cijena 15 d

broj 34

EPOS

BIBLIOTEKA ZN[illegible] FANTASTIKE

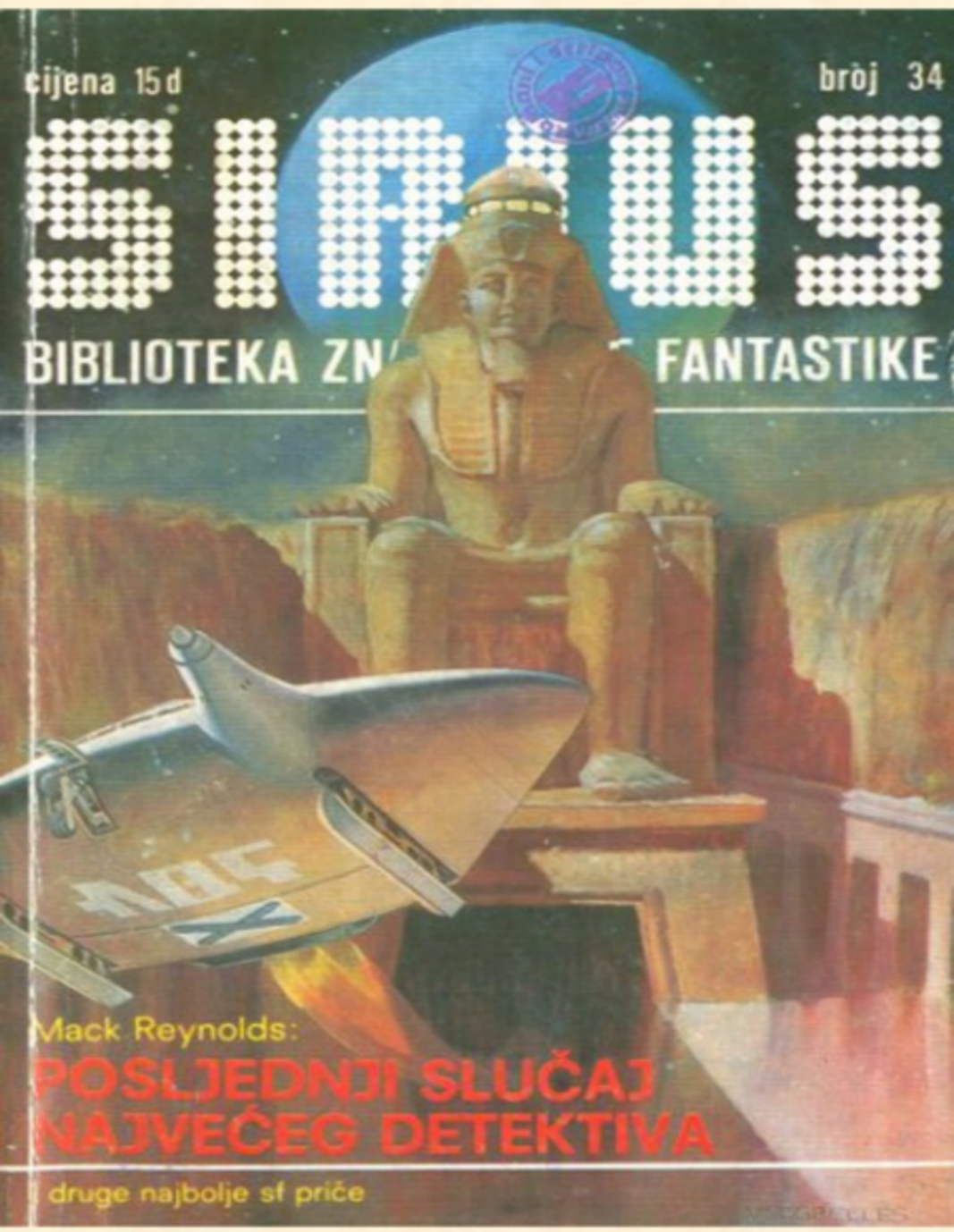

Mack Reynolds:

POSLJEDNJI SLUČAJ NAJVEĆEG DETEKTIVA

druge najbolje sf priče

Sirius 034

SADRŽAJ

Mack Reynolds
POSLJEDNJI SLUČAJ NAJVEĆEG DETEKTIVA

MINI YU SIRIUS
B. Pihač: **Intermezzo**; M. Tanasijević: **Rukopis No. 3284/69**; N. Puljić: **Eksperiment**; A. Manić: **Poseta**; D. Filipovič: **Svemirska bajka**; B. Todorović: **Granica progresa**; M. Elesin: **Mir i tišina**; S. Bulić: **Ani, s ljubavlju**

James Blish
PIIIP

Ion Myneskurte
MUŠKARCI SVEMIRA

Eric Frank Russell
IZGUBLJENI U NESVEMIRU

Robert Silverberg
VIDJETI NEVIDLJIVOGA

Ray Bradbury
NULTI SAT

Jack Vance
MITR

RIJEČ UREDNIKA

»U SIRIUSU br. 18 bila je na zadnjoj stranici najava za priču Roberta Heinleina 'Za vlastite žnirance', međutim nije je bilo ni u narednom ni u sledećih četrnaest brojeva. Interesuje me šta je s tom

pričom i da li ćete je uopšte objaviti.« Tako Vi meni. A ja Vama: »Priča je objavljena u narednom, 19. broju SIRIUSA, ali pod slobodno prevedenim naslovom 'Ja, mene, meni', a iz njezinog originalnog naslova 'By His Bootstraps' vidite da je riječ upravo o najavljenoj priči...«

Tu sam se dobro izvukao s odgovorom, zar ne? Međutim odgovor na Vaše učestale proteste protiv dviju dvaput objavljenih priča u SIRIUSU (jedna Edne Huli i jedna Blochova) zvučao bi poput onoga »Znate, drugarice, stao mi je sat pa sam zato zakasnio u školu...« i radije ga prešućujem, crvenim se i molim Sanju (kolegicu iz uredništva zaduženu za vođenje kartoteke) da ubuduće otvori oba oka kako nam se ne bi i treći put dogodila takva nekorektnost. A jamčim Vam da sam za oba slučaja pozvao na odgovornost krivca — na moju žalost oba puta sam to morao činiti pred zrcalom.

Pišete nadalje: »U SIRIUSU 32 u priči ‚Pehist' pišete o stogodišnjem ratu s Marsovcima, a radnja se odigrava 1988. godine; to znači da već od 1888. ratujemo s njima, a ja ni u kojoj povijesti nisam našao podatak o početku takvog rata niti osjećam da trenutno traje

« i još: »U Priči ‚Sljepilo' navodi se da je neka čestica imala MASU od 1111 angstrema; riječ je o jedinici za dužinu a ne za masu...« Dva moja odgovora: prvo je tiskarska greška. Naime, ‚Sljepilo' se događa 2988. godine (što znači da stogodišnji rat s Marsovcima — kojim? — očekuje tek naše daleke potomke). A ono o masi i dužini je klasičan lapsus i ispričavam se, dragi čitatelju, što Vas je SIRIUS doveo u nedoumicu.

Gordana Živković, učenica, istrgnuta je iz svoje bilježnice, u koju lijepi sve SF-priče što ih je pročitala, izrezak priče »Put kroz vrijeme« i — s pravom — pita: »Zar tako slavan pisac kao što je Damir Mikuličić može plagirati ideju iz priče koju vam šaljem (autor joj je Dave MacUlage) i prerađenu objaviti pod svojim imenom u YU SIRIUSU kao radio-priču... Inače, YU SIRIUS sam pročitala s užitkom, oduševio me Furtingerov kratki roman ‘Trebam tvoje tijelo' i priča Iskre Mikačić ‘Ljetna noć'...« Moj odgovor: »Moram obradovati dragu čitateljicu YU SIRIUSA: Dane MacUlage je ime koje se na engleskom može pročitati i kao DamMikulič... drugim riječima, ako je DamAr Mikuličić nekoga plagirao — plagirao je sama sebe, jer je priču ‚Put kroz vrijeme' također on svojedobno napisao pod pseudonimom.« Dakako, vrlo mi je žao što draga Gordana nije poslala adresu da joj mogu vratiti stranicu iz njezine zbirke pročitanih SF-priča.

»Vi, Zivković i Koščević, kad već toliko teoretizirate, mogli biste objaviti u SIRIUSU, i neke svoje priče, pa da vas vidimo na djelu...« Tako Vi. A ja: »Dosad sam napisao samo dvije SF priče i obje objavio, ali ne u SIRIUSU, da mu ne srušim kvalitetu, a i da ne izazovem komentare kako sam sebi objavljujem priče. A što se tiče Zivkovića i

Koščevića, riječ prepuštam njima.«

»Vaša se uvodna riječ rado čita, no ona bi bila još bolja ako se riješite balasta nabrajanja primljenih i odbijenih priča. Radije odgovarajte na naše prijedloge i pišite o svojim daljim namjerama«... kažete Vi, a ja: »U idućem ću broju nabrojati sve naslove ODBIJENIH (kako vi to nazivate) priča, kao i razloge zbog čega neće ugledati svjetlo dana na stranicama SIRIUSA. Naime, bude li sve kako sam predvidio, idući put ćete u SIRIUSU moći pročitati članak našeg doajena SF-a Zvonimira Furtingera u kojem on daje praktične upute kako da se piše SF, a uz to i popis naslova i priča koje ste mi poslali i kojima nedostaje mnogo toga o čemu piše Furtinger. Vjerujem da ćete osamdesetak tih naslova pročitati s užitkom...

Riječ je, kao što vidite, vec o idućem broju, a još nismo raspravili ni sva Vaša pisma. Na primjer ona u kojima pitate zašto Vam ne odgovaram na pitanje o pričama koje ste mi poslali za SIRIUS još u toku prošlih mjeseci... Znači, ne čitate moja pisma: već sam pisao o tome da je proces priča — recenzija — odgovor prilično dug i da traje, ponekad, nekoliko mjeseci, dakako ne krivnjom mene i SIRIUSOVIH recenzenata, nego količinom Vaših priča (na koje je jednostavno nemoguće brzo reagirati), a i tehnikom Guttenberga (taj nije iz SF-a nego iz 16. stoljeća) kojom se i danas tiska SIRIUS. Nisam Vam odgovorio ni na Vaše pitanje o autorskim pravima za priče što ih šaljete (ili kanite poslati) SIRIUSU. Evo: autorska prava su Vam neotuđiva, Čak i ako ih niste zaštitili posredstvom neke agencije; važno, je napisati priču, poslati je u SIRIUS i dočekati odgovor »priča će, vjerojatno, biti objavljena...«. No, već vidim da sam opet prekardašio blebećući, a da Vam nisam rekao još nešto o idućem SIRIUSU: osim uputa kako treba pisati SF priče, te popisa naslova Vaših priča koje ne odgovaraju tim uputama (kao i onih koji im odgovaraju), u narednom ćete SIRIUSU naći desetak priča na temu koja će Vas, u to zaista vjerujem, prilično zanimati: EROTIKA U SF-u. Ne jamčim da će te priče biti pornići, ali u SF-u je i to moguće. Uostalom, naredni broj izlazi u svibnju, mjesecu ljubavi — nikad dosad definirane: platonske ili tjelesne... Ja osobno navijam za kombinaciju obiju, a u tom sam smislu odabrao i priče za 35. SIRIUS.

Dakle, do (erotičkog) čitanja Vaš

Borivoj Jurković

Posljednji slučaj najvećeg detektiva

Mack Reynolds
The Adventure of the Extraterrestrials

Preveo *Nikola Popović*

Moj je kolega polagano digao glavu sa šahovske ploče i problema koji je proučavao. Njegovi blijedo-zemljani staračkі prsti ispustili su pjašaka — pretpostavljam da je zaboravio i polje odakle ga je digao — i on se zavali u fotelju.

Njegovo nekada usko orlovsko lice pretvorilo se u grimasu prije nego što je progovorio.

— Čini se da ćemo dobiti društvo, doktore.

London je bio obavijen jesenskom maglom, pa i naš stan u Ulici Baker, i najprije se čuo samo izdaleka šum smanjena prometa, bila velikog grada i romon kišnice što se slijevala s krova, a sada se već dobro čulo potmulo zujanje teškoga vozila, koje se uskoro zaustavilo, pa opet krenulo...

— Mora biti da traži ovaj broj — reče stari detektiv uzgredno. — Tko bi, inače, bio u ovo doba noći?

— Da, tko bi drugi — dodao sam. Ponekad mi se činilo da on misli o sebi kako živi u danima prije pola stoljeća, kada su mu se klijenti pojavljivali u neuobičajeno vrijeme. Pitao sam se nije li bila greška što sam dopustio da me detektivovi rođaci nagovore da se vratim u stan na 221b u Ulici Baker i da mu pravim društvo u posljednjim godinama. Rastumačili su mi kako staro osamdesetogodišnje njuškalo nikada nije bilo sretno na svojoj farmi pčela u Sussexu gdje se povukao u mirovinu 19.., u svojoj šezdesetoj godini.

— Eh — upravo je govorio, osluškujući pažljivo. — Ostavio je svoja kola nekoliko kuća dalje. Prišao je vratima, zar ne? Osvijetlio je džepnom svjetiljkom broj. A eto, to nije pravi broj, ali nije ni daleko. A sada? Vraća se do svojih kola ali ne ulazi. Preblizu je adrese da bi to učinio. Zaključava ih, je li? I evo ga. Evo ga.

Otvoreno govoreći, pomislio sam da stari ponovo pada u jedan od svojih snova, ali su mu pametne oči, sada malo nesigurne, bile uprte u zvonce. Kada je zazvonilo, uzdahnuo je zadovoljno i ustao, dohvatio

štap i odgegao do mikrofona te pozvao posjetioca da uđe.

Za nekoliko trenutaka začulo se kucanje i ja sam pošao do vrata i otvorio ih.

Preko praga uđe mladolik, crnokos čovjek s glatko izbrijanim licem koje je djelomično bilo zastrto velikim naočalima s koštanim okvirima. Bio je odjeven po posljednjoj modi, a dobro skrojeno odijelo skrivalo je njegovu pozamašnu figuru. Imao sam dojam da je previše popustljiv prema sebi za punim stolom, pa vjerojatno i u kabareu.

Moj prijatelj u naletu lucidnosti, što me je, moram priznati, iznenadilo, reče zadovoljno:

— Ah, kakvo zadovoljstvo što vas ponovo vidim, Norwoode. Kako je Sir Alexander, vaš otac?

Došljak je zapanjeno zurio u njega.

— Nebesa, čovječe! Prošlo je trideset godina od kada me niste vidjeli. Tada sam bio dijete od pet-šest godina. Očekivao sam da ću se morati predstaviti i podsjetiti vas na svoga oca.

Smijuckajući se u sebi, moj mu prijatelj pokaže na fotelju.

— To nije potrebno. Detalja slučaja kojim sam se tada bavio još se jasno sjećam. Vrlo jasno. Uvijek sam na taj slučaj mislio kao na... čekajte malo... kao na slučaj zagonetke Closton Manora. Eh? Zagonetka Closton Manora. A što se tiče prepoznavanja vas osobno, mladiću, mnogo nalikujete na svog oca. Pljunuta slika i prilika, kako kažu Amerikanci, eh? Je li tako, doktore? Prokleti neotesanci.

— To, zaista, ne znam — odvratio sam hladno. Zapravo, bilo je vrijeme da ide u krevet i nije mi bilo drago što ga još vidim budna i to još u društvu.

Stari detektiv se udobno smjesti u fotelju i dohvati lulu i duhan pogledajući me krajičkom oka. Znao je da nije smio pušiti kasno noću prije spavanja. Uzdahnuo je zadovoljno, mislim zato što me je spriječio da ga opomenem, i reče:

— Pretpostavljam, mladiću, da ste vi ovdje više zbog osobnih stvari nego zbog neke poruke od vašeg oca Alexandera, je li?

Došljak je podigao oči prema meni.

Moj se prijatelj nasmijao, što moram reći, da je bio njegov uobičajeni djetinjasti način.

— Doktor je moj cijenjeni prijatelj i asistent.

Upoznao nas je, a onda je zapalio lulu, bacivši šibicu na pod s takvom gestom koja me je uzrujala.

— On je povjerljiva osoba gotovo kao i ja, je li? Baš gotovo kao i ja.

Uljudno smo se naklonili jedan drugome i mladić započe svoju priču.

— Moj vas otac neobično mnogo cijeni.

— Ti su osjećaji uzajamni. Vaš me je otac impresionirao kao pošten

čovjek s neobičnim osjećajem za svoje dužnosti i humanost, je li? — Opet se nasmijao i pretpostavljam da je djetinjasto uživao što se tako dobro drži preda mnom.

No, osjećao sam također da Peter Norwood nije bio suviše oduševljen riječima moga prijatelja. Oklijevao je malo prije nego što je rekao:

— Onda ćete biti ožalošćeni kada čujete da postoje dokazi da mu se pomračuje um.

Sjenka preleti licem bivšeg detektiva.

— Da, svakako, jesam. Vaše su me riječi potresle. No, da vidimo. Gospodin Alexander mora da je sada u poznim sedamdesetim godinama.

Slušajući ga, čovjek ne bi nikada od njega očekivao da je punu dekadu stariji, stari hipokrit.

Norwood kimne glavom.

— Sedamdeset i osam. — Opet je malo oklijevao. — Pitali ste me da li je moj posjet osoban ili u ime oca. Zapravo, ovdje sam u njegovo ime, ali mislim da biste mene trebali smatrati svojim klijentom.

— Ah? — Moj vremešni prijatelj je zagunđao. Počeo je tuckati prstima po naslonu fotelje kao u starim danima, I moram priznati da mu je u plavim, pomalo vodljikavim očima bljesnula munja stare inteligencije. Ma kako da mu je šapa ostarjela, u njemu je još bio budan duh starog lovačkog psa koji je uhvatio udaljeni zvižduk lovca, samo kada bi bio sposoban da se digne i krene po lovinu.

Peter Norwood isturi mlitave usne i gotovo ih napući.

— Moram pojednostavniti. Mojem je ocu preostalo još samo nekoliko godina života, a upravo je spreman da vrlo lakomisleno straći veći dio svoga imetka.

— Vi ste njegov nasljednik? — upitao sam ga.

Norwood je kimnuo glavom.

— Njegov jedini nasljednik. I ako za ovih posljednjih godina života potrati porodični imetak, onda ću samo ja ispaštati zbog toga.

Moj prijatelj je pokušavao nešto reći, ali bez uspjeha, a onda je kazao:

— Lakomisleno straći: to mu nikako ne nalikuje, mladiću.

— Moj otac razmišlja o tome da veći dio imetka ostavi grupi šarlatana, a čak bi se moglo reći i grupi mentalno neuravnoteženih ljudi. Nazivaju se Društvom za obranu svijeta. — Peter Norwood rekao je to s gađenjem. Pogledao je mene i mojeg prijatelja. — Možda ste već čuli o njima?

Obojica smo odmahnuli glavama.

— Molim vas rastumačite nam to — rekoh mu kratko.

— Ta grupa, s mojim ocem, koji je jedan od njihovih istaknutih članova, tvrdi da ima stranaca u Londonu.

— Stranaca? — zapitao" sam iznenađeno. — Ali, pa to svatko zna! Dakako da ima stranaca u Londonu.

Doktor Norwood se okrene meni.

— Stranaca iz svemira. Izvanzemaljskih bića. — Zabacio je ruke rogoboreći.

— Ljudi s Marsa. Svemirski brodovi, pretpostavljam. I sve takve luckaste stvari.

Čak je i moj prijatelj bio iznenađen.

— Je li? I vi kažete da se vaš otac s tim slaže? Zašto?

Mladićevo okruglo lice kao da je bilo nezadovoljno.

— On ima fantastičnu kolekciju ***dokaza***. Posljednje dvije godine samo je prikupljao te dokaze. Leteći tanjuri, neidentificirani objekti, slučaj Kaspera Hausera i slične pojave. To su, dakako, sve besmislice.

Stari detektiv se zavali u fotelju, zaklopi oči. Trenutno sam pomislio da je zaspao kao što je i običavao kada bi se umorio, ili kada bi mu dosadio razgovor. Ali, progovorio je vrlo lucidno.

— Kazali ste da ste došli u ime svoga oca?

— Zapravo, ja sam mu sugerirao tu ideju — prizna Peter Norwood. — Kao što sam vam rekao, moj otac mnogo poštuje vaše metode. Ne mogu poreći da smo on i ja nekoliko puta vrlo žučno raspravljali o tim njegovim namjerama. Usred jedne od posljedjnih takvih rasprava, predložio sam mu, budući da on toliko cijeni vaše mišljenje, da vas angažira da istražite postoje li, doista, ti stranci. I kao posljedica tog razgovora sada sam ovdje kako bih vas nagovorio da se prihvatite u njegovo ime istraživanja tih... tih malenih zelenih ljudi.

Moj prijatelj otvori svoje umorne oči.

— Ah, vi ste kazali da bih vas trebao smatrati svojim pravim klijentom.

Peter Norwood raširi ruke.

— Meni je jasno da se više ne bavite tim poslom i da ste već odavno u mirovini. Međutim, preklinjem vas da prihvatite taj zadatak. Prihvatite, prividno, da tražite te takozvane izvanzemaljske ljude, koji, navodno, jure bjesomučno po Londonu, a onda obavijestite oca da ste poslije brižljive potrage zaključili kako tih stranaca iz svemira uopće nema. Nije potrebno reći da ću vas dobro nagraditi.

Mislim da sam shvatio što želi.

— Vi želite da se načini takav izvještaj o istrazi i preda vašem ocu očekujući da će tada proći sve njegove neuroze?

Mladi je čovjek odobravajući zakimao glavom.

— Ali, to neće biti dovoljno, doktore. Moj otac nije od onih koje se može lako u nešto uvjeriti. Istraga mora biti provedena vrlo ozbiljno, a trebalo bi ga izvještavati postupno o toku istrage. Inače, stara će budala osjetiti da je prevaren.

Pala je riječ ***stara budala***, ali tako da sam suosjećao s mladim

Peterom Norwoodom.

Moj prijatelj ili je utonuo u duboko razmišljanje, ili je drijemao. Nisam se sjećao slučaja o kojem je on govorio kao o Zagonetki Closton Manora, ali to je bio znak da je zaista poštovao tog Alexandera vrlo duboko i da ga je potreslo ono što je čuo, a i mladićev — kako se meni činilo — vrlo razumljiv položaj.

Nije drijemao. Rekao je.polagano.

— Bez obzira na to što sam se povukao u mirovinu nisam se nikada bavio takvim slučajevima.

Kao da je postao razdražljiv.

— Dakako da niste — složio se mladić pomirljivo.

— Ali, honorar za to...

— Uopće nije riječ o honoraru.

Norwood trepne iza debelih očala, ali je zašutio.

Osadmedesetogodišnjak je nervozno puckao lulu i počeo se vrtjeti u stolcu. Napokon je promrmljao:

— Pretpostavljam da me vaš otac želi osobno vidjeti i da bih trebao doći u Closton Manor da s njim o tome razgovaram, je li?

Šmrknuo sam. Ta je ideja bila besmislena. Bivši detektiv je vrlo rijetko napuštao svoj stan, osim kada je išao u šetnju da bi se malo razgibao.

— To je i bila svrha mog posjeta. Trebalo je da vas dovedem k njemu da bi on osobno s vama razmotrio cijeli problem. Međutim, vidim da bi takav put za vas...

Na moje iznenađenje stari je detektiv udario rukom po naslonu fotelje.

— Mladiću, očekujte me sutra poslije podne u vašem domu.

Prije nego što sam se mogao usprotiviti, Peter Norwood je ustao. Bio je, očito, vrlo zadovoljan.

— Nećete požaliti svoju odluku. Pobrinut ću se da vaše vrijeme, mislim financijski, ne bude utrošeno uzalud.

Smežurano lice starog detektiva se oduljilo, ali nije rekao ništa. Bilo je očito da ga je mladić zainteresirao, ali ne novcem, što mu je ovaj lako oprostio, već da je u njemu pobijedio raniji pas tragač.

Ispratio sam mladog Norwooda bez riječi do vrata.

Kada sam se vratio, stao sam kraj svoga prijatelja i počeo govoriti.

— Slušajte me, prijatelju...

Ali, on me je tako oštro pogledao i rekao obješenjački:

— Nema razloga da ne odem na taj kratki put u pokrajinu da bih se nadisao svježeg zraka, doktore. Ne vidim zašto biste vi bili više sposobni za to od mene. je li? Mi smo praktično istih godina, je li?

Odgovorio sam mu s namjerom da budem zajedljiv:

— Možda je moja sposobnost u usporedbi s vašom zasnovana na činjenici da sam kao mladić stacioniran na Bliskom istoku navikao

svakodnevno na bar jednu porciju jogurta, dok ste vi u isto vrijeme upotrebljavali potkožnu injekciju napunjenu alkaloidnim kristalićima, koje je bolje ne imenovati.

— Jogurt, je li, je li? — smijuckao se zlobno što je samo potvrđivalo njegovu prostotu. Odsutno se mašio svoje violine, vjerojatno zaboravivši da su dvije žice potrgane.

*

Usprkos mojim protestima, popeli smo se na vlak za Durwood, najbliže selo prastarom domu Norwoodovih, Closton Manoru. Pogledao sam malo u Enciklopediju britaniku i našao da je titula baruna bila dodijeljena jednom pretku te porodice u bici koju je vodio Richard I u Svetoj zemlji. U novije vrijeme nosioci titule isticali su se u Indiji i u Sudanu.

Stigli smo u Durwood nešto poslije dvanaest i nastavili do Closton Manora laganim kolima. Sredovječni, od rada pogrbljeni sluga, dočekao nas je na stanici. Pošto se predstavio kao Muilins i rekao da ga je poslao mladi gospodar Peter, ušutio je i tako je ostao bez riječi sve dok nismo stigli do kuće.

Ušli smo u kuću veliku i nepravilna oblika sporednim ulazom, gdje smo odmah sreli mladoga Norwooda koji nas je poveo uskim stepenicima do sobe svog oca. Moram priznati da je moj prijatelj u mirovini bio u neobično dobroj kondiciji, jer je odspavao cio put u vlaku od Londona. A najlucidniji je bio, kao se ne varam, odmah nakon buđenja.

Stari Alexander je sjedio u malenoj sobi koja je bila pretrpana knjigama, brošurama i starim rukopisima. Soba je doista bila ispunjena svim i svačim. Velike gomile knjiga bile su prislonjene uz zidove i za divno čudo održavale su ravnotežu bez oslonca. No usprkos tome što je soba bila prilično prostrana, svjetlo je bilo prigušeno zbog teških zavjesa na prozorima.

Stari Alexander je sjedio duboko zavaljen u fotelju, omotan debelim vunenim pokrivačem kao da mu je hladno. Brada mu je mirovala na prsima, a duboko usađene oči gledale su u nas preko ruba pokrivača. Tanka bradica i brkovi bili su sivi kao i čuperak kose što je virio ispod kapice na glavi; pravi okvir za usko asketsko lice koje je zračilo bjelinom iz tamne okoline što ga je okruživala.

— Ah, prijatelju moj — rekao je kulturnim, vrlo jasnim glasom. — Eto, ponovo smo se sreli. — Oči su mu sijevnule mladenačkim sjajem koji je bio u suprotnosti s njegovim tijelom. Pružio je ruku i rukovao se s nama.

Umirovljeni detektiv, upotrebljavajući svoj štap kao iz afektacije, bio je dorastao situaciji.

— Veliko mi je zadovoljstvo što smo se ponovo našli, Alexander. Dopustite mi da vam predstavim svoga prijatelja.

Upoznao nas je, mahnuvši rukom prema meni gestom koju nisam vidio već godinama. Dok sam se rukovao sa starim Alexanderom opazio sam kako mu je ruka topla i čvrsta. Prvi je dojam odlučan. Alexander je bio mnogo dalje od smrti nego što je to sin želio nama prikazati.

Peter Norwood se obrati ocu.

— Ako želite ja ću vas napustiti, dok vi budete razgovarali o poslu s našim posjetiocima.

Barun je načinio neprimjetnu kretnju.

— Ako nemaš ništa protiv, dečko moj. Vidjet ćemo se pri čaju, ako ne i prije.

Mladi Norwood se nakloni, namignuvši nam dok je leđima bio okrenut ocu i izađe.

Kada smo ostali sami, njegov se otac slatko nasmijao.

— Petar misli, čini mi se, da sam ja već na kraju puta.

Moj prijatelj se smjestio na fotelju do starca i počeo tražiti po džepu lulu i duhan.

— Bilo bi dobro da nam ispričate sve od početka, je li?

Starac nakrivi glavu na jednu stranu i pogleda namrštivši se na mog prijatelja, vjerojatno je tek sada uočio koliko je ostario od posljednjeg susreta. Napokon je progovorio.

— Sve se bojim da radim pod vrlo teškim okolnostima. Uopće ne sumnjam da je vaše mišljenje već zaokupljeno predrasudama.

Nakašljao sam se, i, ako ćemo govoriti otvoreno, iznenadio me je takav početak. Očekivao sam mentalnu nesigurnost, ali od nje ni traga. Je li moguće da je ovaj čovjek svog sina vukao za nos?

Moj prijatelj koji je upravo prinio šibicu luli i zapalio hrpicu posebna duhana, koji je samo on znao prirediti, ponovo se pokazao dorastao položaju. Glas mu je bio vrlo čvrst kada je odgovorio.

— Držim da sam bez ikakvih predrasuda, kao što ste već imali prilike da se uvjerite u prošlosti.

Rumenilo je oblilo lice našeg domaćina.

— Oprostite mi, dragi prijatelju. Da nije bilo vaše tolerantnosti prije tri decenije ja bih bio već mrtav.

Okrenuo je glavu i pogledao u stranu, kao da traži kako bi započeo svoju priču.

— Pa rekao bih da nema početka — reče napokon. — Ta je stvar privlačila moju pažnju postupno djelić po djelić cijeli moj život. Tek sam joj nedavno obratio punu pažnju, koju ona i zaslužuje. — Oklijevao je malo, a onda mi rekao: — Doktore, molim vas, dodajte mi onu knjigu... tamo je, gore, s vaše lijeve strane.

Dohvatio sam knjigu, nije trebalo ni da ustanem sa stolice.

Naš domaćin započe svoju priču.

— Gospodo, vjerujem, da vam je poznat Spencer Jones.

— Čuveni astronom? Svakako. — odvratio sam.

Starac je digao knjigu.

— Jeste li pročitali njegovo djelo »Život na drugim svjetovima«?

— Na žalost, nisam — odgovorio je umirovljeni detektiv, a ja sam samo odmahnuo glavom.

— Onda dopustite da vam pročitam nekoliko pasusa.

Starac je brzo listao knjigu.

— Evo, na primjer, ovo. — Počeo je čitati. — »U svemiru koji je sazdan na tako golemom prostoru bilo bi potpuno nevjerojatno da je naša mala Zemlja jedini planet na kojem je razvijen život.« — Okrenuo je još nekoliko stranica i nastavio — A evo ovdje... »Sasvim bi bilo razumno pretpostaviti da u svemiru, gdje se god pojave odgovarajući uvjeti, može se pojaviti i život. Ovaj su stav općenito prihvatili i biolozi.«

Listao je dalje po knjizi.

— Nije više potrebno — reče moj prijatelj. — Prihvaćam to što ste pročitali. To jest, prihvaćam mogućnost, ne vjerojatnost. Da drugi oblici života mogu biti razvijeni negdje u svemiru. — Smijuckao se uživajući. — Dopustite mi da vam kažem da je svemir vrlo velik.

Moj prijatelj je nadmašio samog sebe, moram to priznati. Očekivao sam da će već zadrijemati.

Naš je domaćin zadovoljno kimnuo glavom.

— Svakako, jest. Međutim, molim vas dodajte mi onaj časopis s vaše desne strane, doktore.

Uzeo je časopis i prelistao ga.

— Ah, evo ovdje. Ovo je jedan članak nekog mladog momka, Nijemca Willyja Leva. Momak je više nego što bi se očekivalo zainteresiran za osvajanje svemira u budućnosti. Evo što on piše: »... Imamo puno pravo vjerovati da na Marsu žive vrlo otporne biljke. Boje koje se mijenjaju a koje zapažamo, mogu se najlogičnije i najjednostavnije protumačiti pretpostavkom o vegetaciji. — Preskočio je nekoliko redaka, i nastavio. — Od zemaljskih biljaka na Marsu bi mogli preživjeti lišaji, a moglo bi se i pretpostaviti da bi se neke pustinjske biljke iz Tibeta mogle adaptirati tamo. Svekako su uvjeti takvi da bi se život, kakav mi znamo, morao boriti s velikim teškoćama, ali nije nemoguć.«

Stari Alexander prekine čitanje i pogleda nas upitno.

— Dopustite mi da primijetim — rekao sam — da prisutnost lišaja na Marsu i moguća prisutnost čak i inteligentnih bića na planetima nekih udaljenih zvijezda još ne znači da ti strani oblici života vrve po londonskim ulicama.

Starac je bio živahno potaknut mojom izjavom. Nagnuo se naprijed.

— Ah, dragi moj doktore, zar ne vidite u čemu je stvar? Ako

prihvaćate postojanje života i na drugim planetima morate prihvatiti i taj zaključak izveden iz ostalih.

Namrštio sam se i rekao:

— Možda sam previdio nešto.

Naš domaćin reče žustro:

— Ta zar ne vidite? Ako ima života i na drugim planetima, možemo pretpostaviti bar jednu od tri stvari. Ili je na nižem stupnju razvoja od našega, ili je na istom stupnju, ili je pak na višem stupnju.

Moj prijatelj se ponovo slatko nasmijao.

— To je objašnjenje za sve, je li, Alexander?

— Dakako. No, međutim, molim vas shvatite da i ovdje na Zemlji čovjek već posiže za zvijezdama. Willy Ley kojeg sam upravo citirao primjer je tisuće mladića koji već vide sebe kao istraživače na Mjesecu i u bliskoj budućnosti kao istraživače Sunčeva sustava. Oni već sada sanjaju o putovanju prema zvijezdadma. — Opet se nagnuo naprijed kako bi još vile istakao tek izrečeno. — Ako dopustimo mogućnost da još negdje postoje inteligentna bića, onda moramo prihvatiti i mogućnost da su ona stigla dalje na putu osvajanja svemira. Naša je vrsta vrlo mlada. Naši prijatelji iz svemira mogli su imati milijune godina duži razvitak za sobom. .

Nitko od nas nije imao odgovora na to. Što se mene tiče, bilo je to malo previše, a što se tiče moga prijatelja, mislim da je već pobrkao misli.

Domaćin upre svoj tanki prst u nas kako bi istakao svoje riječi.

— Ako već čovjek ima planove za istraživanje drugih planeta, zašto naši susjedi iz svemira ne bi već poduzeli takve korake?

Odgovorio sam prikrivajući nelagodnost.

— Vi ste jednu teoretsku mogućnost o stranim inteligentnim bićima pretvorili u stvarnost, kao i njihovu želju da se dokopaju drugih svjetova. Do sada je sve to samo hipoteza. Niste do sada kazali ništa određeno. Imate li neke konkretne dokaze, Sir Alexander?

Naš domaćin odgurne časopise na stolu i naškubi usne.

— Pa, do sada se nisam rukovao s tim izvanzemaljskim bićima, prijatelju moj.

Moj se prijatelj slatko smijuckao.

— Odlično, vrle dobro, je li?

Bilo je očito da je pažljivo pratio razgovor.

No naš domaćin podiže obrve i strogo me pogleda.

— No možda ću to jednog dana i učiniti, doktore. Tko zna? — Obratio se mom prijatelju. — Stoljećima su ljudi doslovce gledali u strana leteća tijela na nebu. Mnogo prije nego što su braća Wright poletjela, ljudi su vidjeli, i to ljudi vrijedni poštovanja, neidentificirane leteće objekte, u obliku tanjura, cigare, lopte. Doslovce na stotine takvih tijela zapisao je Amerikanac Charles Fort.

— Amerikanac? — promrmljao je moj prijatelj. — Mizerija.

— Ali, Sir Alexander — pobunio sam se — taj se čovjek općenito smatra ludim, fanatikom, čak i šarlatanom.

Tanke sijede obrve opet se podigoše.

— A tko ga to drži takvim, doktore? Pretpostavljam da ga njegovi kritičari drže takvim, i oni koji su našu još nezrelu mladost podigli na nezasluženi pijedestal pa viču na sve one koji je ne obožavaju. Ali, ima mnogo desetina tisuća što drže Forta velikim umom koji može raskrinkati neosnovanost mnogih takozvanih znanstvenih činjenica.

— Nikada se nisam potrudio da pročitam što je on napisao — rekao sam možda malo preoštro.

Moj umirovljeni prijatelj je pokušao nešto reći. Napokon je i rekao.

— Vi imate i druge dokaze, zar ne?

Barun je rukom pokazao po sobi koja je bila krcata tisućama rukopisa i isječaka iz novina te knjigama i brošurama.

— Godinama sam prikupljao podatke koji se u mnogo slučajeva poklapaju s onima koje je objavio Charles Fort. Veliki broj stranih pojava na kopnu i moru. Svjedočanstva o viđenju stranih osoba, čudnih životinja i do sada neobjašnjivih pojava.

Postao sam nestrpljiv.

— I vi vjerujete da su s nekog stranog planeta?

Namrštio se na mene.

— Nemojte me krivo shvatiti, doktore. Još nisam zauzeo konačan stav. Ali, želio bih znati. Otvoreno govoreći, spreman sam da veći dio svoga imetka stavim na raspolaganje Društvu za obranu svijeta, ako bi netko dokazao da postoji opasnost invazije na naš planet. Dosadašnji dokazi nisu dovoljni da bi me u to uvjerili. — Okrenuo se mom prijatelju. — To je razlog zašto bih vas želio angažirati. Imam u vas veliko povjerenje. Ako ima stranaca u Londonu, kako to tvrde moji prijatelji, želio bih to znati. Ako ugrožavaju naš način života, želio bih biti u prvim obrambenim redovima.

Pogledao je na svoje staračko tijelo.

— Na žalost, moje godine me sprečavaju da sudjelujem na drugi način, osim financijski.

Ostao sam bez riječi. Samo sam zurio u njega. Zar je želio da slijepac traži slijepca? Moj prijatelj, za kojeg sam vjerovao da tetura već na rubu infantilnosti, i ja u ovom slučaju smo bili dobru deceniju stariji od njega. Ali, on je, eto, bio tu i tražio je da za njega obavimo posao jer je bio u godinama koje mu onemogućavaju svaku aktivnost.

No, moj je prijatelj udarcem štapa pokazao da je živ I podigao se na noge tako agresivno kao da mu je bar dvadeset godina manje.

— Preuzimam zadatak, Sir Alexander.

Meni se učinilo po njegovu vladanju da će odmah izjuriti i započeti potragu za malim zelenima.

Sada je bilo kasno za sve. Pokušao sam nešto spasiti od krhotina za dobrobit mladog Norwooda.

— Pod jednim uvjetom, Sir Alexander.

— A to je? — prostrijeli me očima.

— Mi vam jamčimo da ćemo uložiti sve svoje sposobnosti u istragu. Međutim, ako našom metodom utvrdimo da nema nikakva dokaza za postojanje takvih stranih bića, morate obećati da ćete napustiti Društvo za obranu svijeta i svoje zanimanje za život na drugim planetima.

Naš domaćin se zavali u naslonjač i ostade nekoliko trenutaka zamišljen. Napokon je rekao tihim glasom.

— Vrlo dobro, doktore. Ja vam vjerujem obojici.

*

Nije bilo nikakva razgovora između nas, mene i mog prijatelja ni na povratku iz Closton Manora. On je i ovaj put drijemao. Na povratku je čak i snažno hrkao, a mogao je jer smo bili sami u kupeu.

Tek navečer, kada smo sjeli pokraj kamina, počeo je sa mnom razgovarati o slučaju — ako bi tu farsu uopće i mogli nazvati slučajem.

Preko vrhova prstiju koje je držao pred licem kada bi želio ostaviti dojam da još vlada svojim nekadašnjim sposobnostima gledao je u mene zagonetno.

— Što vi mislite o ovom slučaju, dobri moj doktore? — pitao me je zajedljivo. — Mislim da već imate nekakvo mišljenje, zar ne?

Ako već moram biti iskren bio sam ponešto iznenađen što se on još sjeća svih događaja od prije podne. Sve što je bilo izvan svakodnevnog reda njegova sadašnjeg života djelovalo je, po mojem profesionalnom uvjerenju, samo kao povećavanje njegove senilnosti.

Slegnuo sam ljutito ramenima.

— Alexander je, čini se, čovjek vrijedan poštovanja, ali ja ipak mislim da je on malo... — oklijevao sam.

— Okolišate, zar ne? Vrlo dobro. Da upotrijebimo njegov termin. Vrlo dobro, zar ne? Mi smo to nazivali balzamiran. Laponac, roza, vapnara, je li? Vrlo dobro, zar ne? He, he, he!

— Na žalost — nastavio sam hladnim glasom na tu njegovu senilnu neozbiljnost. — Žao mi je njegova sina, mladoga Norwooda. Mislim da mu je jedini izlaz da se obrati sudu, osim ako ste vi u stanju da mu oca uvjerite kako je najbolje da zaboravi svoj fantastični hobi.

Pogledao me je lukavo, i to tako lukavo, kako to mogu samo oni kojima su godine već dobrano pogrbile leđa.

— Doktore, sve se bojim da vas je mladi Norwood pretekao — slatko se smijuckao u sebi kao da je otkrio nekakvu veliku tajnu. — On misli da ja izvlačim kestenje iz vatre za njega.

— Što? — rekao sam prekinuvši njegovo blebetanje. Lice mi je

vjerojatno odražavalo nerazumijevanje, dakako ako se u njegovu nesuvislu trabunjanju moglo naći nešto što bi bilo razumljivo.

Zamahao je prstom prema meni kao dijete Ako taj neodgojeni mladić ima namjeru da oca osudi samo zbog toga jer sakuplja knjige, časopise i članke o nekoj vrlo zabavnoj temi, sud će mu odbiti zahtjev, zar ne? Međutim, ako može dokazati da mu je otac angažirao jednog ostarjelog detektiva i tako traći svoj novac, pretpostavljam da bi nekoliko sudova donijelo odluku da cio imetak treba predati našem mladom prijatelju. — Nasmijao se kiselo. — Zamislite da angažira jednog starca kao što sam ja da se suprotstavi buljookim nakazama.

— Buljooke nakaze? — rekao sam iznenađeno.

Bez smijuckanja, pretpostaljao sam da je ovo njegov trenutak lucidnosti i da je prošao. Međutim, nastavio je telegrafskim stilom.

— Vi ste zapustili čitanje, doktore. Vratio sam se na stvar:

— Znači vjerujete da Peter Norwood namjerno provocira oca na toj liniji, kako bi ubrzao datum nasljeđivanja?

Načinio je grimasu ustima.

— Očito je Alexander izvanredno zdrav s obzirom na svoje godine. Mogao bi poživjeti bar još pet godina...

— Bar toliko — promrmljao sam.

— ... što nam objašnjava zašto je mladi Norwood nestrpljiv u čekanju na titulu i pogotovu imanje.

Počeo me uzrujavati taj stari čudak, usprkos suzdržavanju.

— Onda, do bijesa, zašto ste prihvatili taj besmisleni i smiješni slučaj?

Moj prijatelj sliježe ramenima djetinjasto, što me je ponovo uvjerilo da je ishlapio.

— Zar vam to još nije jasno? Da sam odbio taj nezahvalni pas bi otišao drugome. U Londonu ima privatnih detektiva koji bi vrlo rado s njim surađivali. Napokon, interes starog Alexandera ipak mi je na srcu.

Pretpostavljao sam da ponovo ima iluziju o svojim sposobnostima kojima je nekad tako dobro vladao. Međutim, samo sam progunđao:

— Nisam sasvim siguran da taj dečko nema pravo. Možda mu se otac zaista pošemerio do te mjere da nije sposoban obavljati svoje poslove. I na kraju krajeva strana bića iz svemira! Pitam vas, je li to razumno?

Ali, moj ostarjeli prijatelj je već zatvorio oči kao da spava ili razmišlja, i ja sam se vratio svojoj knjizi.

Otprilike nakon deset minuta, ne otvarajući oči, prohripao je:

— Doktore, ako ima svemiraca na Zemlji, zašto bi baš izabrali London? Zašto baš London? Zašto ne Moskvu, Pariz, Rim, New York, Tokio? Zašto ne Tokio?

Već je mnogo godina prošlo od kada sam mislio da se on uopće

može koncentrirati tako dugo na jedan predmet. Uzdahnuo sam i označio noktom stranicu knjige dokle sam stigao. Obično je u ovo večernje vrijeme drijemao, mrmljajući u snu o nekakvim glupostima otprije pola stoljeća.

— Možda su, također, i u tim gradovima — rekao sam prikrivajući svoje nestrpljenje.

Otvorio je jedno oko i pogledao me očito ljutit.

— Ne, pretpostavimo da stvarno ima stranih bića. I prihvatimo da su u Londonu.

— Dobro — suglasio sam se s njim. Drhtavi mu glas postade sumnjičav.

— Očito je da oni svoj boravak na Zemlji drže u tajnosti, a zašto... to ne znamo. Ako je to nekakva njihova politika, onda se može reći da ih je ograničen broj, zar ne?

— Zašto bi bilo baš tako? — uzdahnuo sam i vratio se svojoj knjizi.

— Zato što bi bilo mnogo teže držati u tajnosti nekoliko stotina stranih bića, nego samo dva ili tri. Ako su ovdje, ako su ovdje, dokotore, onda ih je vrlo malo.

Kimnuo sam glavom i u sebi sam se zadovoljno nasmiješio tim mentalnim vježbama svog starog prijatelja. Zapravo, ponosio sam se njime, naročito u ovo doba dana.

— To je prihvatljivo — podržao sam ga u uvjerenju.

— Zašto bi onda bili baš u Londonu, a ne drugdje? Slijedio sam njegove misli pomirljivo.

— Ali, to je vrlo očito. London je najveći grad na svijetu. Moglo bi se reći prijestolnica svijeta. Ako ova izvanzemaljska bića istražuju svijet i čovječanstvo, London bi im bio pravo mjesto za dobar početak.

Otvorio je širom oči i šmrknuo prema meni.

— Lokalpatriotizam potpuno vam je ugrozio sposobnosti da uzmete u obzir statistike, doktore. Najprije London nije više najveći grad na svijetu. Tokio, pa čak Šangaj i Kairo imaju više stanovnika.

Počeo sam praskati, morao sam priznati, a on se smijuckao zadovoljno, što mogu pripisati samo njegovu senilnom pokušaju da obezvrijedi moje mišljenje. On je nastavio.

— A New York je komercijalan centar svijeta u najširem smislu. Osim toga, Washington je postao jedan od tri politička centra svijeta, prokleti Jenkiji!

Bio sam ljut na njegove djetinjaste ja-znam-sve pristupe.

— Vrlo dobro, onda ste odgovorili na sva pitanja. Zašto bi izabrali London i omogućili tu izmišljotinu da uopće postoje takva bića?

— Postoji samo jedan razlog za to, doktore — smijuckao se očito zadovoljan sam sa sobom. — Britanski muzej.

— Priznajem da ništa ne razumijem — rekao sam ledeno.

Njegove sive oči ponovo postadoše oštre.

— London, možda, i nije na prvom mjestu po stanovništvu. Niti politički centar! Ali, ako bih ja bio jedan od sir Alexandrovih BOČ-ova...

— Boč-ovi? — rekao sam iznenađeno.

Ponovo se nasmijao zadovoljno, ali je samo nastavio.

— ... i studirao i proučavao ovaj planet, proveo bih veći dio vremena u Britanskom muzeju. On ima više podataka od svih drugih muzeja i biblioteka. Pretpostavljam da ako ima stranih bića u Londonu, koja proučavaju naše običaje i institucije, oni očito moraju dosta vremena posvetiti Britanskom muzeju. — Odgurnuo se od naslona fotelje i ustao zijevajući pospano. — I tamo ću sutra početi svoje istraživanje, dragi moj doktore.

Očekivao sam da će do sutra zaboraviti cijelu stvar, pa mu nisam proturječio.

— Znači, vi namjeravate da se ozbiljno prihvatite tog posla i krenete u potragu za stranim bićima iz svemira?

— Eh! Svakako da namjeravam, doktore. — Glas mu je bio djetinjasto moleći. — Molim vas sjetite se da sam obećao Alexanderu. — Odgegao se prerna svojoj sobi oslanjajući se na štap.

— A što je to BOČ? — rekao sam za njim očajnički. Zakokodakao je s očito pritajenim zadovoljstvom.

— Buljooko čudovište.

*

Na svoje veliko iznenađenje vrlo sam malo viđao posljednjih dana nekada čuvenog detektiva. Zapravo, njegova je energija bila takva da sam bio prisiljen pomisliti, kao što sam to često morao učiniti i prije, da je ostvario kontakt kako to Amerikanci kažu, i našao nekog preprodavača koji ga je opskrbljivao onim od čega sam mislio da je izliječen odavno.

Očito je bilo da je svoj zadatak shvatio vrlo ozbiljno. Dapače, dvaput sam zapazio kako je prerušen napustio naš stan, jednom kao postarija žena a jednom kao rastreseni profesor. Oba puta namignuo mi je, ali mi nije kazao ništa o svom poslu. Nije mi preostalo ništa drugo nego da se zabrinem da je moj prijatelj pod teretom svojih godina zamišljao i vjerovao da je ta smiješna stvar bila ozbiljna kao što su nekada bile one avanture otprije četvrt stoljeća, i što je još značajnije kada je bio najsposobniji.

Petoga dana, nakon doručka nije započinjao nikakav razgovor, koji bi bio u vezi sa slučajem Alexandera Norwooda ali je sjedio, pokušavajući da glumi kao da je zadubljen u misli, a onda je odjednom zatražio da mu posudim svjetlomjer. To je bio aparatić koji sam kupio nedavno, pošto sam dobio nekakvu vrlo kompliciranu njemačku kameru kao rođendanski dar od bliskog rođaka. Bio sam

pomalo nervozan i zabrinut da će, kako je bio zaboravljiv negdje ostaviti taj aparat, ali nisam mogao odbiti starog šeprtlju.

Na moje veliko zadovoljstvo vratio mi ga je iste večeru A prije nego što je oteturao u krevet zatražio je nesuvislo da mu sutra, ako ikako mogu, pronađem Alfreda, vođu njegove grupe uličnih mangupa, koje je s veseljem nazivao svojim neredovitim trupama Ulice Baker, i da ga dovedem oko podneva u naš stan.

Kada je to izgovorio, preostalo mi je još samo da zurim u vrata spavaće sobe kroz koja je nestao.

Alfred, neka mu je duši lako, pao je u službi njegova veličanstva 1944. i veći dio pojedinaca iz tih »neredovitih trupa« mojeg prijatelja otišli su svojim putem, neki u zatvor, čak većina, moglo bi se reći.

Zapekla me savjest. Dopustio sam da se moj prijatelj, bolje reći moj štićenik, toliko sam uvjeri da ponovo radi na jednom velikom slučaju i da mu razum prijeđe granice ishlapjelosti toliko da je počeo živjeti u svijetu mašte. I Alfred je bio dio toga.

Odlučio sam ujutro da dokrajčim cijelu tu stvar, da postavim sve na svoje mjesto i raščistim sa svojim prijateljem, te da ga vratim u stvarnost našega stana u koji smo se povukli mnogo prije dolaska Petera Norwooda.

Da bih to ostvario, izišao sam na ulicu već ujutro i pristupio prvom dječaku od jedanaest-dvanaest godina kojeg sam sreo. Bio je to čupav, grub, pametan momak, a glas mu je bio mnogo grublji nego u njegovih zamusanih prijatelja. Istini za volju, i, ako me pamćenje još dobro služi, on je malo nalikovao na Alfreda iz onih davnih vremena kad se ovaj igrao u ovoj ulici. Rekao sam:

— Hej, mladi prijatelju, hoćeš li zaraditi pola funte? Pogledao me je. odmjerio dugim pogledom, razmislio i napokon rekao:

— A što da učinim? — glasom još grubljim nego malo prije. — Čuo sam ja o takvim tipovima, jesam.

Nisam mu opalio pljusku već sam mu objasnio što imam na umu, i kada sam mu tutnuo pola funte u ruku, pristao je.

Kada se stari detektiv pojavio u podne, mašući štapom, više no što se oslanjao na nj, zaželio mi je dobar dan i potapšao mladića po plećima. Vladao se kao da mu je dvadeset godina manje i, uzbuđen svojim nastojanjima, odmah je prešao na stvar.

— Alfrede — obrati se dječaku — da li je moguće da dva ili tri tvoja momka preuzmu jedan zadatak danas popodne?

Klinac je stajao pred njim opuštenih ramena, podbočen, dok su mu sijevale svijetle oči. Dodirnuo je rukom kapu i rekao:

— Mislim da bi mogli. Da li odmah?

— Odmah, Alfrede. Odmah sada. Očito sam se iznenadio.

— Samo trenutak! — skočio sam u namjeri da zatvorim svoju stupicu. Okrenuo sam se zavjerenički prema svojem prijatelju. — Hej,

pogledaj malo s kim ti to misliš da razgovaraš i tko je taj mladić?

Nekadašnji detektiv trepne kratkovidnim očima kao da sam ja ishlapjela budala.

— Zašto, pa to je Alfred. Dakako, dragi moj doktore, pa valjda se sjećate njegova djeda koji nam je tako često pomagao u onim dobrim starim danima? Sprijateljili smo se za mojih jutarnjih šetnji.

Zatvorio sam oči i polagano brojio u sebi. Kada sam ih otvorio, dječak je već bio otišao i još se samo čulo kloparanje cipela po stepenicama.

— A kako — upitao sam zajedljivo — napreduje istraga o Marsovcima?

Detektiv se umorno spustio u fotelju. Nešto je od njegova elana od malo prije nestalo i spazio sam da pokreće starački usta. Međutim, obrve mu se podigoše i on me upita.

— Zašto mislite da su s Marsa, doktore? Njegovo izravno pitanje izbacilo me iz ravnoteže.

— Pa ovaj — počeo sam — samo sam nagađao, onako.

— Oh — promrmljao je na svoj osebujni način, zatvorio oči i napomenuo da ga je jutarnje istraživanje zamorilo toliko da bi sada najradije pridrijemao.

Iako sam izgarao od znatiželje, sjeo sam u naslonjač i uzeo neki medicinski časopis i počeo ga pažljivo čitati.

On, dakako, nije spavao. Ne otvarajući oči, reče onim brbljivim tonom na koji sam se navikao posljednjih godina.

— Doktore, da li možete zamisliti kako je prokleto teško otkriti neko strano biće koje je na mnogo višem stupnju razvoja od nas. Kako je to prokleto teško?

— Pretpostavljam da jest — suglasio sam se podržavajući ga da bih napokon doznao što je otkrio, iako me je bio malo pogodio nesporazum oko Alfreda.

— Pukotina u oklopu — brbljao je. — Jedna pukotina u oklopu, je li?

— Pukotina? — zapitao sam začuđen. Otvorio je oči kao da me optužuje.

— Spravice, doktore. — Nije se mogao uzdržati da ne upotrijebi svoje spravice. Zatvorio je ponovo oči i smijuckao se zadovoljno. Moram priznati da sam bio iznerviran.

— Mislim da vas ne razumijem dobro — rekao sam hladno. Ovaj put on se nije dao uznemiravati i nije otvorio oči.

— Jednostavna dedukcija, doktore. Pretpostavite da on pravi zabilješke o nekakvim knjigama ili rukopisima, u odjelu biblioteke Britanskog muzeja. I da upotrebljava kameru iz naše kulture. Morao bi nositi knjige dosta daleko da bi ima dovoljno svjetla. Bit će prisiljen, izazvan, neugodno izazvat da upotrijebi kameru ili nekakvo sredstvo

iz svoje kulture Nekakvu stvarčicu koja će mu omogućiti da snimi ili zabilježi nešto pri vrlo slabom osvjetljenju.

— Nebesa — uzviknuo sam. — Vi ste od mene jutro posudili onaj svjetlomjer!

On se trenutak smijuckao u svojoj omiljenoj pozi superiorne senilnosti, a onda kimne glavom zadovoljno što me je uvijek nerviralo.

— Doktore, znate ima jedna osoba eh... osoba, koja svakodnevno dolazi u biblioteku. Prema vašem svjetlomjeru prema najnovijim podacima o fotografiji nema takve leće ni takva filma koji bi brzo mogao snimati pri tamošnjem svjetlu

Prije nego što sam mogao shvatiti njegove riječi, čuo se nekakav šum, kloparanje na stepnicama i glas naše domaćice Vrata su se otvorila bez ikakva obzira i mladi Alfred upadne u sobu, a iza njega trojka nasmijanih derana.

— Evo nas, gospodine — poviče Alfred, zatvorivši vrata zakorači prema mojem prijatelju, a trojka za njim.

— Vidim — reče kratko stari detektiv. — Uvijek mi je bilo zaogonetno kako možeš djelovati tako brzo. On izvadi iz džepa četiri šilinga, povučena iz opticaja još 1971, i svakome dade po jedan.

— Ovo vam dajem za posao koji je vrlo jednostavan za tako mlade i sposobne mladiće. — Nasmijao se kao da je rekao nešto naročito duhovito. — Želio bih da pratite jednog vrlo tajanstvenog momka od Britanskog muzeja do njegova stana. — Oči starog detektiva su sjale. Nasmijao se ponovo. — Siguran sam da ćete uspjeti. I najopreznija bi osoba očekivala da je prati netko odrastao, neće ni pomisliti da je uhodi dijete koje se igra i viče po ulici, zar ne? — Ponovo se nasmijao sebi u bradu, pa sam pomislio da je već izgubio nit misli, no on nastavi. — A sada, momci, krenimo da pronađemo najbolju strategijsku poziciju blizu ulaza u muzej.

— Mislim — rekao sam pomalo sjetno — da više nije potrebna ničija pomoć! — Ako se događalo da sam bio uhvaćen u trenutku slabosti, reagirao sam kao ćudljiva mazga. Međutim, on je kazao:

— Ne danas, doktore, ne danas. Plašim se da su vaši škripucavi zglobovi neprikladni za današnju brzinu. — Glas mu se izgubio u potpuno nerazumljivu gunđanju, čak i kada je otišao kroz vrata, a posljednje što sam dospio reći bilo je o dobrom djelovanju jogurta.

Zurio sam za njim malo nezadovoljan, ali je već bio otišao zajedno s dječacima čije su cipele kloparale niz stubište.

Tri dana nisam čuo o tom slučaju, a onda mi odjednom sijevne, iako nisam zaključio ništa, ako se o zaključku uopće može govoriti.

Sjedili smo tako predvečer na našim uobičajenim mjestima: ja s knjigom u ruci, a moj se prijatelj poigravao s jednim »wembleyjem 45,5«, oružjem koje je nekada bilo vrlo pouzdano, ali me je posljednjih godina prisiljavalo, svaki puta kada bi ga stari uzeo u ruke,

da se osvrćem oprezno. Morao bih ovih dana pobacati sve metke ako ih još negdje drži.

— Ah — promrmljao je napokon — prijatelj Peter Norwood je stigao da čuje naš izvještaj. — Moram priznati da je njegov aparat za pojačavanje sluha bolje funkcionirao od moga.

Dok je još govorio, čuo sam kucanje na vratima i kao iz daljine glas domaćice. Slijedećeg trenutka začuo sam još jedno kucanje, ovaj put na našim vratima.

Otvorio sam vrata i poželio dobrodošlicu mladiću jer to je doista bio on. Lice Petera Norwooda je bilo malo pocrvenjelo, nesumnjivo od pretjerana uživanja u dobrom jelu i pilu, jer je, vjerojatno, prije posjeta obilno večerao.

Pogledao nas je, a vino ga je, čini se, sprečavalo da nastupi nešto oštrije.

— Do kada će sve ovo trajati? — upitao je malo osorno. — Koliko je vremena potrebno da se za staroga pripremi kakva prihvatljiva priča?

Bivši detektiv nije ustao sa stolice. Rekao je blago:

— Poslao sam izvještaj vašem ocu baš jutros, Norwoode. —Rekao je to vrlo uvjerljivo, ali se nakon toga nasmijao sebi u bradu, što je bilo prilično djetinjasto.

— Ah — reče Peter Norwood i pogleda ga iznenađen. — E pa, onda — reče on mašivši se rukom džepa — mislim da ne preostaje ništa drugo nego da vas isplatim.

U njegovu je glasu bilo i zamjeravanja.

— To nije potrebno. Neću vam ovaj posao naplatiti. Ja sam u mirovini, mladi prijatelju. Više ne zavisim od svoje profesije. — Upro je prstom u mladića. — No da je bilo što trebalo naplatiti, podnio bih račun Sir Alexanderu, jer je to bilo po njegovu nalogu, zar ne?

Peter Norwood se namrštio ne razumijevajući. Očito je naslućivao podvalu jer mu se oči skupiše, pa zagunđa:

— Kakav je bio vaš izvještaj? Iako vas moram upozoriti, da njime i tako nećete izmijeniti ništa.

Moj ostarjeli prijatelj se maši džepa i polagano izvadi kopiju pisma koje je vrlo pažljivo napisao na mojem pisaćem stroju. Pružio ga je meni, očito s namjerom da ga pročitam glasno.

I to je bilo prvo što sam saznao o tom slučaju.

»Dragi moj Sir. Alexandere, ovo će vas pismo uvjeriti da je vaš interes opravdan i da ima temelja, kao i vaše istraživanje mogućnosti postojanja životnih oblika na drugim planetarna i (ili) u drugim sunčevim sustavima. Otkrio sam dovoljno podataka koji samo potvrđuju da treba i dalje istraživati, te da istraživanje što ga provodite vi i vaši istomišljenici neće biti uzaludno.«

Pismo je potpisao potpuno normalno. Otvoreno govoreći, nisam

nimalo vjerovao da bi on još mogao sastaviti tako suvislo pismo, bez obzira što je po sadržaju bilo djetinjasto.

Peter Norwood je zurio u njega. Napokon je promucao:

— Prret... pretpostavljam da vam je jasno da ste mi pomrsili račune tim... tim malim besmislenim lažima?

Moj prijatelj se slatko nasmijao, potvrđujući da je očito zadovoljan sam sa sobom kao neki harlekin.

— Zar ne shvaćale, stara budalo — poviče mladić — da ni jedan sud u ovoj zemlji neće ni trena oklijevati da osudi moga oca...

Ali detektiv je podigao svoj staračk prst i upro ga u mladića, a vodnjikave su mu oči još mogle sijevnuti gnjevno.

— To nikada neće doći pred sud, mladi moj prijatelju, zar ne? Ovaj mi je slučaj oduzeo čitav tjedan dragocjenog vremena. Nisam sve to vrijeme potratio u lovu na neuhvatljiva izvanzemaljska bića. Upozoravam vam, mladiću, da ako vaš otac bude morao na sud, zato da biste vi sebi osigurali upravljanje njegovim imanjem, ja ću iznijeti javno vašu tajnu.

Pri tome se podrugljivo nasmijao na najsenilniji način.

Ne bi bio efikasniji ni da je mladića udario posred lica. Peter Norwood se trgao natrag, očito vrlo potresen. Crveno mu je lice naglo poblijedjelo.

Bivši detektiv se slatko nasmijao.

— Da, da, nisam gubio vrijeme. Nemam nikakvu namjeru da o tome podnesem izvještaj vašem ocu. Niti će to učiniti netko drugi koji bi za to mogao biti zainteresiran. Naređujem vam da pripazite što radite — opet se nasmijao pakosno, bezočnim smijehom starca koji prelazi svaku granicu.

— A sada možete otići.

Glas mu je podrhtavao i ponovo se obijesno nasmijao razmišljajući o Norwoodovoj tajni.

Bez i jedne riječi mladić je isteturao iz naše sobe.

— Do bijesa — prosiktao sam. — Ova cijela stvar mi je potpuno nejasna. Lutam u tami. Kakvu ste to tajnu uspjeli iščeprkati o tom nevaljalcu?

On se sipljivo nasmija, tako da sam pomislio da je ipak potpuno podjetinjio, ali se napokon nasmijao zadovoljno.

— Hajte, moj dragi doktore. Taj mladi neotesanac očito je žrtva svojih poroka, usprkos tome što raspolaže znatnim sredstvima, sudeći po njegovim udobnim kolima i finoj odjeći. — A onda se vratio terminologiji iz davno prošlih godina.

— Vi znate moje metode. Koristite se njima.

Počeo je ponovo idiotski hihotati.

— Hoćete reći...

— Hoću reći da nemam ni pojma kakvu tajnu ima taj mladić.

Hazard, kockanje ili bilo što drugo, mlada žena ili nešto slično. Ali, kladio bih se da postoji bar jedna tajna, ako ne i više.

Nasmijao sam se i sam uvidjevši koliko je situacija komična.

Ali, dragi moj prijatelju, taj izvještaj koji ste poslali sir Alexanderu. Jeste li razmislili o tome da će ga to samo ohrabriti u njegovim zabludama?

Potražio je lulu, napunio je, misleći, vjerojatno, u svojoj djetinjastoj glavi da neću opaziti da puši u ovo doba dana.

— Pretpostavljam, doktore — počeo je brbljati — prvo i prvo, to je vrlo bezazlen hobi koji će ispuniti sate ostarjela čovjeka čiji je um još vrlo živahan.

— A zatim? — upitao sam ga.

— Ah, a drugo, taj je izvještaj napisan u dobroj vjeri i namjeri. — Ponovo se nasmijao, neodređeno i na trenutak sam pomislio da je izgubio nit, ali se ponovo vratio temi.

— Mislim da ste zaključili po mojim postupcima da sam otkrio neku osobu u muzeju koja je snimila mnogo fotografija, zar ne? Fotografije časopisa, knjiga, brošura.

Kimnuo sam potvrdno glavom.

— E pa, dakle, uz pomoć svojih »neredovitih trupa« iz Ulice Baker uspio sam otkriti gdje ta osoba stanuje. — Promatrao me je lukavo krajičkom oka, te nastavio brbljati. — I tako sam bio u mogućnosti da ga pretražim, zar ne?

Nagnuo sam se naprijed pokazujući tako svoju znatiželju.

— I što ste pronašli?

— Ništa.

— Ništa? Vi, najveći detektiv našega vremena, niste pronašli ništa?

Zapalio je lulu i zamahnuo ugašenom šibicom prema meni.

— Nikakva pomagala, doktore. Nikakva dokaza, ali ni to nije bez ikakve vrijednosti. Taj čovjek... izraz »čovjek« upotrebljavam s rezervom... Eh, taj čovjek u stanu nije imao ništa, nije bilo zabilježaka, osobnih stvari, niti bilo čega, što bi otkrilo njegov identitet.

— Špijun! — povikao sam.

On sipljivo uzdahne od nezadovoljstva zbog te moje konstatacije.

— Špijun, a za čiji račun? Svakako je bilo prekasno. Naša je ptičica odletjela.

— Špijun za račun neke strane države...

On se smijuckao.

— Vrlo strane, dakako.

— ... neke države kao što je Njemačka? Možda Francuska ili SAD, Rusija ili Kina? Svaka nacija ima svoje agente.

Njegove su me bolesne oči promatrale prezirno.

— Pretpostavljam, doktore, da ni jednoj državi koju ste spomenuli nije potrebno da njuška po Britanskom muzeju da bi došla do

informacija. On je otvoren za javnost, uključujući, naravno, i diplomatske predstavnike tih zemalja.

Da se cijela stvar tu i završila, moram biti iskren prema čitaocima, vjerojatno ne bih ni zabilježio ovu posljednju avanturu čuvenog starog detektiva. Jer postupno sam zaključio da je on nepovratno prešao granicu senilnosti, i da bi bilo vrlo bolno da pričam o sadašnjoj aktivnosti nekada tako briljantna uma. Međutim, nastavak čitave stvari je bio takav, da sam ostao potpuno nezadovoljan, i zato nastavljam priču, (naročito za one koji su vjerno pratili karijeru najbesmrtnijeg detektiva), samim činjenicama, bez konačna zaključka.

Slijedeće večeri netko je zakucao na vrata naše sobe, a da nije ni pozvonio. Isto se tako nije čuo ni glas naše domaćice koja bi se javila na zvonce. Ništa, osim kucanja.

Moj se prijatelj namršti i poče razdražljivo čeprkati po svom aparatu za pojačavanje sluha, a njegovo nekada orlovsko lice toliko se zbunilo koliko on nikada ne bi priznao da bi se moglo zbuniti. Nešto je mumljao sebi u bradu, dok sam ja odgovorio onome tko je kucao.

Čovjeku na pragu naše sobe moglo je biti oko trideset pet godina. Bio je besprijekorno odjeven, djelovao je samopouzdano i povjerljivo, ali ne i susretljivo. Možda još zbog mog nezadovoljstva razgovorom od prošle večeri, rekao sam nešto otresitije.

— Da, čovječe, što želite? Došljak odgovori:

— Imam posla s...

— Hej! — zakokodakao je stari detektiv — senjor Mercado Mendez. Ili da kažem doktor Behstein? Ili opet možda mister James Phillimore? I, eto, ponovo smo se sreli, zar ne? Koliko je vremena prošlo od našeg posljednjeg susreta na kuteru »Alicia«?

Ako bih rekao da sam bio zapanjen, bilo bi to malo. Davno sam pribilježio tu misterioznu epizodu na »Aliciji« koja je jednog proljetnog jutra ujedrila u mali oblak magle, odakle se više nikada nije vratila, niti se ikada što čulo o njoj i njenoj posadi. To je bio jedan od malo slučajeva moga prijatelja detektiva, dok je bio još u naponu snage, a koji nije uspio riješiti. Niti sam zaboravio ime Phillimore koji je prije mnogo godina otišao u svoju kuću po kišobran i nikada se više nije pojavio na ovome svijetu. To je bila još jedna zagonetka koja nikada nije bila odgonetnuta.

Ali, kao što sam već rekao, našem posjetiocu je najviše bilo trideset pet godina, a ta dva slučaja što ih spomenuh, dogodila su se za prvog svjetskog rata kada je došljak mogao biti jedino još nerođen!

Međutim, ne obraćajući pažnju na mene on se nakloni mom prijatelju, iako nije prekoračio prag naše sobe.

— Čestitam, gospodine. Nisam očekivao da ćete me prepoznati, inače bih bio oprezniji.

Stari je detektiv progunđao:

— Oprez bi vam dobrodošao, zar ne? Ja nikada ne zaključujem slučaj, senjor. Čak me i onaj o Isadori Persano još golica.

I ja sam se sjetio toga slučaja. Bio je to treći slučaj koji nikada nije riješio najveći um što se ikada bavio otkrivanjem kriminala. Isadora Persano bila je vrlo poznata novinarka koju su pronašli ukočenu, kako mahnito bunca, pred sobom držeći kutiju šibica u kojoj je bila jedna oveća glista nepoznata tadašnjoj nauci.

I sada sam opazio da se senjor Mercado-Mendez, ako mu je to bilo pravo ime, stajao u sjeni — iz razumljivih razloga. Lice mu je izgledalo kao da je balzamirano, tako da sam pomišljao da je to vjerojatno maska. Samo je oštrina njegovih očiju potvrđivala da je to bilo živo lice. Naklonio se ponovo.

— U prošlosti nije bilo potrebno kontaktirati osobno s vama, iako ste u nekoliko prilika, što ste ih spomenuli, došli opasno blizu nekim informacijama koje nisu bile namijenjene vama, niti bilo kome drugom.

Osjećala se napetost u zraku i usta mojeg prijatelja počela su se micati.

— Zaključujem, senjor Mercado-Mendez, da vi niste s ovoga planeta.

Očekivao sam da će ovo buncanje biti dovoljno da nekoga otpravi bez diskusije, ali je naš posjetilac ipak zurio u nas nekoliko dugih trenutaka kao da je razmišljao o riječima starog šeprtlje. Napokon, još ne obraćajući pažnju na mene, reče:

— Došao sam da vas upozorim da Galaktičko vijeće ne može dopustiti da se vi i dalje miješate u naša istraživanja koja obavljamo vrlo pažljivo da ne bismo uzbudili vaše stanovništvo, ili drugačije rečeno: vašu u nečemu jedinstvenu kulturu.

Stari se detektiv nervozno pomakao u svojoj fotelji.

— Što se mene tiče, taj je slučaj zaključen. Dakako, ne mogu govoriti u ime Sir Alexandera i Društva za zaštitu svijeta.

U očima našeg gosta bljesne tračak veselosti.

— Zaključujem nadalje — reče on — da je vaš posao sličan onom nekog policijskog činovnika... možda bi stražar bio bolji izraz.

Onaj drugi sliježe ramenima kao čovjek, skupi usta i nakloni se. Načas me je pogledao i imao sam dojam da me je na brzinu odvagnuo i odbacio kao element koji bi trebalo uzeti u obzir u ovom besmislenom verbalnom duelu.

— Vijeće namjerava zaštititi takve planete kao što je vaš, naime ima elemenata koji bi htjeli eksploatirati vašu kulturu na neugodan način. Ja sam službenik Vijeća.

Možda je to bilo ono što je zabrinjavalo starog detektiva u ljubaznom glasu našeg posjetioca. Zbog toga je počeo kratko.

— Počinjem sumnjati, senjor Mercado-Mendez, u rješenje mnogih

najvećih a neriješenih zločina u svijetu. Na primjer, nestanak dijamanta Velikog mogula. Nestanak Azteškog blaga poslije »noche triste« Hernanda Cortesa. Krađu sarkofaga Aleksandra Makedonskog. Nevjerojatnu pljačku faraonske grobnice. Ona...

Da je strančevo lice moglo uopće procvenjeti, zacijelo bi se poslije ovoga nabrajanja pojavilo crvenilo. Podigao je ruku kako bi zaustavio nabrajanje.

— Priznajem da i najbolji čuvari mogu ponekad pogriješiti.

Lice velikog detektiva je postalo napeto kao u onim davnim danima i otkrivalo je da je došao do zaključka koji ga je zadovoljavao. Namrštio sam se. On je ponovo stigao do granice svoje zablude.

— Pretpostavljam slijedeće — rekao je glasom koji se odrvavao treperenju. — U današnjem svijetu nacije su duboko ogrezle u međunarodnim intrigama, u prijetnjama ratom i pripremama za rat. Velike nacije šalju agente na sve kontinente. Zar nije tada očito, senjor, da će neki britanski tajni agent prerušen u Arapina, imati vrlo velike teškoće da oktrije prvorazrednog njemačkog agenta prerušena u Arapina u istom gradu? Ali, pravom će Arapinu biti mnogo lakše da otkrije male greške u njemačkoj maski, zar ne?

Sve je ovo bilo vrlo očito, osim malog nesporazuma na početku razgovora, bar koliko sam mogao zapaziti, i bio sam vrlo blizu da i sam odlučim i predložim došljaku, koji je iskušavao sposobnost moga prijatelja, da bi bilo dobro da prestane i dalje naklapati.

Međutim, senjor Mercado-Mendez, ako mu je to bilo pravo ime, kao da je nalazio smisao gdje ga ja nisam vidio.

Ton mu je sada prestao biti ljubazno tolerantan. Kazao je.

— Vi hoćete reći...

— Očito. — Stari detektiv kimne glavom, pošto je ponovo pripalio lulu.

Onaj drugi je ostao bez riječi i zamišljen.

— U kakvom svojstvu biste vi djelovali?

— Tja — promrmljao je moj prijatelj. — Kao što vi to dobro znate, moj je pristup tim stvarima da radim kao detektiv konzultant, senjor. A moj honorar, dodao bih, ne bi ni bio tako malen.

Odakle je moj stari prijatelj smogao toliko snage nikada neću saznati, iako moram priznati da je moja već bila pri kraju i da me je snažno privlačio krevet. Zato sam i rekao:

— Zar nije bilo dosta tog naklapanja? Uopće ne shvaćam o čemu vas dvojica razgovarate. Ako išta mogu shvatiti, onda je to da se moj osamdesetogodišnjak, moj pacijent nudi da obavi nekakav posao. Pretpostavljam... — Ali me oni nisu ni slušali.

Opet se u glasu došljaka osjetila susretljivost.

— Još prije pedeset godina vaša bi ponuda imala nekakva smisla.

Nekada veliki detektiv diže od godina skvrčenu ruku i odmahne.

— Senjor, nije potrebno isticati kako vaša pojava daje odgovor na to. — Smijuckao se djetinjasto. — Vaša vlastita pojava nakon toliko godina vrlo je očit dokaz da su vaši ljudi, da tako kažemo, otkrili ono što je opat Roger Bacon nazvao eliksirom života.

Šutnja je trajala malo duže. Napokon će došljak:

— Razumijem. I vi imate pravo, vaš honorar, Sir, nije nimalo skroman. Međutim, Galaktičko vijeće ne običava da se miješa u prirodni progres primitivnih planeta uvođenjem medicinske tehnike koja bi bila iznad...

Skvrčena je ruka ponovo zamahala protestirajući. Jedva sam savladao zijevanje. Hoće li ovo trajati cijelu vječnost? O čemu, do vraga, oni pričaju? Moj prijatelj reče:

— Očito, senjor Mercado-Mendez, sva pravila imaju i svoje izuzetke. Ako vaše Vijeće želi uspješno obaviti posao, vama je potreban domorodački agent za vašu stvar. Hajde, senjor, vi znate kakve su moje sposobnosti i moje metode.

Čini se da je strani posjetilac donio nekakvu odluku.

— O tome ne mogu sam odlučiti. Možete li doći da se dogovorite s mojim neposrednim pretpostavljenim?

Na moje veliko iznenađenje umirovljeni detektiv lupi rukama po naslonu fotelje i uspravi se.

— Istog časa, senjor.

— Hej, stanite — usprotivio sam se. — Otišli ste predaleko. Ne mogu dopustiti da moj... štićenik bude odveden od kuće u ovo vrijeme, poslije cijelog tjedna napornog rada. Kažem da bi...

— Pst, doktore — promrmlja stari čudak, uzimajući kaput i kapu. — Štićenik, svakako.

Iako sam bio vrlo umoran, postao sam odlučan.

— Upozoravam vas da više ne želim slušati o ovim gluparijama. Ako, doista, želite šetati noću u vašim godinama, izjavljujem da nemam nikakve namjere da vam se pridružim. Ostat ću ovdje.

On se djetinjasto nasmijao, uspio je navući svoje stvari bez ičije pomoći i tada se okrenuo strancu.

— Da krenemo k vašima, senjor?

Moram priznati da sam zurio za njim iznenađen još dosta dugo pošto su otišli. Možda je to bilo zbog toga jer sam bio umoran, ali moram priznati da nisam čuo zvuk njegovih koraka niz stepenice i kroz ulazna vrata. Ali, kao što sam već rekao, sluh mi nije više bio kao nekada.

Ujutro se nije vratio, niti slijedećeg jutra.

Nisam mogao zaboraviti duge decenije našeg zajedničkog života prije no što mi je nestao ispred očiju na nekoliko godina. Ali, razlika je bila vrlo velika. Jedan osamdesetogodišnjak ne trčkara po londonskim ulicama bez ikakve pratnje, osim nekakva suluda čovjeka koji blebeće

da je predstavnik nekakvog Galaktičkog vijeća, ili kako se već ono zove.

Razmišljajući da li da pozovem policiju i oklijevajući zbog renomea svog starog prijatelja, ta prije mnogo godina su ga proglasili besmrtnim detektivom, sjetih se nekih njegovih riječi koje svojedobno nisam shvaćao. Možda je u njima rješenje zagonetke.

Potražio sam enciklopediju i potražio što piše o opatu Rogeru Baconu i eliksiru života.

Opat Roger Bacon, 13. stoljeće, alkemist i metafizičar. Jedan od najprominetnijih koji su tražili eliksir života koji bi osigurao besmrtnost i kamen, koji bi mogao pretvarati obične metale u zlato.

Gunđao sam i vratio knjigu. Nisam u njoj našao ništa novo, nego samo ponovo besmislice o kojima su brbljali njih dvojica prije dvije večeri.

Ali, ne volim se rugati autoritetima.

Sjetio sam se riječi iz davnih dana koje je vrlo često ponavljao: »Kado si eliminirao nemoguće, bilo što da je ostalo, mora biti istina«.

I opet se sjetih riječi, posljednjih riječi svoga prijatelja, koje mi je dobacio smijuckajući se, kada je napuštao našu sobu u društvu s onim misterioznim senjorom Mercado-Mendezom:

— Jogurt, he, he, zar ne?

(Objavljeno prema dogovoru s GPA München)

MINI YU SIRIUS

Branko Pihač:

INTERMEZZO

— Ej, stari, koga vraga hoće ponovo oni kreteni vani?

— Ne znam, valjda da im ponovimo one bljezgarije...

— Ma bez veze. Koje budale, pa zar se već nismo dosta natezali s tim njihovim glupostima...

— Pusti, nemoj biti takav, vidiš koliko ih to veseli...

— Kojih li djetinjastih...

— Čuj, ak' nemaš ništ' protiv... mislim... pa da im to ipak napravimo još jedanput, ha?

— No, dobro. Nek' im bude kad su toliko zavreli...

Uz urnebesan pljusak i tisuće uzjogunjenih vodenih kapljica dva se delfina u elegantnom luku izdignu iz vode i kao u usporenom filmu otmjeno prolete kroz golem obruč, te se u nenarušivom organskom kontinuitetu ponovo sliju i nestanu ispod zapjenjene površine, tajanstveno žmirkajući svojim sitnim očicama...

Miroslav Tanasijević:

RUKOPIS No 3284/69

Osmog dana četvrtog meseca žetve, šesnaeste godine kralja Amenhotepa, ja nedostojni pisar Meriptah, započeh svoju bogohulnu ispovest.

Nema nas mnogo. Amonovi sveštenici biraju samo najbrže i najsposobnije. Pisari oduvek behu poštovani, no samo najveštiji behu

pozivani među Amonove sveštenike. Dolaskom u hram osigurah sebi pristojnu grobnicu i časno mesto na obali Reke Smrti. Pa ipak, danas bih sve to napustio makar mi se duša večno potucala po ovom i onom svetu za koje više ne znam ni da li postoje. Zbog ovih bih reči, sigurno, skupo platio, ali Amonovi sveštenici žele da umrem prirodnom smrću. Zato i smem da pišem ovu ispovest za koju sveštenici veruju da će biti spaljena kao i sve drugo što napisali do sada. Za sada me pokazuju narodu kao čoveka koji je govorio sa bogovima, i čekaju da umrem. Pristao sam na to jer bih inače, posle smrti bio raskomadan te moj duh nikada ne bi našao svoje telo u večnoj Zemlji Tame.

Dogodilo se to pre trideset godina. Posle popisa stoke koja je pripadala hramu, otiđoh na obalu Nila podalje od grada. Znao sam da me niko neće tražiti sve dok ne stignu brodovi iz Nubije. A ti brodovi su kasnili već dva dana i glasnici su još ujutro krenuh uz reku da ih traže. Beše tiho. Samo je vetar šuškao trskom na obali. Sunce je zalazilo pa odlučih da prenoćim na obali. Nikoga ne beše u okolini. U prvoj izmaglici večeri kad tama počinje da se razliva iz trske i širi obalom, začuh daleki pisak, čudan i nepoznat. Ne stigoh ni da ustanem a sve se oko mene promeni. Učini mi se da sviće a sunce tek što je zašlo. Sve je treperilo pod čudnim svetlom. Pogledah naviše i videh, o moćni Amone, sveti Skarabej kako za sobom vuče malo Sunce. Silan me strah obuze te ne mogoh pobeći. Skarabej se lagano spusti trideset koraka od mene a svetlost utrnu i zujanje utihnu. Skarabej beše izgledom isti kao i oni u hramovima, no mnogo veći i sjajniji. Beše dvadeset koraka dug i skoro dva koplja visok a presijavao se kao da je načinjen od one čudne bronze koju trgovci donose potajno iz zemlje Hatti i prodaju za trostruku cenu zlata. Ispod zadnje noge Skarabeja ukaza se otvor iz koga iziđoše dva sjajno odevena čoveka. Prvi je imao na glavi crvenu krunu Severa a drugi belu krunu Juga. Padoh na kolena tresući se od silnog straha. Tada začuh glas koji kao da je dolazio iz moje glave i razabrah reči:

— Dođi bez straha! — Pomislih da mi je strah pomutio razum, no ponovo začuh reči: — Ne boj se nas koji dolazimo u ime Amona. Ti si Meriptah, pisar u hramu. Povedi nas prvosveštenику. Brodovi koje čekaš još nisu pošli iz Nubije i neće skoro stići. Priđi i ne boj se.

Volja Amonova se mora poštovati a stranci behu visokoga roda. Zato priđoh i poklonih se. Oba stranca imahu na grudima velike ključeve života što je značilo da su ravni božanskim očima — velikim prorocima Amonovim. Zaustih da pitam ko su i odakle su, ali glas me preteče:

— Dolazimo iz zemlje Amona i volju njegovu moramo izreći prvosveštenику i svim sveštenicima u hramu. Ti nas dobro čuješ a to ne može svako. Govoriće ш u naše ime.

Silan me strah obuze. Ne usuđujem se ni da pogledam prvosveštenika a kako ću tek smeti da mu se obratim. Noge me izdadoše te padoh na kolena moleći strance da me odmah ubiju jer ja nisam u stanju da uđem u svetu odaju hrama iz koje prvosveštenik skoro nikada ne izlazi. Ja nisam posvećen i Amon bi me odmah spržio. Glas prekide moje jadikovanje:

— U ime Amona ćeš govoriti. Zato priđi da ti damo posvećenje koje će te čuvati od svake nevolje. Amon štiti svoje podanike.

Tresući se od silnog straha, priđoh im. Na ramena mi spustiše širok srebrni lanac koji beše čudnovato topao. Na grudima mi se nađe znak života a na leđima kutija veličine dlana. Tada ponovo razabrah reči:

— Ovo će te čuvati od svih zala. Dovoljno je da poželiš spasenje i ono će doći. Samo nemoj nikada poželeti nečiju smrt. Tog će te trena, lanac sagoreti.

U taj mah polete neka ptica s obale i ja se uplaših njenog krika i lepeta krila. Istog časa videh kako me okružuje plava svetlost. Glas podrugljivo odjeknu:

— Nisi baš najhrabriji među pisarima! — Postideh se svoga straha i svetla nestade oko mene. — A sada nas povedi u hram!

Ne usudih se da prozborim ni reči dok smo išli prema gradu. Mesec nam je osvetljavao put. Začudih se kad ugledah hram obasjan stotinama baklji kao u vreme svetkovina. Nigde ne beše živog stvora. Stranci pođoše u hram a ja za njima. Uđosmo lagano a plavo svetio se pojavi oko mene i postade jače kad se i moj strah poveća. Ni u hramu ne videsmo nikoga. Zlokobna tišina nas je okružila. Stranci dođoše do svete odaje i stadoše nekoliko koraka od ulaza. Umalo mi srce ne puče od straha kad se zaori moćni glas stranca sa crvenom krunom:

— Ne igraj se svojim i tuđim životima. Došli smo po tebe zbog bezumlja koje te je opselo. Štitovima se nećemo koristiti da ne bi stradali nevini.

Iz svete odaje iziđe prvosveštenik odeven u svečanu odoru sa svim znamenjima na sebi. U glavi mi se zamuti od mnogih reči koje čuh a ne mogoh da razumem. U polutami iza stupova videh sveštenike, uplašene kao i ja sam. Stranci govorahu o pravdi, o samostalnosti, o nemešanju sa narodom, o nekakvom veću koje je nezadovoljno i još mnogo toga što nisam mogao da razumem. A onda sve utihnu. Tišina ne potraja duho i ja čuh prvosveštenika:

— Zar ne vidite šta sam stvorio? Takav ogled ni jedan učen čovek nije mogao do sada da napravi. Ne želim da sve ovo napustim da bih se pravdao veću Amona. Još nisam dovršio posao. Moja reč je ovde više nego zakon. Moja reč je ovde osnov života. Imam dovoljno učenika i oni će dovršiti ogled bez obzira na to što ne znaju što zapravo rade. Ako me uklone, uklonili ste jednog kontrolora. Stigao sam već napola puta. Kroz nekoliko hiljada godina biće vidljivi svi

rezultati a to hoću da dočekam ovde, ma koliko to bilo protuzakonito.

I prvosveštenika okruži ono isto plavo svetio. Tada stranac sa belom krunom reče:

— Nije ti potreban štit. Mi znamo da će proći mnogo vekova pre no što ljudi isprave sve tvoje greške. Nisi smeo da radiš bez odobrenja i kontrole. Ovi ljudi imaju istu priliku kakvu smo imali i mi. Ne sumnjam da će je dobro iskoristiti bez obzira na to što si ih prilično usporio. Ne očekuj ničiju pomoć.

Tek tada prvosveštenik ugleda mene. Jarost ga obuze te viknu:

— Šta ti tražiš ovde, bedniče?

Ja zanemeh a jedan od stranaca se oglasi:

— Ovaj pisar će nam poslužiti kao tumač jer bolje poznaje ovaj jezik nego naši prevodioci. Pokušavamo da bar malo ispravimo tvoje greške. Na žalost, nemamo toliko vremena koliko si ti imao. Zbog toga smo i poveli sa sobom ovog pisara.

Prvosveštenik pruži ruke prema meni i svetlost oko njega posta crvena. A tada, o moćni Amone, razleže se prasak i prvosveštenik se sruši na pod a ključ života mu se na grudima raspade na stotine komada. Čuh stranca sa crvenom krunom:

— Moć mu je oduzela razum. Štit ne može da služi za ubijanje razumnih bića. I neobrazovan čovek je, pre svega, čovek.

Prvosveštenik se lagano pridiže i sede na pod kao prosjak. Bes mu je sevao iz očiju kad prozbori:

— Slobodno im govorite što vas volja. Niko vas neće razumeti. Njih treba proučavati a ne poučavati.

Tada se oglasi stranac s belom krunom:

— Njih treba samo pustiti da samostalno idu putem saznanja. Dobro će se oni snaći, imaju za to sve preduslove.

Stranci se okretose k meni te ja pozvah sveštenike, kako mi beše naređeno. Svi oni, koji me do juče gledahu sa prezirom, priđoše i pokloniše se. Sve do zore govorio sam im ono što poručuju Amonovi poslanici. Mnogo prekora beše izrečeno. Sveštenici obećaše da će sva blaga vratiti narodu i stranci im poverovaše jer nisu znali kolika je pohlepa sveštenička. A možda i nisu hteli da to znaju. Neću pisati ono što poručiše Amonovi poslanici. Kada bi se radilo po volji Amona, kako to oni rekoše, ne bi bilo ovakvih hramova, ni plemića, ni kraljeva. Neizrecivo je to što nam govorahu. Neizrecivo ali pravedno.

Kad je sunce izašlo, stranci odoše i odvedoše prvosveštenika. Mi ostadosmo u hramu. Dugo stajasmo ne prozborivši ni reči. Tada jedan od starih sveštenika reče:

— Setite se šta nam je juče govorio prvosveštenik. Ne verujte nikome osim ISTINI koju nam je on pokazao. A ti, pisaru, nikome nećeš govoriti bogohulne reči. Nikome ništa nećeš govoriti.

I sveštenici pođoše prema meni a smrt im se videla u očima. Silno

se uplaših i plavo svetio me obavi a sveštenici, vrišteći od bola, popadaše.

To se dogodilo pre trideset godina. Uglavnom sedim u hramu i pišem. Sve što napišem, sveštenici spaljuju. Pre osam godina su oterali dečake koje sam podučavao tajnama pisanja. Sa njima sam provodio mnogo vremena i svi su mi obećali da neće zaboraviti reči Amonovih poslanika. Ali sveštenici doznaše čemu ih učim, te ih oteraše u druge hramove. Hvala moćnom Ptahu što sačuva živote dečacima. Tako ostadoh sasvim sam. Navikao sam na mržnju koja me okružuje. Bio sam pre dvanaest dana u Kući Smrti. Platio sam dobro nadzorniku i zapretio mu večnim prokletstvom te mi on obeća da će ovaj papirus nekako umotati zajedno sa mojim telom, onoga dana kada me donesu k njemu. Obišao sam i jadnike koji ukrašavaju moju grobnicu. Nije daleko dan kada ću se u njoj nastaniti.

O moćni Amone, slavih te zato što mi podari razum, a sada eto, ništa ne mogu da razumem. Stojiš li TI, zaista, iza svega što se dogodilo? Sve je, o moćni Amone, ostalo isto kao što je i bilo. Moji učenici mi se nikada nisu javili, a čuo sam za neke od njih da su postali dvorski pisari. Možda su me zaboravili. Možda će, zaista, sinovi naših sinova razumeti Amonovu poruku. Tako rekoše moćni poslanici. Zato ostavljam ovo pismo sinovima naših sinova, ja, Meriptah, žalosni pisar koga Amon izdiže iz neznanja i ostavi samog sa pitanjima na koja niko ne zna odgovor. Jedino Maat zna šta je pravo i istinito, a ona će nam svima suditi.

Nenad Puljić:

EKSPERIMENT

Djevojčica polako otvori oči. Svuda iznad nje bilo je beskrajno plavetnilo, a odnekle sprijeda dopirao je šum kakav prije nikad nije čula. Bila je posve nesposobna da razmišlja ili da išta drugo osjeti. Iako nije znala što je pred njom, niti gdje je zapravo, svu ju je obuzeo jedan jedini osjećaj: bila je zadivljena.

Ispred se pružala zelena dolina prošarana cvijećem. Dolinom je hitro vrludao zelenkasti potočić, veselo žuboreći. Po livadi skakutala su dva razdragana zečića. Činilo se kao da plešu uz radosni cvrkut ptica. Lagani je povjetarac raznosio dolinom mirise proljeća. Cijela je

orošena dolina blistala pod zrakama jutarnjeg sunca. Jedan je zečić preskočio potok...

Usne joj se razvuku u osmijeh. Nije znala što je pred njom, ali je osjećala da je nešto divno. Svom svojom dušom je osjećala da to mora biti nešto divno.

Pogled joj zapne za usamljeno drvo u dolini. Iznenada, mozak joj ispuni strašna misao: »Sama! Ona je sama u tom divnom svijetu.« U trenutku protrne i ukoči se, nestane joj osmijeha s lica. Ali ne od straha, ne od očaja, nego od tuge, goleme, beznadne tuge koja je svu obuze. Djevojčica pokrije lice rukama i očajnički zaplače.

— Isključite stroj, izbrišite joj pamćenje i vratite ju u njezin sektor u naselju — reče profesor i zamisli se.

— Naravno da je eksperiment propao. Nebo, priroda, flora i fauna. Gluposti! Kako sam uopće mogao i pomisliti da takvo što može zanimati čovjeka? Imaju kolege pravo. Tu staru knjigu, iz arhiva, mora da je pisao nekakav idiot...

Aleksandar Manić:

POSETA

Garek je išao hodnikom. Dugo je već razmišljao o toj planeti. Na njoj bi trebalo da ima života. To je proračunano. Ali, kakvog? Kakva im je atmosfera, možda je otrovna? Stigao je do komandne prostorije i vrata se bešumno otvoriše. Garek uđe i stade do kapetana Martela koji je gledao u instrumente na tabli.

— Garek, ima li nešto novo?

— Nema, ali me zabrinjava ova planeta.

— Nema opasnosti. Ispitaćemo ih prvo.

Garek je ćutao i gledao negdje u daljinu. Već treći dan ga je mučila ista misao.

— Kapetane... ako nisu kao i mi?

— Kako nisu kao i mi?

— Mislim po fizičkom liku.

— To bi bilo nemoguće. Građeni smo vrlo funkcionalno i svaki inteligentni oblik bi trebalo da bude nama nalik. Moguće su male varijacije.

— Ako im je privlačna sila matične planete velika, oni će biti manji

od nas. To uz nekakvu drugu atmosferu...

— Garet ti si učenjak, biolog. Ja sam astrofizičar, ali u to ne mogu verovati. Kakva im može biti atmosfera? Da neće biti metan, fluor, alkoholna isparenja?

— Što da ne?

— Što da ne? Pa, da li si to već negdje video? Ti si bar upoznat sa svim životnim usiovima gdje su odlazili naši brodovi i sonde.

— Da, ali to nije dokaz. Sećaš se neko je kazao: izuzetak obara pravilo.

— To što je on rekao...

— Znam, ali i pored svega toga, zašto nam u načinu razmišljanja ne bi bili slični Najzad oblik i nije važan. Sretali smo svakojaka čudovišta.

— Bila su to bića s niskom inteligencijom.

— U pravu si, ali smo se bar navikli na vizualni efekt. Mada on i nije tako važan. Treba stupiti u kontakt s njima. Razgovarati, promatrati njihov način života.

— Garek, nismo prvi put zajedno na ovakvom putovanju. Bilo je i težih situacija, pa eto...

Garek se nasmeja i uto se začu glas kompjutora koji je najavio ulazak u atmosferu planete. Martel zatraži analizu. Slušao ju je preneraženo.

— Garek...

— Nije tako strašno — odvrati drhtavim glasom Garek.

— Ovo nikad nismo vidjeli. Nemoguć je život.

— Što je nemoguće? — neubedljivo sigurnim glasom upita Garek.

Do spuštanja na planetu vreme je proteklo u napetoj tišini.

Brod se umirio stabilno stojeći na čvrstom tlu.

— Kakva okolina — začuđeno uzvikne Martel — život je nemoguć.

— Polako, nešto se kreće. Tamo.

— Mehanička sprava?

— Ne znam. Ne nalikuje mi, dosad, ni na jedan poznat oblik.

— Slušaj: ispušta nekakve zvuke.

»Primerak inteligentne vrste«, začu se glas kompjutora. Biće je prilazilo sve bliže. Martel je prestravljeno gledao.

— Nakaza...

Garek je savladavao mučninu. Gadilo mu se od pogleda na biće što se kretalo. Delovalo mu je odvratno. Njegovo gmizavo kretanje, boja. A tek oblik. Naglo se okrene od ekrana.

— Martel, krećemo...

Martel se drhtavo pokrenu i uključi kompjutor za startovanje. Nije više imao hrabrosti da gleda u ekran. Svi užasi Galaksija na jednom mjestu i u jednom biću. Ponovo ga obuze stravična jeza.

*

Momak je čvrsto koračao putem zabacivši sekiru na rame. Bio je u širokim pantalonama i raskopčanoj košulji. Zvonkim glasom je nešto pevao. Trže ga nekakvo kretanje pored puta. Dvadesetak metara dalje podiže se neka kugla čudne boje, velika kao dobro naduven dečji balon i nestade u pravcu oblaka. Momak kratko pogleda na tu stranu. Ona dečurlija, šta neće sve napraviti. Ponovo ubrza korak, a njegov bistar glas se razleže.

Dragan Filipović:

SVEMIRSKA BAJKA

Sve zvezde i zvezdice su radoznalo treperile očekujući da se ponovi osećaj prožimanja, osećaj koji se pojavljivao samo kada je svemir pripovedao nešto iz svog iskustva. Moćne vibracije nađoše put i do najudaljenijih galaksija:

— Tada se na jednom od planeta, vašeg nesretnog brata pojaviše sićušna bića, zanemarljiva po veličini i broju, ali lako uočljiva jer su narušavala opštu harmoniju. Bolesna ih je ambicija terala da osvajaju nove prostore, da izmišljaju nova oružja...

Zvezde još jače zatreperiše i blag nemir ispuni prostor.

— Zvezda o kojoj govori priča nije imala srca da učini ništa nažao tim bićima, i jednog dana, isprobavajući jedno i za njih nepoznato oružje, uništiše ceo svoj sistem.

Kroz svemir poče da cirkulise užas, tako da je malo ko osim njega samog opazio da je na rubu jedne galaksije mala zvezda izbacila plameni jezik sve do trećeg planeta svog sistema.

— Dobro je — pomisli svemir. — Bar je neko izvukao pouku...

Borivoj Todorovski:

GRANICA PROGRESA

— Svemir je pred nama!

Vest je senzacionalno odjeknula u celom Sunčevom sistemu. Ljudi na staroj postojbini Zemlji i u kolonijama na Veneri i Marsu oduševljeno su slavili još jednu pobedu čovečanstva. Svemirski brodovi, stvoreni ljudskom rukom, napokon su dostigli brzinu svetlosti!

Ipak, učenjaci su zabrinuto vrteli glavama:

— Naš progres se osniva na informacijama — govorili su.

— U planu je istraživanje svemira, zatim kolonizacija planeta na kojima je život moguć. Potreba za informacijama biće golema. A, kako to ostvariti? Naša standardna sredstva, radio i svetlosni valovi koriste u okvirima Sunčeva sistema, ali u spoljnom svemiru udaljenosti su beskrajno veće. Bile bi potrebne godine i godine dok bi vesti poslane ovim sredstvima komuniciranja stigle do nas. A, ni mi ne bismo mogli kontaktirati s našim brodovima koji su »na putu«, jer ih naši radio i svetlosni valovi ne bi dostigli; brzine brodova i valova su iste. Ako nešto ne preduzmemo, zaustavit će se naš progres!

Rešenje je ipak nađeno. Bila je to legendarna, gotovo zaboravljena sposobnost pojedinih ljudi-telepata. Pokazalo se tačnim da udaljenost za telepate nije nikakv problem. Informacije, koje bi jedan od njih »slao« mislima, drugi bi »hvatao« u istom trenutku, ma gde da se nalazio u svemiru. Ali, problem je bio pronaći savršene telepate. Jedino takvi ljudi mogli su pomoći: za razliku od drugih telepata koji su operisali samo jednostavnim pojmovima, ovi su bili sposobni za »razgovor«, odnosno neograničeno dug kontakt mislima. Međutim, bilo ih je izuzetno malo. Sistematskom potragom učenjaci su pronašli desetak; trojicu ostaviše u stanicama Sunčevog sistema, a ostale rasporediše u najudaljenije tačke svemira, do kojih su doprli brodovi. Kasnije je svaki novoosvojeni planetni sistem dobivao po jednog telepatu zbog veze s ostalim Zemljanima na nastanjenim planetima.

U trenutku kad je stvorena organizacija »Tera Telepat-Inform« (TTI) radilo je oko hiljadu telepata i bilo je isto toliko i nastanjenih planeta.

Bilo je kao da progresu ljudskog roda nema granice...

— Jeste li vi David Zond, telepata-komunikator stanice XR2007?

— Da, ja sam, Predsedniče.

— Ovaj Forum se okupio da razmotri vašu molbu podnesenu 23. 2. 2083. Dužnost mi je da vas pitam: da li svesno ostajete pri svojoj odluci?

— Ostajem, Predsedniče.

— Ipak, da li ste svesni važnosti svog zadatka?

Od funkcionisanja ogranka TTI, u kome se vi nalazite, zavise kolonije na planetnom sistemu 205, oko sto miliona ljudi. Ako ne promenite odluku, a mi vam uskoro, ne pronađemo zamenu, kolonije

će zapasti u ozbiljne teškoće!

— Ja sve to znam, i žao mi je zbog tih komplikacija, ali neću promeniti svoju odluku.

— Da li je neko uticao na vas pri donošenju odluke?

— Ne! Sve zaključke i krajnju odluku doneo sam sam.

— Onda vas u ime Foruma molim da iznesete razloge za ovakvu odluku.

— Ja, David Zond, rođen sam 2051. Moje sposobnosti otkrivene su u petoj godini i otad sam pod nadzorom vlasti. Od dvadesete godine živim u stanici XR2007. Kao i svi drugi komunikatori ostatak života moram provesti sam, potpuno izolovan.

— Čemu ta reč »izolovan«?

— Zato što odgovara stvarnosti, Predsedniče. Svemirske su stanice u kojima mi, telepate, radimo, građene samo za jednu osobu. Jednom godišnje dolazi nam brod za snabdevanje i prava je sreća, ako tada vidimo neko živo biće. Otkad radim u stanici, nisam video više od desetak ljudi.

— Znači usamljenost je vaš problem? Pa, ipak, bar se vi, telepate, možete nesmetano služiti svojom sposobnošću da neslužbeno razgovarate kad nema posla.

— Mi to i radimo, Predsedniče! U drugim pauzama, između dve vesti koje treba jedan drugom da javimo, razgovaramo o svom životu. Baš ti razgovori nagnali su me da ozbiljno razmislim o svom položaju. I uvideo sam koliko je on težak!

— Ali vi u stanici imate pun komfor, knjige, možete pratiti lokalne TV-emisije sistema 205...

— To nije nikakvo merilo mog, bolje reći našeg života! Takve uslove imaju svi stanovnici naše civilizacije. Ali, drugi ljudi žive zajedno, dok smo mi osuđeni na večno progonstvo u gluvoću svemira! Osuđeni da slušamo eho misli koje svedoče o sreći i blagostanju, a mi ih ne možemo doživeti!

— Ali, takav život određen je propisima. Vi i sami znate da bi drugačiji život uticao na vašu sposobnost.

— Znam, Predsedniče. Ipak, meni propisi ne mogu naknaditi nedostatak ljudskog društva! Kad jednom čovek-komunikator uđe u stanicu, sudbina mu je zapečaćena. Mi, telepate, napuštamo stanicu samo mrtvi. Mi čitamo, pratimo TV-program, saznajemo o životu na planetima mnogo stvari. Mi shvatamo... razumemo da... da ne možemo živeti kao drugi, obični ljudi, ali osećaj samoće, neka... beznadnost uvlači nam se u kosti. Za nas, otuđenike u svemiru, vreme kao da je stalo; mi ne znamo za dan i noć, godišnja doba. Strašan je osjećaj lebdeti u stanici iznad naseljenog planeta koji je, čini se, nadohvat ruke, ali nedostižan. Ljubav, prijateljstvo, nežnost — to su

za nas samo reči — mi ih nikad nećemo moći upoznati svim čulima!

— Naša civilizacija i naš progres zavise od telepatije! Zar vam osećaj dužnosti ne može naknaditi nedostatak ljudsko topline?

— Godinama me je osećaj dužnosti sprečavao da prekinem svoj prazni život. Hrabrio sam se rečima: »Moraš izdržati, sudbina miliona ljudi zavisi od tebe«. I drugim telepatama sam to sugerisao u misaonim porukama. Inače bih poludeo! Ali sve to nije vredelo!

— Zašto?

— Otkrio sam da se povremeno jednostavno gubim!

Nisam bio pri svesti po nekoliko vremenskih jedinica! Jednostavno bih u jednom trenutku otkrio da se promenio datum na mom atomskom časovniku! Inače, neprekidno kontrolišem datume, jer mi od njih zavisi ritam života. Smena dana i noći ne može mi poslužiti kao orijentacija za kontrolu bio-ritam, jer takva pojava gore, u stanici, ne postoji. Mislio sam da sa časovnikom nešto nije u redu i proverio sam u glavnoj stanici, međutim, nije postojala greška! Ja bih jednostavno »zaspao« i »probudio« se deset do dvadeset časova kasnije! To gubljenje svesti na kraju je bivalo tako često da sam se zabrinuo i stao tražiti uzrok.

— Zanimljivo! Kontrola tu pojavu ne navodi u izveštaju o vašem radu.

— Kontrola nije ni mogla utvrditi šta se dešavalo sa mnom! Za sve vreme nesvestice obavljao sam svoj posao normalno! Shvatate li? Primao sam i slao poruke, hranio se, održavao vezu sa bazom na planeti 205... Živeo sam, a moja svest nije u tome uopšte učestvovala! Moji neslužbeni telepatski kontakti sa drugim komunikatorima tada su prestajali! Moja poslednja svesna, lična veza sa ljudima nije postojala!

— Nije li prenapregnutost bila uzrok toj anomaliji?

— Nešto gore: počeo sam se automatizovati! Postao sam živa mašina! Moj posao prenosača vesti učinio je moju svest nepotrebnom"! Moj »ego« je bio nevažan, glavne su bile informacije koje je primao i slao moj mozak! Pretvorio sam se u automat od krvi i mesa. koji treba da se održava na životu samo zbog tih prokletih informacija! Shvativši to, shvatio sam još nešto: moram sprečiti da priroda mog posla ubije čoveka u meni.

— Ali, šta vi to govorite, Davide? Moderna medicina nije nikad čula za tu vašu... automatizaciju!

— Ne razumem se u medicinu, ali znam kako svemir može da utiče na usamljenog čoveka... Ovaj stravičan proces je stvaran, siguran sam u to!

— I zar vi baš, jedini od tolikih telepata, da budete žrtva »automatizacije«?!

— Ne verujem da sam jedini! Za taj proces možemo znati jedino mi, telepate! Bojim se da su se već mnogi od nas potpuno

automatizovali. To je strašno: osuđeni da tako živimo sve do smrti!

— Čak i kad bi sve bilo upravo tako, kao što vi kažete, kakvo biste rešenje mogli da predložite za telepate?

— Posao telepate-komunikatora mora biti privremen. Ljude u stanicama treba menjati svake godine. Imamo dovoljno telepata da se to ostvari.

— Ali, onda bismo sve mlade, tek otkrivene talente upotrebili u tu svrhu. Novootkrivene planete ne bismo mogli uključiti u TTI, što znači ni naseljavati ih. Za ljudski rod bila bi to granica progresa!

— Brzina materije je ograničena brzinom svetlosti... Mislim da i naš progres ima svoju granicu — granicu humanosti.

*

David Zond se vraćao na planet. Forum organizacije TTI odobrio je njegovu molbu. On više neće raditi na mestu komunikatora. Službeno — proglasiće ga mrtvim. Zapravo promeniće mu identitet. Elektronskim spravama izbrisaće mu memoriju i usaditi novu. Izgubiće svoju prirodnu ličnost, ali, zato će, napokon, postati normalan čovek. Sposoban da voli i da bude voljen.

Forum nije želeo da se istina o njemu proširi među komunikatorima i zato mu predložiše ovo surovo rešejne. Morao ga je prihvatiti — bolje i to nego da se pretvori u mašinu. On se izvukao, ali ga je brinula sudbina drugih telepata. Da li će Forum i njima, ako shvate u šta ih pretvara posao živih mašina za prenos vesti, da nametne isto rešenje, kao što su nametnuli njemu? Ili će se uvideti da je jedino njegovo rešenje logično i ispravno?

Ljudi će, jednom, morati da shvate da i progres ima svoju granicu! Ili će prestati da budu ljudi...

Miloš Elesin:

MIR I TIŠINA

Našem smo planetu vratili mir i tišinu. Ponovo je onakav, kakav je i bio pre njihovog dolaska. Vazduh miluje retku travu i nas. Vode teku svojim tokom, a sunce sija i prestaje da sija bez nesnosne buke onih došljaka. Morali smo to učiniti, bili su suviše bučni. Kretali su se tamo-amo i sumanutom brzinom menjali izgled mesta našeg boravka. Odakle im samo pravo da čine takve stvari?

Ne radujemo se što smo to učinili. Zapravo, nas ništa ne veseli i ništa nas ne rastužuje. Jedino volimo mir, tišinu i način na koji postojimo. To zaista nije mnogo, zar ne?

Da krenemo od samog početka. Čim su stigli, sve se uzvrtložilo. Posle prvog oduševljenja što su negde uopšte i stigli, počeli su organizovati život pored nas. Jednostavno mi ih je žao: imaju tako velike potrebe. Čudno da tako slabi i neotporni idu posećivati te svoje »planete«. Da se zaštite, a sve ih smeta, podigli su nešto što su zvali »naselje«.

Znate, učili smo. Istina da za nas ti silni pojmovi nemaju nikakvog smisla, ali mi učimo brzo i lako. Preko vibracija saznali smo strašno mnogo. Došli su s nekog mesta koje se zove Zemlja. Tamo ima nešto jako lepo, zove se drveće i stvara hladovinu. Ta je hladovina veoma prijatna, tako bar oni misle. Međusobno se nazivaju ljudima i dele se na muško i žensko. Postoji i nešto treće, što zovu detetom, ali takvih medu njima nije bilo. Govorili su da oni tek treba da stignu, za neko vreme, ako sve bude u redu. Možda i nije šteta što i te nismo upoznali.

Dizanje i spuštanje sunca merili bi nečim što je vreme. Eto, to mi nemamo.

Na nas nisu obraćali pažnju. Jednostavno smo tu, a opet kao da ne postojimo. Ovo gde se nalazimo nazivali su »mrtvim planetom«. Ko zna, možda je tako i bolje. Poželeli su dovesti neke nove ljude. Zabrinuli smo se... a možda je to nalikovalo na onaj njihov strah.

A, da, treba da vam kažem da je kod nas misao integralna. Kod njih, čini mi se, pojedinačna.

Zanima vas koliko ih je bilo? Ne znamo za brojeve, ali su jednom prilikom rekli da ih je stiglo 153. Verovatno je to tačan podatak, jer oni su previše precizni. Zamislite samo tu galamu! Pri svakom izlasku sunca počelo je dovikivanje, trka da se pripremi nešto za »jelo«. E, to nikako nismo mogli shvatiti! Ta potreba da nešto unose u sebe još je čudnija od njihove »prijatne hladovine«.

Sve do samog nestanka sunca nalazili su razloga da se kreću. A ne, ne mogu reći da su se slagali. Zapravo, nikada ni nisu isto mislili. Kako samo mogu tako živeti? Jedan je hteo ovo, drugi ono, pa bi se sve završilo beskrajnim razgovorima. Mi doista nismo takvi.

Jedne smo noći počeli.

Opkolili smo ih. Tada smo ustanovili da iz njihovog tela može da teče nešto slično vodi, samo je toplije, gušće a i drugačije je boje. Ta se lepljiva tečnost zove krv. Kada ona iscuri oni se potpuno smire. Naime, onaj ko ostane bez te krvi, bude zakopan od onih drugih. Prvo ućuti i više ga nema. Eto, koliko su slabi!

Toga je mraka jedan predložio da pobegnu. Nazvali su ga kukavicom. Ne znamo šta je to kukavica, ali možda to znači nešto sa predosećajem... a možda i nešto mudro? Tada im još nismo dirali onu

stvar kojom su došli.

Mogli su, ali nisu. Verovali su da će se tlo smiriti kada sunce bude opet visoko gore. Um, ali to nije bio uzrok stradanju!

Nismo im davali mira. Sve smo srušili. Pitate kako? Jednostavno. Penjali bi se jedan na drugog, pa opet tako, i onda bi onaj gornji padao na njih.

Mekani su.

Posle jednog napada ostalo ih je devet. Ako se ta količina tako broji. Već su počeli verovati da onaj što se zove kukavica i nije dao tako loš predlog... ali više nisu mogli otići. Smrskali smo kutiju.

Možda nije trebalo da budemo takvi... ali ko zna šta bi učinili od našeg planeta da smo im to dopustili?

Posljednji su se dugo držali. Njih nije imao ko zakopati.

Razišli smo se. Sve je bilo skoro isto kao i pre njihovog dolaska.

Moramo im priznati da su bili zaista pametni. Od njih smo svašta naučili, iako nemamo pojma čemu bi nam to koristilo. Recimo: za šta li im samo služe putovi? Baš su ih hteli stvoriti!

A oni, napravljeni su od unutarnjeg dela koji je velik i ispunjen i od tankog omotača. Tu su ljusku mogli skidati, a po želji i menjati. Kraci su im služili za kretanje, dodirivanje i za još mnoge nelogične stvari.

Služili su nam kao uzorak od kojeg smo naučili da se sporazumevamo ovim pojmovima. U redu, ne baš na njihov način. Glavno da ste me razumeli, zar ne?

Oni kao da ne bi mogli opstati ako svemu ne bi dali naziv. Da, imali su ime i za nas. Zvali su nas: kamenje!

Snežana Bulić:

ANI, S LJUBAVLJU

X se polako približio trećoj međugalaktičkoj raskrsnici. Intergalaktički tuneli su se ovde znatno širili i stapali se u veliki čvor. Nikoga od njegovih sunarodnika ovde nije bilo, a ostale, ukoliko su se u tom trenutku baš na tom mestu nalazili, nije ni mogao videti. Jedna od prvih klauzula međugalaktičke unije, još kad je osnovana, bila je da se različite vrste nosilaca inteligencije koji su bili članovi ove unije, na ovakvim putovanjima kroz prečice Univerzuma kreću po posebnim valovima psihokinetičke energije. Tako su prolazili jedni kroz druge

ne konstatujući se uopće, ne videći se i ne smetajući jedni drugima.

X je stao... Razmišljao je kuda da krene. Svetlucave, fluidne čestice njegovog mozga temeljno su analizirale sve mogućnosti kretanja.

Odabrao je jedan od manje značajnih tunela, gotovo neprimetan u odnosu na one koji su vodili ka srcu galaksija.

Dok je u djeliću sekunde za sobom ostavljao desetine svetlosnih godina, njegov neverovatni um je već sagledavao okolna sazvežđa i birao prema svim raspoloživim podacima o X-ovom raspoloženju, željama i moćima planetu koja ga je interesovala.

X je trenutno bio romantičan... Upravo se vraćao s velikog koncerta solarne muzike maestra Zitona iz pete galaksije. Taj je Ziton bio toliko omiljen, da su ga dolazili slušati iz svih krajeva Univerzuma. I što je najčudnije, nije pronađena ni jedna vrsta razumnih bića koja bi ostajala ravnodušna na te čudne svetlosne slapove zvukova. Čak su i nekakvi crvoliki stvorovi iz sazvežđa Eridan lišeni i čula vida i sluha i bilo kakvih osećaja bili oduševljeni Zitonovim melodijama. Postojale su teorije da je on najveći hipnotizer svih vremena. Ipak, ostavimo to. Bitno je da je X bio u posebnom stanju razneženosti. To je, naravno, registrovao njegov genijalni mozak i stvoren tako da uvek najbolje služi biće koje ga je nosilo, izabrao je jednu od devet planeta koje su kružile oko malog sunca.

U zvaničnim spiskovima ta planeta je bila registrovana kao GAMT-TRI, ali mi ćemo je zvati onako kako su je zvali njeni stanovnici — Zemlja.

X se zaustavio. Put je bio praktično završen. Formalnosti koje je trebao izvršiti pre nego se spusti na planetu rutinski je završavao za kratko vreme.

Izvršio je potrebna merenja. Iako je bio potpuno otporan na sve vrste zračenja, morao je svoje naelektrisanje neznatno promeniti. To je činio jednostavno: zamislio bi drugo naelektrisanje i ono bi se u trenutku pretvorilo u željeno.

Ipak je oprezno ušao u atmosferu. Nekoliko je puta imao neugodnosti kada je velikom brzinom prelazio iz bezvazdušnog u vazdušni prostor.

Kao i uvek u sličnim situacijama, i sada je bio potpuno nevidljiv. Pogledom prodornijim od lasera osmotrio je planetu. Dopali su mu se mnogi njeni delovi: prostrane ravnice, brežuljci, visoke planine, nepregledne puštanje... Jedino mora na njega nisu ostavila utisak. Vodu nije voleo jer je u njoj gubio trećinu svojih moći. U cjelini utisak o Zemlji bio je dobar. Činilo mu se da davno nije bio na lepšoj planeti.

No, ubrzo je prestao da se divi čarima planete i počeo da misli na ono zbog čega je i došao ovamo.

Interesantno je napomenuti da su malo koja bića u svemiru bila obdarena takvim moćima kao X i njegovi sunarodnici. Mnogi od njih

su to znali pametno iskoristiti. U glavnom savetu međugalaktičke unije bili su zastupljeni u velikom broju, što je bio uspeh, s obzirom na to koliko je vrsta bilo pripojeno uniji. Postali su odlični naučnici, drugi su bili vesnici mira u Univerzumu i pomagali nazadnim civilizacijama...

X je, međutim, bio drugačiji... Nikad ga nisu zadovoljavali statistički podaci, cifre i znanja dobivena iz računara. Želeo je sve sam da proba, da shvati lepotu življenja na različite načine, toliko različite, koliko je različit sam život u Univerzumu.

Na ovoj zelenoj planeti on je bio samo magla i strujanje. Svoj konačni oblik je tek trebao steći.

Lagano je lebdeo iznad planinskih vrhova. Prikupljao je podatke, klasifikovao ih, analizirao, odbacivao mogućnost za mogućnošću. U ovakvim trenucima njegov mozak je bio iskorišten do maksimuma. Sve ono što se vekovima čuvalo u bibliotekama, školama i muzejima za delić sekunde se našlo u ćelijama X-ovog mozga. Naravno, njegovu pažnju su odmah skrenula na sebe jedina inteligentna bića na Zemlji, koja je obilovala svakakvim vrastma biljnog i životinjskog sveta. Takvo bogatstvo oblika, X je to znao iz vlastitog iskustva, imalo je malo planeta u svemiru.

Ljudi su mu se dopali. Iako su bili na niskom stupnju razvoja u odnosu na rase članice međugalaktičke unije, imali su veoma razvijen smisao da svoj život učine lepim i udobnim. Razvijenije rase su, na žalost, u stalnoj trci za osvajanjem novih saznanja premalo mislile na vlastite potrebe i udobnosti. Niko nije težio da bude srećan — svi su želeli da budu poštovani od drugih.

Konačna odluka je pala.

Večiti, ukleti putnik-lutalica ponovo je pronašao kutak u svemiru do koga još nije doprla zahuktalost supercivilizacije. Na njemu će provesti određeno vreme. Koliko će to biti, ni sam nije znao.

*

Ana je stajala u hodniku fakulteta kada je osetila blagi dodir po ramenu.

— Hoćeš mi pokazati raspored sati? Ja sam novi student — obratio joj se plavokosi, vitki mladić u izbledelim farmerkama.

Ana ga šutke odvede do table. Izgledalo je da ga taj raspored najmanje interesuje.

— Zovem se Ivan Sobić.

— Ja sam Ana — rekla je i osetila neko čudno strujanje oko sebe od čega joj je bilo toplo i prijatno. Sa sve većim simpatijama je gledala u mladića.

— Odakle si došao?

— Studirao sam prve dvije godine matematiku u Zagrebu. Moji su

dobili stan u Beogradu pa sam riješio ovdje nastaviti.

— Upoznaću te sa mojim kolegama. — Povela ga je do grupice studenata. — Dozvolite da vam predstavim Ivana. Od ove godine će sa nama studirati. To su Dejan... Mira... Vesna... Riki.

— Konačno da i neki zgodan momak zaluta na naš faka — rekla je Mira mereći ga ispitivački od glave do pete.

Iza ugla se pojavio Mirin mladić i svečano objavio:

— Spremite se da sledeća dva sata provedemo na Kalemegdanu... Asistent je javio telefonom da neće doći na vežbe.

— Pa, lijepo je započelo moje studiranje. — Ivan je najprirodnijim pokretom na svetu uhvatio Aninu ruku i oboje u požurili za ostalima.

Ubrzo je svima postalo jasno da je na grupi oformljen novi par: Ana i onaj novi.

*

Već je uveliko padao sneg, kada ga je Ana primetila. Sedela je sa Ivanom u njegovom stanu gde su obično zajedno učili. Nervozno je grickala vrh olovke što je obično činila kada joj nešto nije ulazilo u glavu. Međutim, nije želela da pita Ivana iako je on sve znao perfektno. Ponekad joj je smetala njegova superiornost. Prišla je pro>zoru i rekla:

Sneg, počeo je padati sneg!

— Zaista — Ivan je otvorio prozor i ispružio ruku napolje. Na licu je imao izraz naučnika koji prisustvuje eksperimentu. — Hladan je! — konstatovao je.

— Pa naravno da je hladan. — Ana ga je čudno pogledala.

Dosta je neobičnih stvari pnmećivala kod njega. Na primer, imao je običaj na predavanjima da sedi i ništa ne piše.

— Zašto ne beležiš? — pitala ga je Mira.

— Sve su to trivijalnosti.

Nije bilo zadatka koji ne bi znao resiti, ali nikada nije hteo da se razmeće svojim znanjem. Sticao se utisak da mu fakultet ništa ne znači i da na predavanja ide samo zbog saznanja da pripada nekoj društvenoj grupi. Istinski je uživao u svakoj šali izgovorenoj na pauzama između časova i mada je u početku bio povučen u sebe. Ubrzo je počeo voditi glavnu reč.

Voleo je duge šetnje u Košutnjaku. Zastajao bi pored neke travke i pročavao je pogledom, zatim bi njegovu pažnju odvlačili nekakvi insekti. U zoo-vrtu, gdje je bio stalni posetilac sa neizmernom nežnošću je posmatrao primerke životinjskih vrsta i davao tako stručne komentare o njihovoj prilagođenosti životu koji su vodile, da je bilo očigledno da je isto tako dobro vladao i biologijom, kao i matematikom.

Uveče bi odlazili u Knez Mihajlovu, kod Konja ili na neku igranku,

u bioskope ili pozorišta... Ana je volela da ga posmatra tada jer je sve to doživljavao na neki neobičan način. U svemu je nalazao neki smisao... Sama njegova pojava činila bi da se kič u trenutku pretvori u istinsku metnost. Iz svega je uzimao maksimum i sve pretvarao u umetnost življenja.

Sutra bi bio svež i raspoložen i opet bi sve počinjalo iznova.

Voleo je sve sportove osim plivanja i svih drugih vezanih za vodu. Kada je to shvatila Ana više nije insistirala da idu na tašmajdanski bazen.

U sumrak jednog mirnog, lepog dana sedeli su na klupi u parku ispred fakulteta. Ivan je bio eutljiv. Posmatrao je prve zvezde koje su se pomaljale iz sivila neba i svetlucale slabim sjajem. Ana je odjednom postala svesna neke čudne neodoljive čežnje koja ga je obuzela. Osetila je nejasni strah. Zagrlila ga je.

— Ivane, ja te volim.

— I ja tebe volim, Ana... Divan je to osjećaj. Da li ti je kada palo na um koliko bi čovječanstvo bilo siromšnije da nije ljubavi?

— Nisam o tome razmišljala... Mislim da čovečanstvu ne preti opasnost da nje nestane. Mislim da će u budućnosti biti još lepša!

— Objasni tu tvrdnju — osmehnuo se Ivan.

— Ljubav je nastala iz nagona za samoodržanjem i sa razvojem čovekove svesti, oslobađala se raznih tabua i religioznih uticaja. Pa i dosadašnja naša istorija je pokazala da razvoj civilizacije daje pogodno tlo za razvoj ljubavi.

Zvezde su se sada jasno ocrtavale na tamnoj pozadini neba.

Ivan je jednom rukom držao Aninu ruku a drugom je dotakao njen obraz.

— Da li bi otišla negdje daleko sa čovjekom koga voliš? Ne mislim na obično poimanje daljine. Već na nepojmljivu daljinu, dalje od svih ovih zvezda koje se vide.

— Otišla bih sa tobom i na kraj sveta ! — Njene su oči plamtele nesvakidašnjim žarom.

Nekoliko trenutaka je ćutao.

— Mislim da ne bi otišla... Pomisli samo na Sahara... Već tamo ne bi mogla živjeti, a postoje mjesta tisućama puta gora i nepovoljnija po tebe od te pustinje. Zamisli mjesta gdje vladaju takve hladnoće da bi se u sekundi pretvorila u stakleni kip... i tajanstvene bolesti koje bi isisale sve sokove iz tebe, koje bi zagospodarile tvojim mozgom i pretvorile te u trošan kamen... I mjesta gdje ne vlada ni prazan prostor kao svemir već nešto mnogo gore — apsolutno ništa, vječita zbunjujuća praznina...

— Ivane — Ana ga uplašeno pogleda.

Prislonio je njenu glavu na svoje rame i tiho rekao:

— Sve su to sam gluposti. Nećemo više o tome.

*

Sutradan Ivan je nestao. Niko ga se nije sećao... U svim zvaničnim spisima bilo je na tajanstven način izbrisano ime Ivan Šobić. Čak je i broj od šest studenata koji su u januarskom ispitnom roku položili teoriju funkcija kompleksne promenjive prepravljen na pet, a zadnje ime sa spiska koji je bio pravljen po azbučnom redu nije više stajalo tamo.

Što je najčudnije, ni Ana ga se nije sećala... Međutim, osećala je neodoljivu potrebu da u vedrim noćima sedi uz prozor i posmatra zvezdano nebo. Osećala je da na neki čudan način pripada tamo, i ni sama nije znala zašto, obuzimala bi je neka čudno tuga.

Piip

James Blish:
Beep

Preveo *Janko Paravić*

I

Josef Faber spusti malo novine. Kad je opazio da djevojka na klupi u parku gleda prema njemu, nasmiješio se zbunjenim smiješkom oženjena čovjeka kojeg su zatekli kako gleda »ptičice«, te se ponovo sakrio iza novina.

Bio je prilično siguran da dobro glumi svoju ulogu... ulogu činovnika srednjih godina i mirna građanina koji uživa u nedjeljnom odmoru od knjigovodstva i obiteljske svakodnevice. Također je bio siguran, usprkos službenim uputama, da to, zapravo, nije nimalo važno. Zadaci poput ovoga, praćenje sastanka momka i djevojke, uvijek bi završavali po planu. Jo još nikada nije bio na ovakvu zadatku koji bi zahtijevao njegovu intervenciju.

Zapravo, mnogo su ga više zanimale novine, iako su mu one trebale služiti samo kao izgovor. Prije deset godina, kad su ga primili u Službu, počeo je sumnjati u neke očite stvari. Danas, nakon deset godina provedenih na poslu agenta, još ga je zanosila lakoća kojom su se rješavale zaista važne situacije. Opasne situacije — ne one poput ovog sastanka momka i djevojke.

Na primjer, situacije poput incidenta s maglicom Crni konj. Prije nekoliko dana novine i TV komentari su počeli spominjati nekakve neprilike u tom području, i Joovu izvježbanu oku to nije umaklo. Tu se kuhalo nešto važno.

A danas je, napokon, sve prekipjelo — iz maglice Crni konj odjednom su nahrupile stotine svemirskih brodova... bila je to armada koju je mogao skupiti samo čitav zvjezdani roj u stotinu godina, pa i više, rezultat užurbane proizvodnje što se odvijala u najstrožoj i najfanatističnijoj tajnosti...

Naravno, Služba je na vrijeme bila na mjestu. I to s tri puta više brodova, raspoređenih matematskom točnošću, koji su razbili cijelu tu armadu u istom trenutku kad je izronila iz maglice. Nije to bila bitka već pokolj, i napad je bio skršen prije nego što je prosječni građanin mogao početi i nagađati o njegovu cilju... I dobro je još jednom trijumfiralo nad zlom.

Naravno.

Pažnju mu na trenutak privuče tiho struganje nogu po šljunku. Pogledao je na sat; bilo je 14:58:03. To je, prema uputama što ih je dobio, bilo vrijeme kad se momak morao sastati s djevojkom.

Najstrože mu je naređeno da ničemu ne dopusti da omete ovaj sastanak — nalog kakav je uvijek dobivao na ovakvim zadacima. No, kao i obično, nije imao nikakva posla osim promatranja. Sastanak je uslijedio točno na sekundu, bez njegove intervencije. Kao i uvijek.

Naravno.

*

Uzdahnuvši, složio je novine i ponovo se nasmiješio u pravcu mladog para — da, bio je to i pravi momak — te krenuo prema izlazu iz parka polako, kao da oklijeva. Pitao se što bi se dogodilo kad bi strgnuo s lica lažne brkove, bacio novine u travu i veselo odjurio s radosnim uzvikom. Vjerojatno se tok povijesti ne bi otklonio ni za lučnu sekundu, pomisli, ali mu nije bilo ni nakraj pameti da se bavi takvim eksperimentima.

Bilo je ugodno u parku. Toplina dvaju sunaca, što su obasjavala puteljak i zelenilo, godila mu je... nepodnošljive vrućine će zavladati tek kasnije, kad počne ljeto. Randolph je bio jedan od najugodnijihi planeta što ih je posjetio. Možda malo zaostao, ali i miran.

Randolph je bio oko stotinu godina svjetlosti od Zemlje. Bilo bi zanimljivo znati kako su u sjedištu Službe na Zemlji mogli znati unaprijed da će se taj momak sastati s tom djevojkom, na određenom mjestu naplanetu Randolph, točno u 14:58:03.

Bilo bi isto tako zanimljivo znati kako je sjedište Službe uspjelo mikrometarskom preciznošću zaskočiti iz zasjede golemu međuzvjezdanu flotu o kojoj se prije samo nekoliko dana tek nagađalo u novinama i video-medijima.

Štampa je bila slobodna na Randolphu kao i svuda, i novine su objavljivale vijesti do kojih bi došle. Novinari bi svakako opazili — i objavili — bilo kakvu neobičnu koncentraciju brodova Službe u području Crnoga konja ili bilo gdje. Služba nije zabrinjavala takve izvještaje zbog »sigurnosti« ili bilo kojih drugih razloga. No, sredstva javnog obavještavanja mogla su javiti jedino da se golema armada odjednom, bez ikakva upozorenja, pojavila iz maglice Crni konj, te da je Služba bila spremna.

Danas je već svatko znao... da je Služba uvijek spremna. U njezinu radu nije bilo nedostataka ili neuspjeha već više od dva stoljeća. Čak ni poraza, te uznemirujuće riječi kojom se u terminologiji Službe označavala mogućnost da ne dođe do sastanka momka i djevojke.

Josef pozove aerotaksi. Kad je ušao, skinuo je lažne brkove, »ćelu« i bore na čelu — sve ono što je njegovu licu davalo prijateljske

bezazlenosti.

Taksist je sve to promatrao na retrovizoru. Josef podigne glavu i susretne se s pogledom taksista.

— Oprostite, mislio sam da vas neće smetati ako vas gledam. Vi ste zacijelo u Službi, zar ne?

— Tako je. Odvezite me do sjedišta Službe, molim vas.

— Odmah. — Šofer povuče ručicu i stroj se bez trzaja podigne do ekspresnog nivoa. — Ovo mi je prvi put da vidim izbliza nekog iz Službe. Jedva sam povjerovao svojim očima kad sam vas vidio kako skidate masku s lica. Zaista ste drukčije izgledali.

— Katkada je to potrebno — reče ozbiljno Jo.

— To vam vjerujem. Ne čudim se što sve znate prije nego što se nešto dogodi. Svaki od vas vjerojatno ima tisuću lica, tako da vas ni vlastita majka ne bi prepoznala, zar ne? Ne smeta li vas što sam vas vidio ovako prerušenog?

Jo se naceri. Osjetio je kao da ga nešto steže na licu, tik do nosa, te skine zaboravljeni komadić lažnog tkiva i pažljivo ga pogleda.

— Ne, naravno da ne. Prerušavanje je bitan dio rada u Službi. To nije teško dokučiti. No, ne koristimo ga često... samo na vrlo jednostavnim zadacima.

— Oh — razočarano uzdahne vozač. Vozio je šuteći minutu-dvije, a tada se ponovo javio zabrinutim glasom. — Znate, ponekad mi se čini da Služba mora znati tajnu putovanja kroz vrijeme. Svi ti pothvati Službe... pa, evo nas. Sretno.

— Hvala.

Jo je odmah otišao u Krasnin ured. Krasna je bio rođeni Randolphljanin. Bio je izobražen na Zemlji, te je tamošnjem sjedištu Službe bio i odgovoran, ali je inače imao prilično slobodne ruke. Njegovo krupno, mišićavo lice zračilo je onim vedrim samopouzdanjem koje je bilo toliko karakteristično za funkcionare Službe, ma gdje se nalazili — čak i za one koji zapravo i nisu imali lica, u pravom smislu riječi, s kojeg bi ono zračilo.

— Momak se sastao s djevojkom — kratko izvijesti Jo. — Točno na vrijeme i na pravom mjestu.

— Izvrsno, Jo. Cigaretu? — Krasna gurne kutiju s cigaretama preko stola.

— Ne, ne sada. Htio bih razgovarati s tobom, ako imaš vremena.

Krasna pritisne tipkalo, a iza Joa se iz poda pojavi stolica nalik na gljivu.

- Što te muči, Jo?

— Pa — mirno reče Jo — pitam se zašto si me upravo pohvalio za nešto što nisam učinio.

— Obavio si posao.

— Nisam — kratko zaniječe Jo. — Momak bi se sastao s djevojkom, bio ja ovdje na Randolphu ili daleko na Zemlji. Tok je prave ljubavi uvijek miran. Tako je to bilo na svim mojim zadacima ove vrste, kao i na ovakvim zadacima svih ostalih agenata s kojima sam razgovarao o tome.

— To bolje — reče Krasna sa smiješkom. — Želimo da to tako i ostane. To i očekujemo, uvijek. No, Jo, volimo da netko od naših bude na mjestu događaja, netko tko je poznat po snalažljivosti, ako nešto zapne. To se gotovo nikad ne dešava, kao što si i sam opazio. Ali... da se nešto dogodi?

— Ako time nastojiš uspostaviti preduvjete za budućnost — Jo zagunđa — tada bi svako ometanje sa strane agenta Službe još više skrenulo konačan rezultat s poželjnog toka. Toliko ipak znam o vjerojatnosti.

— Zašto misliš da nastojimo fiksirati budućnost?

— Pa, to je očito, čak i taksistima na tvom vlastitom planetu. Šofer, koji me dovezao ovamo, rekao mi je kako misli da Služba putuje kroz vrijeme. To je naročito jasno onim pojedincima, vladama i stanovništvima čitavih planeta što ih Služba već stoljećima izvlači iz neprilika... bez jednog jedinog neuspjeha. — Jo slegne ramenima. — Nije potrebno pratiti velik broj ovakvih zadataka, kao što je bio ovaj, da se shvati da Služba pazi na buduću djecu ovakvih sastanaka. Prema tome, Služba zna kakva će biti ta djeca, te ima razloga da jamči njihovu buduću egzistenciju. To je po mom mišljenju jedini mogući zaključak.

Krasna izvadi cigaretu i polako je zapali. Bilo je jasno da želi dobiti na vremenu.

— Imaš pravo — prizna napokon Krasna. — Naravno, mi donekle znamo budućnost. Ne bismo bili toliko ugledni da smo se bavili samo špijuniranjem. No, imali smo i drugih očitih prednosti: na primjer, genetika, operacijsko istraživanje, teorija igara, Diracov odašiljač; cijeli arsenal, a sve to podrazumijeva i mnogo predviđanja.

— To mi je sve jasno — reče Jo i promeškolji se na stolici nastojeći formulirati ono što ga je mučilo. I on je uzeo cigaretu te je zapalio. — Ne, sve to zajedno ne osigurava nepogrešivost... i u tome je kvalitetna razlika, Kras. Uzmi, na primjer, taj incident s armadom iz Crnog konja. Onog trenutka kad se pojavila armada, pretpostavimo, Zemlja je za to doznala Diracovim odašiljačem i počela skupljati protuarmadu. Međutim, potrebno je određeno konačno vrijeme da se skupi neki broj brodova i ljudi, bio sistem prijenosa poruka i trenutačan.

— Međutim — nastavi Jo — protuarmada Službe je već bila na mjestu događaja. Ona se tamo koncentrirala tako dugo i tako potajno da to nitko nije ni opazio sve do dan-dva prije bitke. Tada su se

planeti u tom području probudili i počeli obraćati pažnju i uznemirili se... ali ne previše. Služba uvijek pobjeđuje — to je statistička činjenica već stoljećima. Stoljećima, Kras. Do vraga, kad bismo se morali pripremati za neke od »štosova« što smo ih izveli, trebalo bi nam još više vremena! Dirac nam daje prednost od deset do dvadeset i pet godina u zaista izuzetnim slučajevima, tamo na rubu galaksije, ali ne više od toga. — Nešto ga je zapeklo i shvatio je da je dopušio cigaretu do kraja. Ljutito je ugasio opušak. — A to je sve posve drukčije od općenitog poznavanja vjerojatnog ponašanja neprijatelja, ili od tipa djece što bi ih određeni par morao imati prema zakonima genetike J. G. Mendela. Drugim riječima, postoji nešto što nam omogućava da detaljno poznajemo budućnost. To je potpuno suprotno od svega što su me učili o vjerojatnosti, ali moram vjerovati onome što vidim.

— Bravo, Jo — reče Krasna nasmiješivši se. — Činilo se da mu je zaista drago. — Mislim da ćeš se sjetiti da smo te pozvali u Službu kad si se počeo pitati zašto su vijesti uvijek dobre. Danas sve manje ljudi razmišlja o tome... to je postalo dio okoline koju oni očekuju.

Krasna ustane i rukom prođe kroz kosu.

— No, sad si došao do slijedećeg stupnja. Čestitam, Jo. Upravo si unaprijeđen!

— Unaprijeđen? — sumnjičavo upita Jo. — Nakon svega što sam izgovorio, činilo mi se da bih mogao izgubiti posao.

— Ne. Priđi s ove strane stola, Jo, da ti prikazem malo povijesti.

Krasna podigne poklopac na stolu i ispod njega se ukaže mali ekran. Jo poslušno ustane i obiđe stol te stane pred ekran.

— Prije tjedan dana poslali su mi standardnu obrazovnu magnetoskopsku vrpcu. Tražio sam je očekujući da ćeš biti »zreo« da je pogledaš. Služba je nepogrešiva, kao što si i pretpostavljao. Priča o tome počela je prije nekoliko stoljeća. Sve je to ispričano na ovoj vrpci. Ona će to zorno prikazati što se zaista dogodilo...

Krasna dotakne ploču i na ekranu se pojavi mala svijetla točka, a tada nestane. Istovremeno, začu se i zvuk nalik na »piiip«... a zatim se na ekranu pojavi slika.

II

Dana Lje — otac joj je bio Nizozemac, a majka s Celebesa — sjedne na stolicu koju joj je pokazao kapetan Robin Weinbaum, prekriži noge i stane čekati, dok joj se crna kosa ljeskala na svjetlu.

Weinbaum je pogleda i nasmiješi se. Priroda je vratila milo za drago porobljivaču i kolonizatoru koji je djevojci dao evropsko ime, jer u njezinoj ljepoti nije bilo ničeg plavokosog niti nizozemskog. Unatoč zapadnjačkom imenu, odjeći i drskosti Dana Lje se doimala poput nježne djevice s Balija. Ta je kombinacija privlačila i izazivala milijune koje su gledali njezinu televizijsku emisiju, a i Weinbaumu je

ona bila isto tako privlačna, naročito izbliza.

— Kao jedna od vaših najnovijih žrtava — reče on — ne bih mogao reći da sam počašćen, gospođice Lje. Neke od mojih rana još krvare. No, zbunjen sam jer ne znam zašto ste me sad posjetili. Ne bojite li se da bih mogao uzvratiti udarac?

— Nisam vas namjeravala osobno napadati... i držim da to nisam ni učinila — ozbiljno odvrati TV komentatorka. — No, bilo je prilično očito da je naša obavještajna služba teško iznevjerila što se tiče incidenta s Erskineom. Morala sam to reći... to mi je posao. To vas je, dakako, povrijedilo jer ste šef obavještajnog biroa... ali u tome nije bilo nimalo zlobe.

— Velike li utjehe — procijedi Weinbaum. — Ipak, hvala vam.

Evrazijka slegne ramenima.

— Nisam došla zbog toga. Recite mi, kapetane Weinbaume... jeste li ikada čuli za neku kompaniju koja se naziva Interstelarne informacije?

Weinbaum zaniječe glavom.

— Zvuči poput firme koja se bavi traženjem nestalih osoba, dužnika i tome slično. Što je danas prilično teško.

— To je i meni palo na pamet kad sam prvi put ugledala glavu na njihovu pismu — reče Dana. — No, pismo nije napisala nikakva detektivska agencija. Pročitat ću vam dio tog pisma.

Vitkim prstima posegnula je u unutarnji džep na kaputu, te izvadila jedan jedini list papira. Pismo je bilo napisano na banpostu, bez glave, automatski opazi Weinbaum. Znači, donijela je samo kopiju, a original ostavila kod kuće. Ta je značilo i da je kopija, vjerojatno, bila nepotpuna — što je bilo još ozbiljnije.

— Evo što piše: »Poštovana gospođice Lje! Kao televizijskoj komentatorici s milijunskim auditorijem i golemim odgovornostima, vama su potrebni najbolji izvori informacija. Željeli bismo da ispitate našu službu, besplatno, u nadi da ćemo vam moći dokazati da je ona bolja od bilo kojeg drugog izvora novosti na Zemlji. Stoga vam nudimo nekoliko predviđanja u vezi s događajima što će se desiti u području zviježđa Herkules i u tzv. području »tri sablasti«. Ako se ta predviđanja ispune 100 posto — ništa manje — molim vas da nas uzmete za svoje dopisnike za ta područja, po cijeni o kojoj bismo se dogovorili kasnije. Ako se predviđanja u bilo čemu pokažu pogrešnima, ne morate se više obazirati na našu molbu.

— Hmmm — polako progunđa Weinbaum. — Ne bi im se moglo prigovoriti da nemaju samopouzdanja. Neobična mi je ta kombinacija... »tri sablasti« samo je mali sunčani sistem, dok bi područje Herkulesa moglo obuhvaćati čitav zvjezdani roj... možda i cijelo zviježđe, a to je priličan komad neba. Čini se da vam to društvo nastoji reći da ima na tisuće vlastitih terenskih dopisnika, možda i

toliko koliko i sama vlada. Ako je tako, tvrdim da je to puko hvalisanje.

— Lako je moguće. No, prije negoli se odlučite, da vam pročitam jedno od tih dvaju predviđanja. — Papir zašušti u Daninim rukama. — U 03:16:10 na Novu godinu, godine 2090, interstelarni linijski brod »Brindisi« na Hessov pogon napast će, u blizini sistema »tri sablasti«, četiri...

Weinbaum se trgne kao oparen.

— Da vidim to pismo! — reče glasom hrapavim od jedva suspregnute uznemirenosti.

— Samo trenutak — odvrati djevojka i mirno popravi suknju. — Imala sam očito pravo kad sam pošla tragom svoje slutnje. Da vam pročitam ostatak:... četiri teško naoružana broda sa svjetlosnim oznakama ratne flote Hammersmitha II. Položaj linijskog broda u to vrijeme bit će... koordinate su šifrirane... 88-4-teta-88-alfe-D-AND-per-se-AND. On će...

— Gospođice Lje — reče Weinbaum — žao mi je što vas ponovo prekidam, ali već i ovo što ste mi upravo rekli daje mi pravo da vas strpam u zatvor, i to odmah, ma kako glasno vrisnuh vaši sponsori. Ne znam ništa o tom... o tim Interstelarnim informacijama, niti da li ste zaista primili navodno pismo što ga sada citirate. Mogu vam samo reći da ste time dokazali da posjedujete informacije koje bi osim mene trebala znati samo još četiri čovjeka. Nema više smisla da vam govorim kako se sve što kažete može upotrijebiti kao dokazni materijal protiv vas... za to je već prekasno. Mogu vam jedino reći: krajnje je vrijeme da o tome nikome ne govorite!

— To sam i mislila — reče djevojka. Činilo se da je uopće ne uznemiruju Weinbaumove riječi. — Znači, taj će linijski brod zaista proći tim koordinatama, a šifrirana vremenska koordinata odgovara predviđenom Univerzalnom vremenu. Je li točno i to da će »Brindisi« imati i supertajni komunikacijski uređaj?

— Želite li me namjerno izazvati da vas uhapsim? — reče Weinbaum škrgućući zubima. — Ili je ovo samo nekakva senzacija kojom mi hoćete pokazati da je moj biro pun »rupa«?

— Pa, moglo bi se izroditi i u to — prizna Dana. — No, za sada još nije. Robine, rekla sam vam pošteno sve... što sam poštenije mogla. Do sada sam uvijek bila fer prema vama. Ne bih vas iskoristila zbog senzacije, kao što dobro znate. Ako to nepoznato društvo posjeduje te informacije, lako je moguće da su ih dobili tamo gdje to daju i naslutiti: na terenu.

— Nemoguće.

— Zašto?

— Zato što te informacije još nisu dobili ni moji agenti na terenu... one jednostavno nisu mogle »procuriti« ni do Hammersmitha II ili bilo

kojeg drugog mjesta, a kamoli do sistema »tri sablasti«! Pisma moraju putovati brodovima, kao što znate. Kad bih ultra-valovima slao naređenja svom agentu u sistemu »tri sablasti«, on bi ih morao čekati tri stotine i dvadeset i četiri godine. Brodom ih može dobiti za nešto više od dva mjeseca. Naređenja, o kojima je riječ, putuju do mog agenta tek pet dana. Čak da ih je netko pročitao na brodu kojim se šalju, jednostavno ih se ne bi moglo poslati do sistema »tri sablasti« većom brzinom od one kojom putuju sada.

Dana kimne.

— U redu. Ne preostaje nam, znači, ništa drugo već zaključak da je tajna procurila odavde, iz vašeg sjedišta.

— Što...? Zaista — mrko se složi Weinbaum. — Morat ćete mi reći tko je potpisao to vaše pismo.

— Neki J. Shelby Stevens. Weinbaum uključi interfon.

— Margaret, potražite u poslovnom registru firmu koja se zove Interstelarne informacije, i pronađite tko joj je vlasnik.

— Ne zanima li vas ostatak predviđanja? — upita Dana Lje.

— I te kako. Navodi li se u pismu i naziv tog komunikacijskog uređaja?

— Navodi — potvrdi Dana.

— Kako se zove?

— Diracov komunikator.

Weinbaum zastenje i ponovo se okrene interfonu.

— Margaret, pozovite doktora Walda. Recite mu da sve ostavi i dotrči što ga noge nose. Jeste li već uspjeli što doznati?

— Jesam — javi se ženski glas u interfonu. — Registar navodi samo jednog namještenika, a to je ujedno i jedini vlasnik firme. Zove se J. Shelby Stevens, iz Rio Cityja. Firma je prvi put registrirana ove godine.

— Neka ga uhapse zbog sumnje na špijunažu.

Vrata se otvoriše i na njima se ukaše dr Wald. Bio je neobično visok, stotinu i devedeset pet, ako ne i više, plavokos, nespretna, ljubazna i ne odviše inteligentna izgleda.

— Thore, ova mlada dama je naša Nemeza s televizije, Dana Lje. Dana, dr Wald je izumitelj Diracova komunikatora o kojem tako prokleto mnogo znate.

— Zar su već saznali? — reče dr Wald i ozbiljno pogleda djevojku.

— Jesu, i ne samo to, već i mnogo više. Dano, vi ste u duši dobra djevojka. Iako ne znam zbog čega, vjerujem vam, ma koliko bilo glupo ikome vjerovati u mom poslu. Morao bih vas pritvoriti do Nove godine bez obzira na vaše TV emisije, ali ću vas ipak samo zamoliti da šutite o onome sto znate. Rastumačit ću vam zašto... Već sam vam rekao kako je teško komunicirati među zvijezdama zbog premale brzine. Sve naše poruke moramo pismeno prenositi brodovima, kao što smo to

radili na Zemlji prije izuma telegrafa. Uspjeli smo, doduše, postići brzine nešto veće od brzine svjetlosti, ali ni to nam mnogo ne pomaže na velikim udaljenostima. Shvaćate li?

— Svakako — reče Dana. Učini mu se da je djevojka malo nestrpljiva, te odluči da joj sve ispriča nešto brzim tempom. Uostalom, zacijelo je bila bolje informirana od prosječnog laika.

— Prema tome, ono što nam je potrebno već duže vrijeme — nastavi Weinbaum — jest nekakva metoda kojom bi se poruke mogle praktički prenositi istodobno. Bilo kakvo vremensko zakašnjenje, ma kako se kratkim isprva činilo, postaje sve veće kako se povećavaju udaljenosti. Prije ili kasnije moramo otkriti tu metodu istovremenog komuniciranja, jer inače nećemo moći dovoljno brzo prenositi poruke iz jednog sistema u drugi kako bismo uspješno održali jurisdikciju nad udaljenijim dijelovima svemira.

— Pričekajte malo — prekine ga Dana. — Uvijek sam mislila da su ultravalovi brži od svjetlosti.

— To je točno, ali ne i u fizičkom smislu. Vidim da vam to nije jasno.

Dana potvrdno kimne glavom.

— Da ne duljim — reče Weinbaum — ultra valovi su vrsta zračenja, a sve zračenje u svemiru ograničeno je brzinom svjetlosti. Uspjeli smo ubrzati ultravalove primijenivši jedan stari princip iz teorije valovoda, tako da stvarni prijenos energije teče brzinom svjetlosti, ali je takozvana fazna brzina veća. No, povećanje brzine prijenosa nije veliko; na primjer, ultravalovima uspijevamo prenijeti poruku do Alphe Centauri za godinu dana umjesto za skoro četiri godine. Na velikim udaljenostima to nije ni u kojem slučaju dovoljno povećanje.

— Ne može li se brzina još povećati? — namršteno upita djevojka.

— Ne može. Zamislite da je ultravalni snop odavde do Centaurusa III gusjenica. Sama gusjenica pomiče se vrlo polako, brzinom svjetlosti. No, impulsi, što prolaze njenim tijelom, kreću se brže od same gusjenice... ako ste ikada promatrali gusjenicu, shvatit ćete da je to točno. Na žalost, postoji fizičko ograničenje u broju impulsa što se mogu kretati duž »gusjenice«, a mi smo već dostigli tu granicu. Povećali smo faznu brzinu što smo mogli više. I zato nam je potrebno nekakvo brže sredstvo. Dugo vremena naše teorije o relativitetu nisu nam davale nikakve nade da ćemo pronaći nešto brže... čak ni visoka fazna brzina vođenog vala nije bila u suprotnosti s tim teorijama: bila je to samo ograničena, matematski imaginarna »rupa« u tim teorijama. Međutim, kad se Thor počeo baviti brzinom širenja Diracova impulsa, pronašao je odgovor. Komunikator, što ga je konstruirao, zaista, bar se tako čini, premošćuje velike udaljenosti, zapravo svaku udaljenost, i to trenutno, a to bi moglo preokrenuti pojam relativiteta naglavce.

Djevojka je bila zaprepaštena.

— Nisam sigurna jesam li shvatila sve tehničke aspekte — reče ona — ali da sam znala zakav je ovo dinamit u političkom smislu...

— ... ne biste ni dolazili ovamo — sumorno dovrši Weinbaum. — Dobro je da ste ipak došli. »Brindisi« prenosi Diracov komunikator do periferije istraženog svemira radi konačnog ispitivanja. S broda bi trebali stupiti sa mnom u kontakt u već prije određeno zemljasko vrijeme, koje smo izračunali vrlo pažljivo kako bismo uzeli u obzir i rezidualne Lorentzove i Milneove transformacije koje su posljedica putovanja nadsvjetlosnom brzinom, te i mnoge druge vremenske fenomene značenje kojih je jasno samo znanstvenicima.

— Ako taj signal stigne do nas — nastavi Weinbaum — u određeno zemaljsko vrijeme, tada ćemo, ne uzevši u obzir pomutnju među teoretskim fizičarima kojima ćemo iznijeti tu tajnu, zaista imati trenutni komunikator koji može obuhvatiti cio nastanjeni svemir u istu vremensku zonu. Time ćemo steći golemu prednost prema svim prekršiteljima zakona koji će se morati i dalje koristiti ultravalovima na kraće pruge ili pismima što ih prenose brodovi na veće udaljenosti.

— Ako to već nije procurilo — javi se kiselo dr Wald.

— Imat ćemo još prilike vidjeti koliko je tajne izišla na vidjelo — reče Weinbaum. — Princip ima smisla samo za upućene, Thore, a sam naziv tog uređaja ne bi ništa značio ni obrazovanom znanstveniku. Pretpostavljam da tajnoviti pisac tog pisma nije Dani naveo tehničke detalje... ili možda jest?

— Nije — reče Dana.

— Kažite nam istinu, Dana. Znam da nam niste rekli sve iz tog pisma.

Djevojka se trgne.

— Ne... nisam. No, nije to ništa stručno. U drugom dijelu predviđanja navodi se broj i klasa brodova što ćete ih poslati da biste zaštitili »Brindisi«; u predviđanju, usput rečeno, kaže se da će ti brodovi biti dovoljni... a to držim za sebe da vidim hoće li se i to obistiniti kao i preostalo. Ako se obistini, mislim da ću dobiti novog dopisnika.

— U tom slučaju — odvrati Weinbaum — dobit ćete robijaša. Da vidimo što naš čitač misli, kako li se ono zove?... Stevens, može učiniti kad ga strpamo u podzemnu ćeliju Fort Yaphanka.

Naglo se digao i time najavio završetak razgovora, te suzdržano ali uljudno ispratio Danu Lje.

III

Weinbaum uđe u Stevensovu ćeliju, zaključa za sobom vrata i doda ključeve stražaru, te umorno sjedne na najbližu stolicu.

Stevens se nasmiješi slabašnim dobroćudnim smiješkom vrlo starih ljudi, te odloži knjigu na ležaj. Bila je to zbirka jednostavnih i

bezazlenih pjesama jednog od pjesnika Nove dinastije, Nimsa — Weinbaum je to dobro znao zato što je njegov biro odobrio da dadu Stevensu tu knjigu.

— Jesu li se naša predviđanja pokazala točnima, kapetane? — upita Stevens. Glas mu je bio visok i zvučan, pomalo nalik na dječački sopran.

Weinbaum kimne.

— Još nam nećete reći kako vam je to uspjelo?

— Pa, to sam već učinio — pobuni se Stevens. — Naša obavještajna mreža je najbolja u svemiru, kapetane. Bolja je čak od vaše izvrsne organizacije, kao što su to događaji i potvrdili.

— Vaši su rezultati svakako bolji, priznajem — sumorno primijeti Weinbaum. — Da je Dana Lje bacila vaše pismo, izgubili bismo i »Brindisi« i naš Diracov odašiljač. Kad već o tome govorimo, je li vaše prvobitno pismo točno predvidjelo broj brodova što smo ih trebali uputiti?

Stevens zadovoljno kime glavom, i njegova uredna sijeda brada se malo isturi kad se nasmiješio.

— Toga sam se i bojao — Weinbaum se nagne prema starcu. — Imate li Diracov odašiljač, Stevense?

— Naravno, kapetane. Kako bi mi, inače, mogli moji agenti slati izvještaje točnošću koju ste i sami zapazili?

— Zašto u tom slučaju naši prijemnici nisu uhvatili poruke vaših agenata? Bitni dio Diracova principa, kaže doktor Wald, jest da poruke poslane Diracovim odašiljačem primaju svi instrumenti koji su podešeni za njihovo primanje, bez izuzetka. S obzirom na sadašnji stupanj razvoja tog uređaja, prenosi se tako malo takvih poruka da bismo morali otkriti sve eventualne poruke koje ne dolaze od naših agenata.

— Neću vam odgovoriti na to pitanje, i oprostite ujedno na neuljudnosti — reče Stevens pomalo drhtavim glasom. — Star sam čovjek, kapetane, i obavještajna agencija mi je jedini izvor prihoda. Kad bih vam rekao kako radimo, ne bismo više bili nadmoćniji od vaše službe, izuzev ograničenu slobodu u odnosu na tajnost. Razgovarao sam s pravim stručnjacima, i oni su me uvjerili da imam potpuno pravo da vodim privatni istražni biro, s propisnom dozvolom, bez ograničenja opsega poslovanja, te da imam pravo da držim svoje metode u tajnosti kao takozvana »intelektualna osnovna sredstva« moje tvrtke. Ako se želite koristiti našim uslugama... u redu. Mi ćemo vam ih pružiti uz apsolutnu garanciju za sve informacije koje vam pružamo, uz odgovarajuću naknadu. No. naše metode su naša svojina.

Robin Weinbaum se kiselo nasmiješi.

— Nisam naivan čovjek, Stevense. Moja služba ne poznaje naivnost. Poznato vam je kao i meni da vam vlada ne može dopustiti

da slobodno djelujete na tržištu, pružajući supeitajne informacije svakom tko vam ih može platiti, pa ni besplatno za TV komentatore na »probnoj« osnovi, makar vi dobili svaku pojedinu informaciju sredstvima koja ne zadiru u špijunažu... što, usput rečeno, još nisam posve isključio kao mogućnost. Ako po želji možete ponoviti uspjeh što ste ga postigli s »Brindisijem«, morat ćemo zatražiti vaše usluge na ekskluzivnoj osnovi. Drugim riječima, postat ćete unajmljeni civilni odjel moje službe.

— Upravo tako — reče Stevens i uzvrati očinskim smiješkom. — To smo i očekivali, naravno. Međutim, moramo uzeti u obzir i moguće ugovore s drugim vladama. Na primjer, naročito s vladom planeta Erskine. Ako budemo radili samo za Zemlju, naša će cijena neizbježno obuhvaćati i naknadu za druge odbijene poslove.

— Zašto? Patriotski naklonjeni javni radnici rade za svoju vladu i s gubitkom, ako ne mogu drukčije.

— Toga sam potpuno svjestan. Posve sam spreman da se odreknem svih ostalih dobiti. Ali, morat ćete mi platiti.

— Koliko? — upita Weinbaum, odjednom spoznavši da je tako stegnuo šake da su ga zaboljele.

Stevens je razmišljao neko vrijeme kimajući sijedom kosom staračkom upornošću.

— Morao bih se savjetovati sa svojim ortacima. No, za orijentaciju, zasad bi odgovarala svota jednaka sadašnjem budžetu vašeg biroa, dok se ne dogovorimo definitivno

Weinbaum skoči sa stolice razrogačenih očiju.

— Vi ste običan razbojnik! I predobre znate da ne mogu utrošiti cio budžet na jedan jedini civilni odjel! Je li vam ikad palo na um da ugovori većine civilnih ustanova, koje surađuju s nama, predviđaju minimalnu dobit, te da naši civilni rukovodioci, po vlastitu izboru, primaju plaću od samo jednog kredita godišnje? A vi tražite gotovo dvije tisuće kredita na sat od vaše vlastite vlade, te pravnu zaštitu što vam je vlada istovremeno daje kako bi vam oni fanatici na Erskineu ponudili još više!

— Cijena nije nerazumna — reče Stevens. — Usluga vrijedi toliko.

— Upravo ste tu pogriješili! Izumitelj stroja radi za nas. Za manje od polovice iznosa što ga vi tražite, pronaći ćemo primjenu uređaja koju nudite... u to možete biti i te kako sigurni!

— Nije li to opasan riziko kapetane?

— Možda. Uskoro ćemo vidjeti! — Weinbaum ljutito pogleda Stevensovo smireno lice. — Na žalost, moram vam reći da ste slobodni, gospodine Stevense. Nismo uspjeli dokazati da ste do svojih informacija došli bilo kakvim protuzakonitim metodama. Posjedovali ste povjerljive informacije, ali ne i povjerljive dokumente. Osim toga,

kao građanin imate pravo na proricanje, ma kako se ono pokazalo točnim. No, prije ili kasnije stat ćemo vam na rep — nastavi Weinbaum. — Da ste bili razumni, osigurali biste sebi ugodan položaj u našoj službi, kao i siguran dohodak... jer nema sigurnijeg dohotka od državnog... i sve dužno poštovanje. Međutim, kako sada stvari stoje, podlijegat ćete cenzuri... nemate ni pojma kako to može poniziti čovjeka, no pobrinut ću se da to saznate. Nema više novosti za Danu Lje niti bilo koga drugog. Želim vidjeti svaku riječ svakog izvještaja iz vašeg arhiva za svakog klijenta izvan mog biroa. Koristit ću se svakom riječi koja mi odgovara, i platit ćemo vam za to zakonom propisanu tarifu od jednog centa po riječi: istu tarifu što je policija plaća za anonimne prijave. Sve što nam ne bude koristilo, oduzet ćemo vam bez naknade. Jednoga dana pronaći ćemo tu vašu modifikaciju Diracova uređaja, a kad se to dogodi, bit ćete bez prebijene pare da vas ni prosjak neće pogledati.

Weinbaum na trenutak zastane i sam zapanjen svojim bijesom.

Stevensov glas nalik na klarinet ponovno se oglasi u prostoriji bez prozora.

— Kapetane, ne sumnjam da to sve možete učiniti, bar do neke mjere. No, vidjet ćete, sve je to bezuspješno. Poklonit ću vam jedno predviđanje. Garantirano je, kao i sva naša predviđanja. Evo ga: nikada nećete pronaći tu modifikaciju. Jednog ću vam je dana sam dati, po mojim uvjetima, ali je sami nikada nećete pronaći, niti je silom izvući iz mene. U međuvremenu, nećete od mene dobiti ni retka pisanog materijala... Iako je vaš biro dio državne administracije, imam vremena napretek i mogu sebi priuštiti čekanje.

— Hvalisanje — reče Weinbaum.

— Točno... ali vaše... hvalisanje koje se temelji samo na nadi, dok ja znam o čemu govorim... No, zaključimo ovaj razgovor. On nema nikakve svrhe — vidim da će vam prihvaćanje mojih gledišta biti mučno. Hvala vam što me puštate na slobodu. Razgovarat ćemo ponovo u drukčijim okolnostima... da vidim... ah, da: 9. lipnja 2091. To je uskoro, ako se ne varam.

Stevens ponovo podigne knjigu, kimne Weinbaumu, bezazlena i ljubazna izgleda, drhtavih staračkih ruku. Weinbaum bespomoćno priđe vratima i pozove stražara. Kad su se rešetke iza njega zatvorile, začuo je Stevensov glas:

— Oh, da... sretna Nova godina, kapetane!

*

Weinbaum se bijesan vratio u svoj ured, najmanje dva puta jarosniji od poslovičnog osinjaka. Istovremeno je očajnički razmišljao o onome što ga, vjerojatno, čeka. Ako Stevensovo slijedeće predviđanje bude toliko fenomenalno točno kao i prvo, kapetan Robin Weinbaum će uskoro morati preprodavati svoje lijepe uniforme da bi

skucao kraj s krajem.

Bijesno je pogledao Margaret Soames, svoju sekretaricu. No, ona mu je mirno uzvratila pogled — predugo ga je poznavala da bi je to zaplašilo.

— Ima li kakvih novosti? — upitao je.

— Čeka vas doktor Wald. Osim toga, nekoliko terenskih izvještaja, te dvije-tri Dirac-poruke na vašoj privatnoj vrpci. Kako ste prošli sa starim?

— To je državna tajna — odbrusi Weinbaum.

— Ne budite smiješni. Znači da još nitko ne zna odgovora osim J. Shelbyja Stevensa.

Bijes mu odjednom splasne:

— Imate pravo. Upravo je tako. No, sredit ćemo ga, prije ili kasnije. Morat ćemo.

— Ne brinite, uspjet ćete — reče Margaret. — Imate li još kakvih zaduženja za mene?

— Nemam! Recite i ostalim činovnicima da mogu otići kući, a i vi otiđite... na stereo predstavu ili na večeru ili na nešto slično. Doktor Wald i ja moramo razgovarati i, ako me ne varaju moje sumorne slutnje, isprazniti bocu rakije.

— Tako i treba — reče sekretarica. — Popijte čašicu i za mene, šefe. Kažu da rakija najbolje ide s pivom... pobrinut ću se da vam to pošalju u ured.

— Ako se vratite kad budem prikladno »nakićen« — reče Weinbaum vedrijim glasom — poljubit ću vas u znak zahvalnosti što ste tako obzirni. Mislim da će vas to natjerati da pogledate još bar dvije stereo predstave.

— Svakako — smjerno je odgovorila dok je ulazio u svoj ured.

No, čim je ušao u svoju sobu, ponovo ga obuzme mračno raspoloženje. Premda je još bio razmjerno mlad — bilo mu je tek pedeset i pet godina — već je dugo bio u službi, i nitko mu nije trebao posebno objašnjavati kakvim bi posljedicama moglo uroditi to što je privatni građanin posjedovao Diracov komunikator. Ako se ikada osnuje Federacija čovjeka u galaksiji, J. Shelby Stevens je posjedovao sredstvo kojim ju je mogao uništiti u samom začetku... i, što je bilo još gore, čini se da se ništa nije moglo učiniti.

— Zdravo, Thore — reče sumorno. — Dodaj mi bocu.

— Zdravo, Robine. Pretpostavljam da je stvar propala. Ispričaj mi što se dogodilo.

Weinbaum ga ukratko izvjesti o sastanku sa Stevensom.

— Najgore od svega je to — završi — što sam Stevens predviđa da nećemo pronaći onu primjenu Diracova uređaja kojom se on koristi, te da ćemo je jednog dana morati kupiti... po cijeni koju on odredi. Nekako mu vjerujem, premda ne shvaćam kako bi to bilo moguće. Kad

bih rekao Kongresu da ću utrošiti čitav budžet na jedan jedini civilni odjel, izbacili bi me na idućoj sjednici.

— Možda to nije njegova stvarna cijena — zamišljeno će znanstvenik. — Ako se želi pogađati, počet će, dakako, s mnogo većom cijenom od one koju želi stvarno postići.

— Svakako, svakako... ali, iskreno govoreći, Thore, ne bih dao tom starom pokvarenjaku ni jedan jedini kredit kad bih se nekako mogao izvući iz ove stiske.

Weinbaum uzdahne.

— Pa, da vidimo što nam javljaju s terena.

Thor Wald se šutke odmakne od Weinbaumova stola dok je kapetan podigao gornji dio stola i namjestio Diracov ekran. Uredno složene uz ultrafon-uređaj koji je Weinbaum prije samo nekoliko dana držao nepovratno staromodnim — bile su vrpce što ih je spomenula Margaret. Ubacio je prvu vrpcu u Dirac i prebacio glavni prekidač u položaj označen sa »start«.

Ekran odjednom potpuno pobijeli, a iz audio-zvučnika začuje se gotovo istovremeno oštar zvuk — zvuk nalik na »piiip« kojeg je kontinuirani spektar, kako je Weinbaum već znao, bio od oko 30 herca do znatno iznad 18.000 herca. Zatim su nestali i svjetlo i zvuk, kao da ih nikada i nije bilo, te ih je nadomjestilo poznato lice i glas Weinbaumova područnog predstavnika u Rio Cityju.

— Nema ničeg neobičnog na odašiljačima u ovdašnjem Stevensovu uredu — reče agent bez uvoda. — Osim toga, Interstelarne informacije ovdje nemaju nikakva osoblja osim jedne stenografkinje koju priroda nije obdarila pameću. Jedino što smo iz nje uspjeli izvući jest da je Stevens »tako drag starac«. Ona se zaista ne pretvara... glupa je kao noć, jedna od onih osoba koje misle da je Betelgeuze nešto čime Indijanci boje kožu. Pretražili smo ured ne bismo li pronašli kakav popis ili tablicu za šifriranje koji bi nas naveli na trag u vezi sa Stevensovim terenskim osobljem, ali nismo ništa pronašli. Sada držim ured pod paskom 24 sata na dan iz jednog stana s druge strane ulice. Čekamo dalja naređenja.

Weinbaum odmah počne diktirati na praznu vrpcu što se i dalje vrtjela nđ uređaju:

— Margaret, kad mi idući put donesete Diracovu traku, neka najprije skinu s nje taj prokleti »piiip«. Javite momcima u Rio Cityju da je Stevens pušten iz zatvora, te da ću odmah zatražiti nalog za prisluškivanje, s razloga sigurnosti, njegova ultrafona i lokalnih linija... siguran sam da ćemo u ovom slučaju uspjeti uvjeriti sud da je prisluškivanje potrebno. Isto tako... i ne zaboravite ovo šifrirati... recite im da odmah namjeste uređaje za prisluškivanje i neka prisluškuju dan i noć, odobrio to sud ili ne. Ja ću osobno potpisati nalog s punom odgovornošću. Sa Stevensom se ne možemo igrati...

potencijal tog uređaja je pregolem. Da, još nešto, Margaret. Pošaljite ovu poruku kurirom te svima naredite da se više uopće ne koriste Diracom, osim ako to izuzetno zahtijevaju udaljenost i vrijeme. Stevens je već priznao da može primati Dirac-emisije.

Spustio je mikrofon i mrzovoljno se na trenutak zagledao u divnu eridansku rezbariju na stolu. Wald tiho zakašlje i posegne za bocom.

— Slušaj, Robine — reče — ne bismo li i mi morali primati Stevensove poruke?

— Toga sam se i ja dosjetio. No, činjenica je da nismo uspjeli uhvatiti ni šapta od Stevensa ili njegovih agenata. Ne znam kako mu to uspijeva, ali očito stari zna.

— Pa, da ponovo razmislimo o problemu. Možda pronađemo rješenje — reče Wald. — Nisam to iz očitih razloga htio reći pred mladom damom... pri tom mislim, dakako, na gospođicu Lje, ne na Margaret... no istina je da je Dirac u osnovi i principu vrlo jednostavan mehanizam. Ozbiljno sumnjam da se njime na bilo koji način može prenijeti poruka koju se ne bi moglo uhvatiti. Ako razmotrimo teoriju, imajući tu činjenicu na umu, možda ćemo doznati nešto novo.

— Koju činjenicu? — upita Weinbaum. U posljednje vrijeme sve je teže mogao pratiti Thorove misli.

— Pa, da se poruke prenijete Diracom ne moraju primati na svakom komunikatoru. Ako je to točno, teorija bi nam morala dati odgovore.

— Aha, shvaćam. U redu, idemo dalje tim putem. Gledao sam Stevensov dosje dok si govorio, ali u njemu nema baš ničega. Prije podatka o otvaranju ureda u Rio Cityju nema ni traga J. Shelbyju Stevensu. On mi je i sam drsko natuknuo da koristi pseudonim kad sam prvi put razgovarao s njim. Pitao sam ga što mu je ono »J«, a on je rekao: »Pa, neka bude Jerome.« Ali, tko je on zapravo...

— Možda se koristi samo inicijalima svog pravog imena.

— Ne — reče Weinbaum. — Tako rade samo najveći glupani, transponiraju slogove ili nekako drukčije zadržavaju vezu sa svojim pravim imenom. To su ljudi s ozbiljnim emotivnim smetnjama, ljudi koji sami sebe tjeraju u anonimnost, ali oko sebe upravo sipaju tragove, jer njima, zapravo, vape za pomoći, za otkrivanjem. Naravno, nismo ni to zanemarili... ne možemo sebi dopustiti da bilo što zanemarimo... ali J. Shelby Stevens nije čovjek toga tipa, u to sam siguran.

Weinbaum naglo ustane.

— Dobro, Thore, što imaš prvo na svom tehničkom programu?

— Pa... mislim da ćemo morati provjeravati frekvencije što ih upotrebljavamo. Poći ćemo od Diracove pretpostavke, koja se do sada pokazala uvijek vrlo dobrom, da je pozitron, što se kreće kroz

kristalnu rešetku, praćen de Broglieovim valovima, koji su pak transformacije valova elektrona što se kreću negdje drugdje u svemiru. Prema tome, ako upravljamo frekvencijom i stazom pozitrona, upravljamo i postavljenjem elektrona — time postižemo njegovo javljanje, tako reći u krugovima komunikatora koji se nalazi nedje drugdje. Nakon toga treba samo pojačati i očitati signale.

Wald se namršti i zatrese glavom.

— Ako Stevens šalje poruke koje mi ne možemo uhvatiti, moja bi prva pretpostavka bila da je on razradio krug za fino podešavanje koji je osjetljiviji od našega, te više-manje potajno »šverca« svoje poruke ispod naših. To se jedino može postići, koliko mi je zasad poznato, zaista fantastično točnom kontrolom pozitronskog topa. Ako je to točno, logično bismo se morali vratiti na početak naših ispitivanja i ponovo izvesti naše difrakcije ne bismo li time uspjeli usavršiti mjerenja pozitronskih frekvencija.

Dok je izricao taj zaključak, znanstvenik se doimao tako neizrecivo potišteno da je Weinbaum osjetio silno suosjećanje, ali i potpunu beznadnost.

— Čini mi se da ne očekuješ da ćeš time nešto otkriti.

— Ne, ne očekujem. Znaš, Robine, danas je fizika drukčija nego što je bila u dvadesetom stoljeću. Tada su pretpostavljali da je fizika bezgranična; uzmi samo klasičnu Weylovu izjavu »da je realna stvar po svojoj prirodi neiscrpiva sadržaja«. Danas znamo da to nije točno, osim u neodređenom, asocijativnom smislu. Danas je fizička određena znanost, znanost omeđena vlastitim ograničenjima. Područje joj je još golemo, ali ga više ne možemo držati beskonačnim.

— Taj je princip posebno valjan u fizici čestica. Pedeset posto problema što su ih fizičari prošlog stoljeća imali s euklidovskom geometrijom — upravo stoga su i razvili toliko složenih teorija relativiteta — posljedica je činjenice što je to geometrija pravaca, te se stoga može beskonačno ponovo dijeliti. Kad je Cantor dokazao da zaista postoji beskonačnost, bar u matematskom smislu, to je, čini se, pružilo dokaz da postoji i zaista beskonačni fizički svemir.

Waldov pogled se malo zamutio. Stao je i otpio takav gutljaj rakije da bi se Weinbaumu od te količine digla sva kosa na glavi.

— Sjećam se — nastavi Wald — čovjeka koji mi je na Princetonu predavao teoriju skupova prije mnogo godina. Običavao je reći: »Cantor nas uči da ima mnogo vrsti beskonačnosti.« Kakva li luđaka!

— Samo nastavi, Thore. — Weinbaum hitro spusti bocu.

— Oh — zatrepta Wald. — Da, da. No, danas znamo da geometrija koja vrijedi za osnovne čestice poput pozitrona nije uopće euklidovska, već pitagorijska; geometrija točaka, a ne pravaca. Kad jednom izmjeriš jednu od tih točaka, pri čemu uopće nije važna količina koju mjeriš, stigao si do kraja. Tu svemir postaje

diskontinuiran i nije moguće nikakvo poboljšanje.

— Rekao bih da su naša mjerenja frekvencije pozitrona već stigla do te točke. U svemiru nema elementa koji bi bio gušći od plutonija, a ipak dobivamo iste vrijednosti frekvencije kroz kristale plutonija kao i kroz kristale osmija, nema ni najmanje razlike. Ako J. Shelby Stevens primjenjuje razlomke tih vrijednosti, tada on radi ono što svirači orgulja nazivaju »sviranjem u šupljinama«. To je svakako nešto što možeš zamisliti, ali je to, zapravo, nemoguće. Hik.

— Hik? — upita Weinbaum.

— Oprosti. Samo sam štucnuo.

— Oh, Pa, možda je Stevens preradio te tvoje »orgulje«.

— Ako je preradio metrički okvir svemira kako bi u njega strpao svoju privatnu istražnu tvrtku — odlučno reče Wald — ne vidim, što se mene tiče, zašto ga ne bismo mogli u tome spriječiti... hik... time da čitav kozmos proglasimo nečim što nema nikakve valjanosti.

— U redu, u redu — prekine ga Weinbaum cereći se. — Nisam htio tjerati tvoju analogiju do kraja... samo sam pitao. Ipak, počnimo raditi na tome. Ne možemo samo sjediti i pustiti Stevensa da radi što hoće. Ako se ta stvar s frekvencijom pokaže beznadnom, a tako se zasad i čini, pokušat ćemo nešto drugo.

Wald se zabulji u bocu rakije.

— To je vrlo zgodan problem — reče. — Jesam li ti ikada pjevao našu... švedsku pjesmu »Nat-og-Dag«?

— Hik — javi se Weinbaum, začudivši se i sam svom piskutavu glasu. — Oprosti. Ne, nisi. Čujmo je!

*

Računar je zauzimao čitav kat zgrade Službe sigurnosti. Njegove naizgled identične jedinice nizale su se jedna do druge, raspoređene u složeno patološko stanje Peanove »prostorne krivulje«. Na operativnom kraju linije bila je glavna upravljačka ploča s velikim ekranom u sredini. Tu je stajao dr Wald, a iza njega i Weinbaum, koji mu je šutke ali nemirno virio preko ramena.

Na ekranu se vidjela šara koja je, ako se izuzme činjenica da je bila iscrtana zelenim svjetlom na tamnosivoj pozadini, nalikovala na granulaciju ulaštena mahagonija. Fotografije sličnih šara bile su složene na stoliću desno od dra Walda. Bilo ih je nekoliko i na podu.

— Eto — uzdahne napokon Wald. — Neću se ni pokušavati odupirati iskušenju da ti kažem »nisam li ti rekao?« Prisilio si me da ponovo potvrdim gotovo polovicu osnovnih postulata o fizici čestica. Zato je to i trajalo tako dugo, iako je to bio prvi projekt na kojem smo radili. — Isključio je ekran. — Nema nikakvih šupljina u kojima bi J. Shelby Stevens mogao »svirati«. U to nema nikakve sumnje.

Weinbaum ga pogleda mrzovoljno. — Slušaj, ne postoji li ipak nekakva mogućnost greške? Možda s tvoje strane, Thore, a možda i u

računaru. Naposljetku, nije li računar podešen za rad samo s jediničnim nabojima suvremene fizike? Možda bismo mogli isključiti jedinice sa sistematskom greškom koja sprečava stroj da uzme u obzir frakcionalne naboje što smo ih programirali.

— Čujete li ga, isključiti? — zastenje Wald zamišljeno brišući čelo. — Ta sistematska greška postoji svuda u stroju, prijatelju moj, budući da on svuda funkcionira na osnovi tih istih jediničnih naboja. Nije riječ o oduzimanju jedinica; morali smo dodati još jednu, s posebnom sistematskom greškom, kako bismo protukorigirali korekcije što bi ih inače računar izveo na uputama. Tehničari su mislili da sam poludio. Danas, pet mjeseci kasnije, uspio sam to i dokazati.

Weinbaum se unatoč svemu nasmije.

— A što je s ostalim projektima?

— Sve je gotovo... zapravo, već prije nekog vremena. Zajedno s osobljem provjerio sam svaku Dirac-traku što smo je primili otkako si pustio J. Shelbyja iz Yaphanka, ne bismo li pronašli bilo kakav znak intermodulacije, marginalnih signala ili bilo što slično. Nema ničega, Robine, apsolutno ničega. To je naš rezultat, plod svih naših napora.

— Znači, evo nas ponovo na početku — primijeti Weinbaum. — Nismo ništa postigli ni praćenjem. Gotovo sam uvjeren da Stevens nije htio ništa riskirati, te da nije više telefonirao iz svoje centrale osoblju na terenu, iako je, čini mi se, bio prilično siguran da nećemo nikada uhvatiti takve pozive, što i nismo. Nismo ništa doznali ni prisluškivanjem, osim razgovora Stevensove sekretarice koja je ugovarala sastanke s klijentima, stvarnim i potencijalnim. Ako Stevens danas prodaje bilo kakve informacije, čini to osobno, a ne iz svog ureda, jer smo ga čitavog ozvučili i nismo ništa čuli.

— To vjerojatno prilično ograničava raspon njegova djelovanja — primijeti Wald.

Weinbaum potvrdno kimne.

— U to nema sumnje... iako nije ničim pokazao da ga to smeta. Nije u posljednje vrijeme mogao poslati nikakav mig Erskineu, na primjer, jer je naš posljednji okršaj s tim društvom prošao vrlo povoljno za nas, premda smo morali upotrijebiti Dirac da pošaljemo naređenja našoj eskadrili u tom području. Ako nas je i prisluškivao, nije ni pokušao da ih o tome obavijesti. Kao što je i rekao... on može sebi priuštiti čekanje. — Weinbaum zastane. — Čekaj, evo Margaret. Sudeći po njezinim koracima, siguran sam da nas čeka nešto vrlo neugodno.

— I te kako — jetkim glasom reče Margaret Soames. — Mislim da će mnogi »vrisnuti« kad to čuju, ako me »njuh« ne vara. Ekipa za identifikaciju je napokon pronašla tko je J. Shelby Stevens. Trebao im je samo komparator glasa.

— Kako se to radi? — sa zanimanjem upita Wald.

— »Blink« mikrofonom — nestrpljivo reče Weinbaum. — On izdvaja modulacije pojedinih normalno naglašenih slogova i uspoređuju ih. To je standardna metoda za identifikaciju u ovakvim slučajevima, ali ona obično traje tako dugo da obično prije uhvatimo »lovinu« drugim sredstvima. No, što tu stojite poput lutke, Margaret? Tko je on?

— »On« — reče Margaret — je vaše zlato s televizije, gospođica Dana Lje.

— Oni su ludi! — reče Wald zureći u sekretaricu. Weinbaum se polako pribirao od zaprepaštenja i nevjerice.

— Ne, Thore — reče napokon. — Ne, sad mi je sve jasno. Kad se žena preruši, postoje uvijek dvije muške uloge koje može odigrati: ulogu dječaka i ulogu starca. Osim toga, Dana je i glumica. To već znamo odavno.

— Ali... ali zašto je to učinila, Robine?

— To ćemo odmah utvrditi. Znači, nećemo sami moći pronaći modifikaciju Diraca, eh? Pa, ima i drugih načina kojima se može doći do odgovora, osim fizike čestica. Margaret, jeste li izdali nalog da odmah privedu djevojku?

— Nisam — reče sekretarica. — Taj sam kesten ostavila da ga sami izvadite iz vatre. Naredite mi, pa ću izdati nalog, ne prije.

— Samo se vi inatite! Izdajte onda taj nalog! Hajdemo, Thore, da vidimo što ćemo moći iscijediti iz tog »kestena«.

Nisu još stigli ni do vrata prostorije, u kojoj se nalazio računar, kad Weinbaum odjednom zastane i počne nešto mrmljati ispod glasa.

— Što ti je, Robine? — upita Wald.

— Ništa. Stalno me opsjedaju ta predviđanja. Koji je danas datum?

— Čekaj... deveti lipnja. Zašto?

— Do vraga... Pa to je datum koji je »Stevens« predvidio kao dan našeg ponovnog sastanka. Nešto mi govori da ovo neće biti tako jednostavno kako se činilo isprva.

*

Ako je Dana Lje i znala što je čeka — a s obzirom na to da je ona bila »J. Shelby Stevens«, valjalo je pretpostaviti da je to doista znala — čini se da je nije uopće plašila ta spoznaja. Kao i ranije, mirno je sjedila pred Weinbaumom, s vječnom cigaretom u ustima, čekajući, koljena uprtih točno u oficirov nos.

— Dano — reče Weinbaum — ovaj put hoćemo sve odgovore i nećemo birati sredstva. Ako toga niste svjesni, ima zakona koji se odnose na davanje lažnih informacija funkcionaru Službe sigurnosti prema kojima bismo vas mogli strpati u zatvor na najmanje petnaest godina. Ako tome dodamo zakonske odredbe o korištenju komunikacija zbog prevare, te raznorazne lokalne zakone protiv transvestitizma, korištenja lažnog imena i tako dalje, vjerojatno bismo

uspjeli sabrati dovoljno kraćih osuda da vas držimo u Yaphanku sve dok vam zaista ne naraste brada. Zato bih vam savjetovao da nam sve kažete.

— To i namjeravam — reče Dana. — Točno znam, riječ po riječ, kako će proteći ovaj razgovor, koje ću vam informacije dati i kada ću vam ih dati... i što ćete mi za njih platiti. To sve znam već mjesecima, i zato ne bi imalo smisla da vam sve ne kažem.

— Ako sam dobro shvatio vaše riječi, gospođice Lje — rezigniranim glasom reče Thor Wald — vi tvrdite da je budućnost određena, i vi je možete »očitavati«... svaku bitnu pojedinost.

— To je potpuno točno, doktore. I jedno i drugo. Uslijedio je trenutak tišine.

— U redu — mrko reče Weinbaum. — Slušam vas.

— U redu, kapetane Weinbaume. Platite mi — mirno odvrati Dana.

Weinbaum prezirno odmahne rutom.

— Ne šalim se — reče djevojka. Vi još ne znate ono što ja znam o Diracovu komunikatoru. Ne možete me prisiliti da vam to odam, prijetili vi zatvorom ili bilo čim drugim. Osim toga, znam da me nećete pritvoriti, niti mi davati droge kako bih ispripovijedala sve što znam, niti bilo što slično. Naprotiv, znam da ćete mi platiti. I zato bih bila vrlo glupa kad bih vam rekla i jednu riječ prije nego što to učinite. Napokon, kupujete prilično važnu tajnu. Kad vam jednom ispripovijedam o čemu je riječ, vi i cijela služba moći ćete »čitati« budućnost kao i ja, a tada će informacije biti za mene bezvrijedne.

Weinbaum je šutio neko vrijeme, a tada konačno progovori.

— Dano, vidim da ste sama tvrdoglavost. Čak ste i koljena poput nišana uperili u me. Mogu vam reći da vam neću dati svoj budžet, predviđali vi nešto ili ne. Neću vam ga dati zato što način, kojim moja... a i vaša... vlada upravlja svime, čini nemogućom takvu cijenu. No, je li to zaista vaša cijena?

— To je moja stvarna cijena... ali i jedna od dvije mogućnosti. Nazovimo je mojim drugim izborom. A moj prvi izbor, to jest cijena na koju bih također pristala, ima dva dijela: a) da me primite u službu kao samostalnog funkcionara i b) da se udam za kapetana Robina Weinbauma.

Weinbaum kao oparen skoči sa stolice. Osjećao se kao da mu jarki plamenovi dugi pola metra sukljaju iz svakog uha.

— Tako mi... — izusti Weinbaum, a tada ga izda glas.

Negdje iza njega, tamo gdje je stajao Wald, začu se tipična skandinavska salva smijeha koja je prešla u glupavi hihot.

I Dana se, čini se, malo nasmiješila.

— Znate — reče djevojka — nemam običaj uperiti svoje najbolje i najtočnije koljeno u svakog muškarca.

Weinbaum ponovo sjedne, polako i pažljivo.

— Hodajte, nemojte trčati do najbližeg izlaza — reče. — Žene i djetinjasti funkcionari Službe sigurnosti imaju prednost. Gospođice Lje, zar me želite uvjeriti da ste upriličili svu tu složenu podvalu, s bradom i svim drugim, samo zbog jarke strasti prema mojoj zdepastoj i premalo plaćenoj osobi?

— Nije baš posve tako — reče Dana Lje. — Kad sam rekla, htjela bih i raditi u vašem birou. Htjela bih vas ipak suočiti, kapetane, s nečim što vam, čini se, nije palo na um. Prihvaćate li da mogu detaljno »čitati« budućnost i da to znači da je ona fiksna, jer bi to inače bilo nemoguće?

— Budući da to Thor, čini se, prihvaća, pretpostavljam da bih i ja mogao... uvjetno.

— Nema tu ničeg uvjetnog — odlučno primijeti Dana. — Kad sam prvi put naišla na tu... uf, na taj »štos«, a bilo je to prije dosta vremena, jedna od prvih stvari, što sam je ustanovila, bila je da ću izvesti svu tu maškaradu s »J. Shelbyjem Stevensom«, nasilno se ubaciti u vaš biro i udati se za vas, Robine. Tada sam bila zaprepaštena i potpuno sam se opirala toj zamisli. Nisam željela raditi u vašem birou, i sviđao mi se posao nezavisnog TV komentatora. Nisam se htjela udati za vas, iako ne bih imala ništa protiv da neko vrijeme... recimo mjesec-dva... živim s vama. Što je bilo najgore, maškarada mi se činila strašno smiješnom. Međutim, istina me stalno progonila. Znala sam da ću sve to učiniti. Nije bilo nikakvih drugih mogućnosti, nikakvih lijepih »ogranaka u vremenu«, nikakvih odluka koje bi se mogle mijenjati mijenjajući time i budućnost. Moja je budućnost poput vaše, Thorove i svačije, bila nepromjenljiva. Pri tom nije uopće bilo važno imam li pristojna razloga za ono što ću učiniti ili nemam: to me ionako čekalo. Uzrok i posljedica... kao što sam i sama vidjela... jednostavno ne postoje. Događaji se nižu jedan za drugim, zato što su u prostoru-vremenu neuništivi, kao i materija i energija. To mi je bila najgorča »pilula«. Trebat će mi mnogo godina da je progutam do kraja, kao i vama. No, mislim da će se doktor Wald brže oporaviti. U svakom slučaju, pošto me razum uvjerio da je tako, morala sam se nekako zaštititi da ne poludim. Znala sam da ne mogu mijenjati ono što ću učiniti, no mogla sam se bar zaštititi tako da sama sebi izmislim razloge, motivaciju. Ili, drugim riječima, izmisliti obične racionalizacije. Toliko slobode, tako se bar čini, ipak nam je ostalo. Svijest promatrača je samo pasivan suputnik na putovanju kroz vrijeme. Ona ne može mijenjati događaje, ali može komentirati, objašnjavati, izmišljati. To je sreća, jer nitko od nas nebi izdržao život u kojem ne bi bilo ni traga onome što nam je osobito važno. I zato sam se opskrbila očiglednim, razumljivim razlozima. Budući da sam se trebala udati za vas i nisam tome mogla nikako umaći, počela sam sebe uvjeravati da vas volim. Sada vas zaista volim. Budući da sam se

trebala zaposliti u vašem birou, razmislila sam o svim prednostima tog posla prema TV komentiranju, te sam uspjela sastaviti prilično dug popis. To su moji razlozi, moja motivacija. No, iz početka nisam imala nikakvih razloga. Zapravo, nema razloga iza naših djela. Sva su djela fiksna. Ono što smo nazivali razlozima, očito su racionalizacije bespomoćna promatrača, naše svijesti, koja je dovoljno inteligentna da nanjuši skori događaj, a budući da ne možeš spriječiti događaj, ona izmišlja razloge zbog kojih želi da se on dogodi.

— Uf — javi se zaprepašteno Thor Wald.

— Ne znam da li bih rekao »uf« ili »kakve li zbrke«, iako bi jedno od njih svakako odgovaralo situaciji — složi se Weinbaum. — No, znam da je Dana glumica, Thore, i zato nemojmo odmah padati s neba. Dana... čuvao sam zaista najteže pitanje za kraj. A to pitanje glasi: kako? Kako si našla na tu modifikaciju Diracova odašiljača? Ne zaboravi da znamo sve o tebi, iako nismo ništa znali o »J. Shelbyju Stevensu«. Ti nisi znanstvenica. Među tvojim daljim rođacima bilo je prilično jakih umova, no više od toga...

— Na to ću ti dati nekoliko odgovora — reče Dana Lje. — Odaberi onaj koji ti se najviše sviđa. Svi su oni točni, ali tu i tamo ima kontradikcija. Prije svega, imaš pravo što se tiče mojih rođaka, naravno. Međutim, ako ponovo provjeriš moj dosje, otkrit ćeš da su mi ti takozvani »daljnji« rođaci bili jedini preostali članovi obitelji. Kad su oni umrli, ostavili su mi sav svoj imetak, iako su to bili rođaci u drugom, četvrtom i devetom koljenu. Među njihovom imovinom pronašla sam i skicu mogućeg trenutnog komunikatora na bazi inverzije de Broglieovih valova. Skica i opis bili su vrlo grubi, i veći dio nisam ni mogla shvatiti jer, kao što si i sam rekao, nisam nikakav znanstvenik. No, to me ipak zanimalo. Shvaćala sam, premda nejasno, koliko bi takva stvar mogla vrijediti... i to ne samo u novčanom smislu... Moje zanimanje još su više potaknule dvije koincidencije i to koincidencije koje uzročno-posljedični princip jednostavno ne dopušta, ali koje se, čini se, stalno dešavaju u svijetu nepromjenjivih događaja. Otkako sam počela raditi, bavila sam se uglavnom komunikacijania ove ili one vrste, većinom na televiziji. Oko mene su stalno bili komunikacijski uređaji, a svakodnevno sam pila kavu s inženjerima, stručnjacima za komunikacije. Najprije sam naučila njihov žargon, zatim shvatila neke od postupaka, a s vremenom stekla i nešto stvarnog znanja. Neke stvari, koje sam naučila, mogu se naučiti samo tako, a neke su pak dostupne samo najspecijaliziranijim stručnjacima, kao što je doktor Wald, i do njih sam dolazila slučajno, u šali, između poljubaca, i na stotinu drugih načina... koji su svi prirodni dio svijeta televizije.

Na svoje veliko zaprepaštenje Weinbaum je otkrio da mu ono »između poljubaca« nije odviše ugodno. Zato mu je glas nenamjerno

bio oštar:

— A druga koincidencija?

— Tajna koja je »procurila« iz tvog vlastitog odjela.

— To bi trebala uglazbiti, Dano.

— Kako želiš.

— Ništa ja ne želim — razdraženo reče Weinbaum. — Ja radim za vladu. Jesi li tu tajnu doznala neposredno?

— Isprva nisam. Zato sam ti, kao što se vjerojatno sjećaš, uporno tvrdila da bi negdje nešto moglo »curiti«, a konačno sam počela na to javno aludirati u svom programu. Nadala sam se da ćeš uspjeti spriječiti da tajna iziđe iz tvog biroa prije nego što izgubim svoj ionako slabašni kontakt s njom. Kad te nisam uspjela izazvati da sam sebe zaštitiš, riskirala sam i neposredno uspostavila kontakt s tom osobom... a prvi tajni detalj, što sam ga saznala od te osobe, bilo je upravo ono što mi je trebalo da konačno sastavim vlastiti Diracov komunikator. Kad su ga sklopili, on nije samo komunicirao... već i predviđao. Reći ću ti zašto.

Weinbaum je zamišljeno pogleda.

— Do sada bih sve to mogao uglavnom prihvatiti. Ako izbacimo filozofiranje, to objašnjava i priču s »J. Shelbyjem Stevensom«. Pretpostavljam da si, proturajući starca kao nekog tko zna više o Diracovu odašiljaču od mene, te koji ne bi odbio pregovarati ni s kime tko mu može platiti, uspjela postići da ta osoba iz mog biroa daje podatke samo tebi, a ne neposredno nekoj neprijateljskoj vladi.

— Upravo tako — reče Dana. — No, to nije objašnjenje svrhe te maškarade sa Stevensom. Već sam ti potpuno objasnila kako je došlo do toga.

— Pa, mislim da bi mi napokon trebala reći ime te osobe prije nego što čovjek pobjegne.

— Kad platiš cijenu, ne prije. Ionako je prekasno da spriječiš bijeg. U međuvremenu, Robine, htjela bih ti dati i drugi odgovor na tvoje pitanje: kako to da sam ja mogla pronaći tu tajnu u vezi s Diracom, a ti nisi. Odgovori što sam ti ih do sada navela temelje se na uzročno-posljedičnoj vezi, koja nam je svima mnogo ugodnija. Međutim, htjela bih ti skrenuti pažnju da su svi prividni uzročno-posljedični odnosi slučajnost. Zapravo, nema uzoka niti posljedica. Znam tajnu jer sam je pronašla, i taj je događaj bio nepromjenjiv. Iako neke činjenice na izgled objašnjavaju zašto sam pronašla tajnu, u starom uzročno-posljedičnom smislu, to je potpuno nevažno. Slično tome, sa svim tvojim boljim uređajima i stručnjacima, ti je nisi pronašao iz jednog jedinog razloga: zato što je nisi pronašao. Povijest budućnosti kaže da nisi.

— Znači, plati i uzmi što dobiješ — skrušeno reče Weinbaum.

— Na žalost, tako je... ni meni se to ne sviđa nimalo više nego tebi.

— Thore, što ti misliš o svemu tome?

— Malo sam zbunjen — ozbiljno reče Thor — ali držim da je uglavnom sve to suvislo. Deterministički svemir, što ga je opisala gospođica Lje, opća je karakteristika starih teorija o relativitetu, a kao čista spekulacija još je starijeg datuma. Rekao bih da će na koncu naša vjera u tu priču u cjelini zavisiti od njezine metode... kako to ona zove... čitanja budućnosti. Ako se točnost metode može dokazati izvan svake sumnje, tada i ostatak postaje savršeno vjerodostojan, sa svim tim filozofskim postavkama i svim ostalim. U suprotnom slučaju, imali smo prilike vidjeti doista divnu glumu uz nešto metafizike koja je možda i dosljedna, ali nije u skladu s karakterom gospođice Lje.

— Potpuno se slažem s vašim zaključkom, doktore Wald. Ni ja ga ne bih bolje formulirala — reče Dana. — No, tjela bih istaknuti još nešto. Ako mogu čitati budućnost, tada »J. Shelbyju Stevensu« nisu nikada bili potrebni agenti na terenu, niti je ikada morao poslati jednu jedinu Dirac-poruku koju biste vi mogli uhvatiti. Bilo mu je dovoljno predviđati iz očitanih rezultata, a znao je da su oni nepogrešivi. Prema tome, nije se radilo ni o kakvoj privrednoj špijunskoj mreži.

— To mi je jasno — oporim glasom reče Weinbaum. — U redu, Dano, pokušajmo to formulirati ovako: ja ti ne vjerujem. Dobar dio onoga što si nam ispričala vjerojatno je točno, ali mislim da je cjelina pogrešna. S druge strane, ako je sve to zaista istinito, tada svakako zaslužuješ mjesto u birou... bilo bi preopasno da nisi s nama... a brak je više-manje stvar manje važnosti, osim za tebe i mene. Možemo se vjenčati, ako hoćeš, bez ikakvih uzajamnih obaveza. Ne želim biti kupljen, a siguran sam da to ni ti ne želiš. Prema tome, ako mi kažeš tko je ta osoba u mom birou od koje si dobivala informacije, držat ćemo taj dio pitanja zaključenim. Navodim taj uvjet ne kao cijenu, već zato što se ne bih htio zaručiti s osobom koju bi za mjesec dana mogli strijeljati kao špijunku.

— To je pošten prijedlog — reče Dana. — Robine, ta osoba je Margaret Soames. Ona je agent Erskinea, i to vrlo sposoban. Ona je i tehnički stručnjak.

— Do đavola, tko bi to rekao — zapanjeno izusti Weinbaum. — Tada je zacijelo već odmaglila... ona mi je prva rekla da su otkrili tvoj pravi identitet. Siguran sam da je to učinila da bi dobila na vremenu i pobjegla.

— Tako je. No, uhvatit ćeš je preksutra. A ti si, Robine, sada uhvaćen.

Thor Wald je ponovo zahihotao.

— Prihvaćam sudbinu sa zadovoljstvom — reče Weinbaum i zagleda se u koljeno što je još bilo u njega upereno. — A sada, ako mi pokažeš kako izvodiš taj svoj hokus-pokus, i ako on dokaže doslovce sve što si nam ispričala, pobrinut ću se da te prime u biro i da

zaborave sve optužbe protiv tebe. Inače ću, vjerojatno, morati poljubiti nevjestu kroz rešetke ćelije.

Dana se nasmiješi.

— Tajna je vrlo jednostavna. Ona je u zvučnom signalu, U »piiip«-u.

Weinbaum zaprepašteno zine.

— Piiip? Onaj zvuk na Diracu?

— Upravo tako. Nisi to pronašao zato što si držao taj »piiip« samo smetnjom, te si naložio Margaret Soames da odreže dio vrpce s tim signalom. Margaret je pak, predmnijevajući značenje »piiip«-a, to vrlo rado učinila, prepuštajući očitavanje signala samo »J. Shelbyju Stevensu« koji se, kako je ona mislila, spremao da ponudi svoje usluge vladi Erskinea.

— Objasnite mi — napeto reče Thor Wald.

— Kako ste pretpostavili, svaku odaslanu Dirac-poruku može primiti svaki odgovarajući prijemnik. Svaki prijemnik... uključujući i prvog koji je ikada konstruiran, a to je vaš, doktore Wald, stotine tisuća prijemnika što će postojati u galaksiji u dvadeset i četvrtom stoljeću, pa sve do nebrojenih milijuna u tridesetom stoljeću, i tako dalje. Diracov »piip« je istovremeni prijem svake pojedine poruke koja je ikada poslana ili će biti poslana. Usput rečeno, ukupna suma tih poruka je relativno malena i, dakako, kao što je broj elektrona u svemiru. To vrijedi i onda ako razložite svaku pojedinu poruku na pojedine »bitove« i njih izbrojite.

— Naravno — tiho izusti dr Wald. — Naravno! Ali, gospođice Lje...Kako podešavate uređaj za prijem pojedinih poruka? Pokušali smo s frakcionalnim pozitronskim frekvencijama, ali bez uspjeha.

— Nisam ni znala da frakcionalne pozitronske frekvencije postoje — prizna Dana. — Ne, to je jednostavno... tako jednostavno da je to mogao dokučiti i laik sretne ruke poput mene. Za prijem pojedinih poruka iz »piiip«-a podešavate uređaj pomoću vremenskog zaostajanja... i to je sve. Sve poruke stižu u isto vrijeme, u najmanjem djeliću vremena što postoji, takozvanom »krononu«.

— Da — reče Wald. — To je vrijeme što je jednom elektronu potrebno da se pomakne s jedne kvantne razine na drugu. To je pitagorijska točka mjerenja vremena.

— Hvala vam. Naravno, nikakav grubi fizički prijemnik ne bi mogao reagirati na tako kratku poruku... barem sam ja tako u početku mislila. Međutim, s obzirom na relejna i sklopna zakašnjenja, razne oblike povratne veze u aparatu i tako dalje, »piiip« stiže do izlaznog kraja kao kompleksni impuls koji je »raštrkan« duž vremenske osi od čitave sekunde ili više. To je efekt koji možete postići snimajući raštrkani »piiip« na vrpcu s velikim brojem obrtaja, kako što biste snimili i događaj koji želite proučavati na usporenoj snimci. Zatim

podesite pojedina mjesta ispada na vašem prijemniku, izdvojite i pojačate jedan ispad, smanjite ostale na minimum, te primijenite metode za smanjivanje šumova, kako biste isključili brujanje.

Thor Wald se namršti.

— Ali biste ipak dobili prilično zbrku nakon svega. Morali biste birati poruke na osnovi uzorka.

— Upravo sam to i učinila. Robinovo malo predavanje o ultravalovima pokazalo mi je pravi put. Odlučila sam da ustanovim kako ultravalni kanal prenosi tako mnogo poruka odjednom, te sam doznala da stručnjaci na osnovi uzorka biraju ulazeće impulse svaku tisućinku sekunde, te uzimaju jedan znak na ekranu tek kad val u određenom smislu odstupi od srednje vrijednosti. Zapravo, nisam ni sama vjerovala da će to vrijediti i za Diracov »piiip«, ali se pokazalo da nema razlike: 90 posto poruka bilo je jasno poput prvobitnih transmisija pošto je signal »rastegnut«. Tada sam već, naravno, imala dovoljno informacija iz signala, da bih mogla provesti svoj plan. No, nakon svega što sam ispričala, danas iz signala mogu čuti svaku akustičnu poruku, i to kristalno jasno. Ako odaberete tri znaka na svaku tisućinku sekunde, možete čak jasno čuti emitiranu glazbu... doduše, ne tako čisto, ali dovoljno jasno da razaberete pojedine instrumente, a to je vrlo dobra potvrda vrijednosti bilo kojeg komunikacijskog uređaja.

— Jedna mi pojedinost ipak nije posve jasna — reče Weinbaum, koji je sve teže uspijevao pratiti Danin stručni prikaz. — Rekla si mi da znaš kako će teći ovaj razgovor, — ali on nije snimljen na Diracu, niti vidim zašto bi se naknadno odašiljao Diracom rezime tog razgovora.

— To je točno, Robine. Međutim, kad odem odavde, sama ću odaslati takvu poruku svojim Diracom. To je očito... jer sam tu poruku već uhvatila iz »piiip«-a.

— Drugim riječima, poslat ćeš sebi poruku... nekoliko mjeseci unatrag.

— Tako je — potvrdi Dana. — Ta metoda nije toliko korisna koliko se isprva čini, jer je opasno slati takve poruke dok je situacija još u toku. Pojedinosti možeš bez opasnosti »telefonirati unatrag« tek kada je reakcija završila, kako bi rekli kemičari. No, kad jednom shvatiš da, koristeći se Diracom, radiš s vremenom, možeš iz instrumenta izvući zaista neobične stvari. — Zastala je i nasmiješila se. — Čula sam — nastavila je ležernim tonom — glas Predsjednika naše galaksije, 3480. godine, kako najavljuje federaciju Mliječne staze i Magelanovih oblaka. Čula sam i zapovjednika broda, koji putuje kroz vrijeme od 8873—8704. duž vremenske linije planeta zvanoga Hathshepa što kruži oko jedne zvijezde na obodu sistema NGC 4725, kako zove upomoć, s udaljenosti od jedanaest milijuna svjetlosnih godina... no

kakvu je pomoć tražio, ili će tražiti, nisam mogla shvatiti. Čula sam i mnogo drugih stvari. Kad budete provjeravali moje tvrdnje, i vi ćete ih čuti... i pitat ćete se što znače mnoge od njih. Slušati ćete ih još pažljivije od mene, nadajući se da ćete ustanoviti je li netko pravovremeno shvatio te poruke i pritekao u pomoć...

Weinbaum i Wald su šutjeli zaprepašteni.

— Većina glasova iz Diracova »piiip«-a su takve vrste — nastavi djevojka ozbiljnim glasom —... pozivi u pomoć, koje možete čuti desetljeća ili stoljeća prije nego što su se njihovi pošiljaoci našli u neprilici. Osjećat ćete se obaveznim da odgovorite na svaku takvu poruku, da pružite traženu pomoć. Slušat ćete kasnije poruke i pitati se: »Jesmo li... hoćemo li stići na vrijeme? Jesmo li pravovremeno razumjeli?« U većini slučajeva nećete biti sigurni. Znat ćete budućnost, ali ne i što znači većina te budućnosti. Što dalje budete putovali u vremenu tim strojem, to će poruke biti nerazumljivije, te ćete sami priznati da vrijeme ipak mora proći svojim tempom sve dok se ne pojavi dovoljno okolnosti koje će razjasniti te daleke poruke. Konačno posljedica, po mom mišljenju, neće biti sveznanje... nikada nećemo moći potpuno izvući svoju svijest iz struje vremena... nikada nam neće biti dopušteno da promatramo sa strane čitavo prostiranje vremena. Naprotiv, Dirac, zapravo, jednostavno pomiče nišan svijesti unaprijed, na određenu udaljenost od sadašnjosti. Je li to pet stotina ili pet tisuća godina... to ćemo još vidjeti. U tom trenutku počinje djelovati zakon opadajućeg prinosa... ili faktor šuma nadjačava informacije... sami izaberite što vam više odgovara... te je promatrač prisiljen putovati kroz vrijeme istom starom brzinom. On je samo nešto malo ispred sebe.

— Vidim da si mnogo razmišljala o tome — polagano reče Weinbaum. — Ne volim ni pomisliti što bi se desilo da je neka manje savjesna osoba pronašla tajnu »piiip«-a.

— To nije bilo predviđeno — reče Dana.

U tišini koja je uslijedila Weinbaum osjeti slab, neracionalan osjećaj razočaranja... kao da mu je netko obećao nešto što nije ispunio... poput okusa svježa kruha nakon uživanja u njegovu mirisu. Prepoznao je taj osjećaj: bio je to uobičajeni osjećaj lovca kada završi lov, osebujna verzija »post coitum triste« pravog profesionalnog detektiva. No, kad je ponovo pogledao nasmiješenu i vitku djevojku, bio je gotovo zadovoljan.

— Još nešto — reče naposljetku. Ne bih želio biti pretjerano skeptičan... ali bih htio vidjeti uređaj na djelu. Thore, možeš li postaviti uređaje za uzrokovanje i uspostavljanje signala, kakve je opisala Dana, te napraviti pokus?

— Za petnaest minuta — reče dr Wald. — Veći dio uređaja već je sklopljen na našem velikom ultravalnom prijemniku; moramo samo

dodati jedinicu za vrpcu s velikim brojem obrtaja, a to neće trajati dugo. Odmah ću se za sve pobrinuti.

Izišao je. Weinbaum i Dana se na trenutak pogledaše, poput mačaka što se prvi put susretnu na ulici. Prvi se digao Weinbaum, te mrkom odlučnošću prišao svojoj zaručnici i zgrabio je za ruke očekujući otpor.

Prvi je poljubac, bar što se tiče nakane, bio uglavnom pro forma. No, mnogo prije nego što se Wald vratio u Weinbaumov ured, nestalo je svake formalnosti.

Kao da je to znao, Thor je pokucao na vrata, i tek tada ušao i stavio nekakvu kutiju na stol.

— Evo, to je sve — reče — premda sam morao pretražiti cijelu knjižnicu da bih pronašao Dirac-snimku s »piiip«-om. Samo trenutak dok ga priključim...

Weinbaum je iskoristio tu stanku da ponovo skrene tok misli na Dirac, iako mu to nije potpuno uspjelo. A tada su dva vretena za vrpcu počela zujati poput roja pčela, a prodorni zvuk Diracova signala ispunio sobu. Wald zaustavi aparat, ponovo ga podesi, a tada polako uključi vrpcu za širenje signala u suprotnom smjeru.

Iz zvučnika se začu prigušeni žamor glasova. Weinbaum se napeto nagne naprijed kad se konačno iznad svih šumova začu muški glas, jasan i prodoran.

— Halo, Zemaljski biro. Govori poručnik T. L. Matthews, Stanica Hercules NGC 6341, datum 13-22-2091. Ucrtali smo posljednju točku na orbitalnoj krivulji krijumčara droge, i krivulja je usmjerena na mali sistem oko 25 svjetlosnih godina od ovdašnje baze. Na našim kartama nema čak ni imena tog sistema. Izviđači javljaju da je matični planet dva puta utvrđeniji od onoga što smo očekivali i zato će nam trebati još jedna krstarica. Dobili smo »piiip«-om vaše odobrenje, ali kao što je naređeno, čekamo da ga dobijemo u sadašnjosti. NGC 6341 Matthews — kraj poruke.«

Nakon prvih trenutaka teškog zaprepaštenja — razum mu je pomogao da prihvati Danin izvještaj, ali ga ipak nije potpuno pripremio na stvarnu potvrdu njenih riječi — Weinbaum zgrabi olovku i stane pisati grozničavo. Kad se glas utišao, on baci olovku i uzbuđeno pogleda dra Walda.

— Sedam mjeseci od danas — reče, svjestan da se cereka poput idiota. — Thore, znaš i sam koliko smo neprilika imali s tom iglom u Herculesovu stogu! Taj »štos« s orbitalnom krivuljom zacijelo je nešto što Matthews još mora izmisliti... bar mi do sada nije rekao ništa o tome, niti situacija bilo čime pokazuje da će slučaj biti zaključen tako brzo. Računar je rekao da će trebati još tri godine.

— To su novi podaci — svečanim glasom se složi dr Wald.

— Pa, što si stao, do đavola! Čujmo još kakvu poruku! Dr Wald

ponovi raniji obred, ovaj put mnogo brže, i iz zvučnika se ponovo jave glasovi.

— Nausentampen. Eddettompic. Berobsilom. Aimkaksetchoc. Sanbetogmow. Datdectamset. Domatrosnim. Kraj.

— Tako mi svega na svijetu — reče Wald — što je to?

— Nisam li vam pričala o tome — primijeti Dana Lje. — Najmanje pola onoga što ćete izvući iz »piiip«-a isto je tako nerazumljivo. Tko zna što se dogodilo s našim jezikom nakon tko zna koliko tisuća godina!

— Ne, ta pretpostavka nije točna — reče Weinbaum. Ponovo je počeo pisati i još je bio pri tom poslu unatoč razmjernoj kratkoći poruke. — Bar ne što se tiče ovog primjera. Ovo je... dame i gospodo... šifra... nema jezika koji bi se sastojao samo od četverosložnih riječi, u to možete bit sigurni. Štoviše, to je verzija naše šifre. Neću je moći potpuno dešifrirati... to je posao za pravog stručnjaka za šifre... ali uspio sam dešifrirati datum i dio sadržaja. Datum je 12. ožujka 3022, a poruka se odnosi na nekakvu masovnu evakuaciju. Čini mi se da je to naređenje za pokret.

— Ali, zašto ćemo koristiti šifru? — htio je znati dr Wald. — Možda mislimo da bi nas netko mogao prisluškivati... netko tko također ima Dirac. To bi moglo biti vrlo nezgodno.

— I te kako — potvrdi Weinbaum. — No, i to ćemo valjda saznati. Zavrti još jednom vrpcu, Thore!

— Da ovaj put pokušam dobiti sliku?

Weinbaum kimne, i trenutak kasnije na ekranu se pokaže jasna slika zelena lica nekog bića koje se doimalo poput animiranog semafora s kacigom. Iako biće nije imalo usta, iz zvučnika su se jasno čule riječi.

— Halo, šefe. Govori Thammos NGC 2287, datum Gor 60 302 po mom kalendaru. 2. srpnja 2973. po vašem. Ovo je strašan mali planet. Sve smrdi po kisiku, kao i na Zemlji. No, stanovništvo nas prihvaća, a to je najvažnije. Vaš se genije rodio bez problema. Detaljan izvještaj slijedi. NGC 2287 Thammos kraj poruke.

— Trebao bih bolje poznavati Novi generalni katalog — reče Weinbaum. — Nije li to M 41 u Canis Majoru s crvenom zvijezdom u sredini? Tu ćemo se, znači, koristiti nehumanoidnim bićima! Koje li je to biće uopće bilo? Nije važno, pusti ponovo vrpcu.

Dr Wald ponovo uključi uređaj. Weinbaum je već bio pomalo omamljen, te je prestao bilježiti poruke. To će doći kasnije. Sve je to mogao ostaviti za kasnije. Sada je htio samo slike i glasove, što više slika i glasova iz budućnosti. To je bilo bolje od rakije, čak i od rakije s pivom.

IV

Obrazovna vrpca se odvrtjela do kraja. Krasna pritisne prekidač i Diracov ekran potamni, a tada čitav uređaj bešumno nestane u stolu.

— Nitko tada nije shvatio što će se dogoditi, ni izbliza — reče Krasna. — Nisu shvatili, na primjer, ni najvažnije: kada neki vladin odjel postane gotovo sveznajući, ma kako on malen bio u početku, neizbježno postaje jedina vlada. I tako je biro prerastao u Službu, te istisnuo sve druge odjele. S druge strane, ljudi su se u to doba zaista bojali da bi vlada sa sveznajućom službom mogla prijeći u krutu diktaturu. To se nije moglo dogoditi, niti se dogodilo jer... što više znaš, šire je i moguće područje djelovanja. A to zahtijeva i elastičnije i dinamičnije društvo. Kako bi se kruto društvo moglo proširiti na druge zvjezdane sisteme, da ne govorimo o drugim galaksijama? To jednostavno ne bi bilo moguće.

— Mislim da bi — zamišljeno reče Jo. — Napokon, ako unaprijed znaš što će svatko učiniti...

— Ali mi to ne znamo, Jo. To je nešto što postoji samo u mašti ljudi.., ili, ako hoćeš, nešto što im odvraća pažnju. Uostalom, sve djelatnosti u svemiru se ne odvijaju preko Diraca. Jedini događaji, za koje znamo, jesu oni preneseni u obliku poruke. Naručuješ li objed Diracom? Ne, naravno. Sve do danas ni ti nisi izrekao ni jednu jedinu riječ preko Diraca. No, ni to nije sve. Sve se diktature temelje na pretpostavci da bi vlada nekako mogla upravljati ljudskim mislima. Danas znamo da je svijest promatrača — jedina slobodna stvar u svemiru. Ne bismo li ispali smiješni kad bismo time pokušali upravljati, kad nam sva naša fizika kaže da je to nemoguće? Zato Služba ni u kojem smislu nije policija koja kontrolira misli. Nas zanimaju samo djela... mi smo policija događaja.

— Ali, zašto? — upita Jo. — Ako je sva povijest određena, zašto se onda gnjavimo sa zadacima kao što je praćenje momka i djevojke, na primjer? Do tih sastanaka će ionako doći.

— Naravno — složi se Krasna. — No, slušaj, Jo. Nas zanima budućnost, jer o njoj ovisimo. Postupamo kao da je budućnost isto toliko stvarna koliko i prošlost, i do sada se nismo razočarali: Služba je stopostotno uspješna. No, i sam taj uspjeh sadrži određena upozorenja. Što bi se dogodilo kad bismo prestali nadgledavati događaje? Ne znamo, i ne usuđujemo se riskirati. Usprkos dokazima da je budućnost nepromjenjiva, moramo preuzeti ulogu čuvara neizbježnosti. Vjerujemo da ništa ne može poći krivim' putem... ali moramo uvijek imati na umu postavku da povijest pomaže samo onima koji pomažu sami sebi. Upravo zato i nadgledavamo golem broj mladih ljudi što jedni drugima udvaraju, sve do trenutka potpisa ugovora, pa čak i nakon toga. Moramo se pobrinuti da se svaki pojedinac, što se spominje u bilo kojoj Dirac-poruci, zaista rodi. Prema tome, kao »policija događaja« obavezni smo omogućiti buduće događaje jer su ti

događaji presudni za naše društvo... čak i najbeznačajniji medu njima. To je golem zadatak, vjeruj mi, a opseg mu se svakodnevno povećava. Čini mi se da će uvijek biti tako.

— Uvijek? — upita Jo. — A javnost? Neće li to prije ili kasnije nanjušiti? Pa očiglednih dokaza ima svakim danom sve više.

— Da i ne — odvrati Krasna. — Mnogi to naslućuju u ovom istom trenutku, kao što si i ti naslutio. No, broj novih ljudi, što ih treba Služba, raste brže... uvijek brže od broja neupućenih ljudi koji slijede trag što vodi istini.

Jo uzdahne duboko.

— Pričaš o tome kao da je to nešto svakodnevno, poput kuhanja jajeta, Kras. Ne čudiš li se ti nikada nekim stvarima što ih možeš čuti iz »piiip«-a? Na primjer, ona poruka koju je Dana Lje uhvatila iz Canes Venatici, s broda koji je putovao kroz vrijeme unatrag? Kako je to moguće? U koju svrhu? Je li…

— Smiri se, Jo — nasmiješi se Krasna. — Ne znam, i nije me briga. Neka to ni tebe ne brine. Taj je događaj još predaleko u budućnosti da bismo o tome brinuli. Još ni izbliza ne znamo kontekst, i zato nema smisla ni pokušavati da ga shvatimo. Da je Englez iz 1600. godine doznao za američku revoluciju, držao bi je tragedijom; Englez iz 1950. imao bi potpuno drugačije mišljenje. Naš je položaj sličan. Poruke, što ih dobivamo iz doista daleke budućnosti, još nemaju za nas smisla.

— Mislim da shvaćam — reče Jo. — Vjerojatno ću se jednog dana naviknuti na to, kada budem neko vrijeme radio s Diracom. Naravno, ako me moj novi rang ovlašćuje da rukujem Diracom.

— Da. No, prije svega, Jo, htio bih da upoznaš jedno Pravilo Službe koje nikad ne smiješ prekršiti. Nećemo ti dopustiti ni da priđeš Diracovu mikrofonu sve dok to pravilo zauvijek ne usadiš u pamćenje.

— Slušam te, Kras. Vjeruj mi.

— Dobro. Evo pravila: datum smrti agenta Službe ne smije se nikada spominjati u Dirac-poruci.

Jo zatrepta i osjeti kako ga prolaze žmarci. Razlozi, koji su rukovodili Službu da nametne to pravilo, bili su očito kruti... no, njihova konačna svrsishodnost bila je još očitija.

— Neću to zaboraviti — reče Jo. — I meni će biti potrebna takva zaštita. Hvala ti, Kras. Koji je moj slijedeći zadatak?

— Za početak — naceri se Krasna — zadatak koji ne može biti jednostavniji, i to upravo ovdje, na Randolphu. Pronađi onog taksista... onog koji ti je spomenuo putovanje kroz vrijeme. On je neugodno blizu istini... bliži no što si ti bio. Pronađi ga i dovedi ovamo. Služba će dobiti novog člana!

(Objavljeno prema dogovoru s GPA München)

Muškarci svemira

Ion Myneskurte:

Mužčiny vsjelennoj

Prevela *Jadranka Vrbnjak-Ferenčak*

Nikada se još nisu osjećali tako nelagodno kao na tom planetu. On je u došljacima izazivao nejasan nemir.

— Treba da odemo — predloži inženjer. — Bolje je otići, — ponovio je.

Komandor podiže ruku.

— Pričekaj...

Obrisao je znoj sa čela napeto osluškujući tišinu. Iz tamne, bezoblačne visine padalo je — tiho šušteći — nepoznato lišće.

— Mora da je greška — reče Komandor. — Pričekaj...

— O čemu ti to govoriš? — podrugljivo uzvikne inženjer. — Kakva greška?

Komandor je šutio. Nešto ga je u grlu steglo i on jedva čujno promrmlja.

— Uvjeren sam da je greška. Razumiješ? Sjeti se kako su lijepi...

Pred njegovim očima opet iskrsnuše likovi ljudi koje je vidio u polutami podzemlja. S grane je pao list i sušanj zbuni astronaute.

— Idemo — nije odustajao inženjer. — Treba li riskirati? Nas je tako malo a toliko nas još poslova očekuje. Vjeruj nemamo nikakvo pravo sve staviti na kocku.

— Oni su divni... Možeš li to shvatiti?

— Ne znam... Lijepi i zli... Kako se to može dokučiti? U svemiru ima mnogo drugih planeta koji su mirni i nježni poput žene. Sjeti se, Komandore, kako su nas oni dočekivali... Ja vjerujem planetima koji su slični ženama. Ovaj planet je potpuno drugačiji.

— U redu — reče Komandor umorno. — Otići ćemo. Ali da budem iskren, ja se s tim ne slažem. Kako da ti rastumačim ono što osjećam? Napokon, ti imaš pravo. Ovakav planet još nikad nismo vidjeli. Osjećam u njemu muško porijeklo. A nas je muškaraca tako malo u svemiru. Ti to znaš isto tako dobro kao i ja. Svemiru su potrebni muškarci!

Komandor je ušutio i uzdahnuo. Inženjer je slegnuo ramenima. Nije imao ništa protiv toga. Oni su aterirali u sumrak a sada je već bilo potpuno tamno. Činilo se kao da planet pogađa sumnje u srcima došljaka i nastoji da se skrije od njihovih pogleda.

Komandor je ispitivao nejasne obrise noćne vanjštine planeta. Upravo je bolno želio odgonetnuti njegovu tajnu, pomoći mu.

Lišće je i dalje padalo šušteći melodično. Komandor se sagnuo, uzeo jedan list, oprezno ga priljubio uz lice i... osjetio miris rodnih šuma i polja. Začudi se i osmjehne. Bio je sretan. Pogled mu je postao prodorniji. Gledao je u tamu koja više nije bila onako nepristupačna.

— Mi ćemo odletjeti... Da, mi ćemo, svakako otići — uzbuđeno reče Komandor. — Ali prije ćemo još nešto učiniti...

Pokušaji inženjera su bili uzaludni. Oduševljen svojom idejom, Komandor ga više nije slušao. Ali Inženjer nije gubio nadu.

— Poslušaj me napokon... Ne mogu shvatiti zašto si odlučio istražiti upravo ono što leži pod površinom planeta. Ovdje ima tako mnogo gradova pa ćemo lako odrediti stupanj razvoja ove civilizacije.

Komandor se trgao, zakoraknuo i nervozno prasnuo u smijeh.

— Ne pričaj napamet, smetaš mi. Ono što je skriveno pod površinom planeta sadrži više podataka o civilizaciji nego svi njeni gradovi zajedno.

Ušuti i nagne aparat kako bi mogao pogledati u podzemnu nišu. Na ekranu se ukaže sarkofag u kojem je ležao mladić nevjerojatne ljepote. Njegove ruke bijahu kao i kod ostalih prekrižene na prsima. Grudni koš je na lijevoj strani bio probijen, a oko rane se još tamnjela mrlja.

— Poledaj, Komandore. Njega su pogodili u samo srce. Ne razumijem i nikada neću razumjeti tog barbara, tu zvijer koja se odlučila podići ruku na tog dječaka. Mogao je živjeti još najmanje pola vijeka.

— Da — reče Komandor. — Grozno...

— Ako se međusobno ubijaju, ako mogu bez grižnje savjesti ubiti tako mladog čovjeka, zar je tada moguće govoriti o nekakvoj civilizaciji i inteligenciji tih bića?

— Ti ljudi su tako lijepi, inženjeru. Pogledaj koliko plemenitosti i dobrote izražava to mrtvo lice. I zamisli da je živo...

— I onaj koji je ubio tog mladića mogao je imati predivno lice. Čak više...

— Umukni! — prekine ga Komandor. — Ti nemaš pravo. Ovaj put ispričavam tvoju žestinu i objašnjavam je mladošću.

— Znaš i sam koliko sam stariji i iskusniji od tebe. Onaj tko posiže za tuđim životom ne može biti lijep. Siguran sam da imam pravo... — surovo reče Komandor. — U ime naše civilizacije ja ću tim ljudima vratiti život! Vratit ću im tih pola vijeka koje im je netko oduzeo...

— A ako se pokaže da su oni barbari?

— Ne uzbuđuj se, inženjeru. Vratit ću u život samo one koji crtama lica i odjećom nalikuju na ovog mladića. Da, ja ću im vratiti život jer sam siguran da su ga oni voljeli. Ne mogu zamisliti da ga nisu voljeli. I ti će ljudi naseliti druge planete i posijati sjeme života cijelim svemirom.

— Ne!

Neočekivani glas ih je zapanjio i oni su utihnuli. Uokolo je i dalje padalo lišće, u tami je zakrištala čudna ptica. Odjednom astronauti začuše nečije teške korake.

Svjetlo s ekrana je osvjetljavalo Komandorovo visoko čelo. Inženjer je osjetio neodoljivu želju da nestane u tami, pomaknuo se, ali ga je zadržala Komandorova ruka.

— Neka bude što bude — pokušavao se smiriti Komandor. — Ovo se jednog dana moralo dogoditi i mi smo to očekivali...

Astronauti su ovdje bili predstavnici drevne i visoko-inteligentne civilizacije. Davno su odbacili primjenu sile i kretali su u istraživanje svemira bez oružja.

Sjena neizvjesnosti se približavala. Astronauti ugledaše biće koje je sada stajalo nasuprot njima i polako počelo govoriti.

— Ne znam tko ste... Možda ste bogovi sposobni da ih vratite u život i uzmete sa sobom na nebo, k zvijezdama. Ali, ja ni samim bogovima ne mogu dati ove mrtve. Jer oni su naši, samo naši...

Napetost je polako popuštala. Do svijesti došljaka je polako dolazila spoznaja o bezopasnosti i sada je Komandor bio spreman odgovoriti. Sada mu se činilo kao da se na takav susret pripremao oduvijek.

— Oni koji leže ovdje pod nama bili su rođeni zato da žive. Oni pripadaju životu a ne tamnim i vlažnim rakama. Tko si ti da se usuđuješ sprečavati jedini razuman postupak?

— Ja sam običan čovjek...

— Jesi li već jako star?

— Da, jako.

— Zar ti ne smatraš da bi i oni željeli doživjeti tvoje godine? — hladno upita Komandor

Starac se zbuni i polako reče:

— Dakako, razumijem te... Ali ti su ljudi poginuli za istinu i pravednost. Oni su dali svoje živote za slobodu...

— Sada mi je sve još nejasnije. To više su dostojni da ih vratimo u život. Postat će muškarci svemira.

— Ne... Samo ne sada! Možda jednog dana... Neka prođe jedno vrijeme. A možda ne! Oni treba da ostanu uz nas. Oni žive među nama. Razumiješ?

Komandor slegnu ramenima.

— Ništa ne razumijem — reče on. — Kako da ih ostavimo a

mračnim grobovima? Kako to možeš tražiti od mene?

— Oni treba da ostanu ovdje kako bismo imali koga oplakivati — sjetno odgovori starac. — Nikada ih nećemo dati. Ovdje leži i moj sin.
.

Starac ušuti. Nitko se nije usudio prekinuti bolnu tišinu koja je nastala.

— Dok na našem planetu postoji oružje, oni treba da su među nama — s neočekivanom snagom izgovori starac.

Uvjerenost u ono što im je rekao, zaprepastila je astronaute.

— Ako nas naši mrtvi ostave, može netko da zaboravi najstrašniji rat u povijesti ljudskog roda. A što će se tada dogoditi sa svima nama?

Na ekranu se još nalazio lik predivna mladića.

— A ako je to njegov sin? — pomisli Komandor. Njegova ruka je bunovno isključila uređaj.

— U redu — uzdahne Komandor. — Dakako ti si u pravu... Tek je sada opazio da više nije tamno kao u rogu i osjetio golemu snagu duha čovjeka koji je stajao pred njim.

— Treba odletjeti — reče Komandor. Njegov glas je jasno izražavao žaljenje.

— Imao si pravo — obrati se Komandor inženjeru. — Treba ići...

Rame uz rame, oni se podigoše nečujno do broda. Kada su stupili na njegov trap, na istoku je već rudjela zora.

— Neobična civilizacija — reče inženjer. — Ne mogu je shvatiti...

— Zanimljiva civilizacija — odazove se Komandor. — Neobična civilizacija u kojoj mrtvi nastavljaju da se bore. Neobična civilizacija! Ali, ja vjerujem u njenu budućnost. Mislim da će mnogi planeti učiti na primjeru Zemljana...

Uskoro je brod došljaka nestao na plavom horizontu... Sunce se diglo. Sve je oživjelo i lišće prestade padati.

... Izgubljeno je lutao osamljeni starac. Gledao je pred sebe svojim slijepim očima i oprezno obilazio grobne humke. Bilo ih je tako mnogo da se nisu mogle obuhvatiti pogledom. Starac nije brojio grobne humke. Poznavao je sve koji su ovdje pokopani i znao kada ih je pokosila smrt.

— Zamisli... Kako su ih ono nazvali — trgnuo se odjednom starac. — Muškarci svemira? Kako su to dobro rekli!

Starac podigne glavu i svojim slijepim očima se zapilji u nebo. Poželio je da se došljaci vrate. Pokušao je kriknuti.

— Vi se morate vratiti! — ali su njegove usne ostale nijeme,

— Ne jedan život koji ste im obećali... Oni treba da prožive nekoliko života uzastopce!

U susret su mu dolazili ljudi.

— Nije dobro narušavati tišinu na takvu mjestu — pomisli starac.

Priđe mu žena i upita ga sa strepnjom u glasu:

— Što je to bilo? Učinile mi se da čujem fijuk sličan...

— Ne, ne — prijazno se nasmiješi starac. — Učinilo ti se. Samo ti se učinilo...

Izgubljeni u nesvemiru

Eric Frank Russell:

Ultima Thule

Prevela *Vlasta Švarcmajer*

Brod se pojavio podrhtavajući i skrućujući se. Metalna hladnoća stala je kliziti po površini od pramca prema repu. Blijedi obrisi četrdeset golemih propulzora posljednji su zadobili skrućeni oblik. Ovaj četvorostruki obruč cijevi mogao je rigati plamen dugačak nekoliko kilometara.

Zureći kroz promatračnice na zapovjedničkom mostu Lawder je morao nekoliko puta čvrsto zažmiriti. Mnogo se duže zadržao na ovome mjestu no što je to bio običaj. Nervoznim pokretom dohvatio je dalekozor koji mu ovaj put nije mogao poslužiti iako je bio jak. Odložio ga je i ponovo zažmirio.

— Što te ždere? — izustio je Santel promatrajući ga. — Nešto loše?

— I više nego loše.

Santel se uspeo do njega. Dugim je prstima prošao kroz crvenu kosu. Zatim je stao zuriti kroz promatračnicu.

— No? — zanimalo je Lawdera.

— Nemoguće!

— Ha! —rekao je Lawder.

Santel je pokušao motriti s pomoću dalekozora naslonivši ga na rub otvora.

— No? — ustrajao je Lawder.

— Nemoguće! — ponovio je Santel.

— Ne vjeruješ vlastitim očima, zar ne?

— Prvi dojam može varati.

— Izgubljeni smo. — Lawder je sjeo gledajući u čizme a da ih uopće nije ni zapažao. Usko lice mu se trzaio. — Izgubljene duše.

— Umukni!

— Kao dečko jednom sam stavio u bocu tri muhe i začepio je. Evo, to smo mi: muhe u boci.

— Umukni! — ponovio je Santel glasnije. Crvena mu je kosa bila gusta i čekinjava. Još je jednom pogledao kroz promatračnicu. — Javit ću Vanderveenu.

— Bocu sam bacio u jezero. Bilo je to prije trideset godina, prije

nekoliko životnih vijekova muhe. U jezero, hladno i tamno, bez obale. Vjerojatno su još tamo. U jezeru, u začepljenoj boci.

Uključio je interfon. Dok je govorio u mikrofon, glas mu je bio promukao.

— Kapetane, tu je nešto čudno. Najbolje bi bilo da sami pogledate.

— I odavde se može vidjeti — čuli su sa zvučnika.

— Da?

— Ovdje u navigaciji imamo četiri prozora koja su tu upravo za promatranje. Vidio sam.

— I što zaključujete?

— Ništa.

— Izgubljeni — mrmljao je Lawder. — Kao da nas nikad i nije bilo. Još jedan na popisu izgubljenih brodova. Uspomena koja će godinama polako iščeznuti.

— Ni iz čega jedino možeš napraviti ništa — rekao je kapetan Vanderveen. — Tko to gunđa?

— Lawder.

— A tko bi i drugi mogao biti? — povikao je Lawder. — Samo smo trojica na brodu. Zajedno i sami. Trojica. Vi, ja i Santel.

— Trojica ne mogu biti sami — čuo se Vanderveenov glas. — Samo pojedinac može biti sam. Sam čovjek, sama žena, ili samo dijete.

— Žena... nikad je više nećemo vidjeti. — Lawder je stiskao prste tako jako da su mu zglobovi pobijeljeli. — Dijete... nikad ga nećemo imati.

— Smiri se — posavjetovao ga je Santel.

— U drugom pretincu je tralijski andolin — čuo se Vanderveenov glas. — Dajte mu dvostruku porciju. Stižem za minutu.

Lawder je popio andolin teško dišući. Ubrzo se smirio.

— Žao mi je, Santel — rekao je.

— Sve je u redu.

— Nešta me bilo uzdrmalo.

— Shvaćam.

— Nikad ne znaš kad će te spopasti. — Pogledao je pečatnjak na lijevoj ruci. — Dala mi ga je prije dva mjeseca, a ja sam njoj poklonio opal sa Proycona Sedam. Trebali smo se vjenčati, a ovo je trebalo biti moje posljednje putovanje.

— Ah, tako — Santelove su se obrve podigle.

— I bit će posljednje putovanje!

— No, no — smirivao ga je Santel.

— Najposljednije. A ona će čekati, gledati u kalendar, obilaziti svemirske luke, ispitivati putnike, nadati se, očajavati. Ostarjet će i posijediti... Ili će nekoga naći. Nekoga koji će joj se vratiti, radostan, s darovima. — Podigao je ruku. — Daj mi još tu prokletu bocu. — Dobro je povukao, zatim ju je podigao i zagledao se u tamno staklo. —

Muhe. Eto, to smo mi.

— Smlavit će te sjećanja na djetinjstvo — bila je Santelova dijagnoza. — To ne bi smio dopustiti.

— Nisi nijednu muhu začepio u bocu?

— Nisam.

— Ti si srećković.

— Tako ti se čini. — Santel je to rekao suhim glasom. Pogledao je prema vratima.

Stizao je Vanderveen troma koraka. Krupan čovjek s naočitom, šiljastom bradom.

— Zašto ne promatrate stvari iz navigacije? Tamo je pravo mjesto, prave promatračnice... — Ovaj prokušani kapetan svemirske plovidbe bio je valjda još jedini koji se strogo držao svih propisa.

Obojica su reagirala prilično oštrim tonom.

— Jeste li što pronašli, kapetane?

— Ništa. Kroz sve promatračnice i sve prozore jedno te isto. Nema ničega.

Bili su razočarani.

— Još jedan smjer treba razmotriti — nastavio je kapetan — i to onaj prema repu. Jedan od vas neka se spremi za izlazak. Ne treba se koristiti pramčanom komorom.

Santel se stao odijevati. Kad su mu pričvrstili kacigu, izišao je. Čitavim svemirskim brodom čula se svaka njegova kretnja. Zvuk je bio nešto pojačan. Topot čizama. Buka otvaranja vrata. Tanki i reski zvižduk što ga je proizvelo odvođenje zraka iz komore. Zatim klizanje vrata, najprije vanjskih pa unutarnjih. A nakon nekog vremena isti zvukovi samo obrnutim redoslijedom.

Vratio se. Znali su odgovor prije no što su mu uspjeli skinuti kacigu. Odgovor mu je bio na licu, vidjeli su ga kroz vizir. A kad su skinuli kacigu, čelo mu je bilo orošeno znojem.

— U goroj smo stupici no što to izgleda iz broda. Situacija je ne samo teška nego očajna.

— Mrak — izgovorio je Lawder spontano i nagnuo iz boce.

— Čisti, čvrsti, beskrajni mrak. Ni iskrice. Nikakav ni zlatni ni srebrni tračak svjetla. Ni bilo kakav blijedi trag rakete. Ni komet.

Vanderveen je stajao na vratima kopajući po bradi.

— Ni sunaca, ni planeta, ni zelene livade, ni pjeva ptičica — nastavljao je Lawder. Svako malo bi ovlažio grlo.

— Napit ću se — opomenuo je Santel.

— Neka — rekao je Vanderveen. — Svatko ima svoj način.

— Možda ja sporije shvaćam, no još ne vidim razlog za očajanje — rekao je Santel.

— Razloga i nema. Vi ste inženjer i mislite kao inženjer. Vama je jasno da još možemo pokušati s maksimalnim uzgonom. Iščezli smo iz

vidokruga čovječanstva, ali nismo još pobijeđeni.

— Da, maksimalni dinamički uzgon! — Ta se rečenica brzo udomila u Lawderovu mozgu. — Dvadeset svjetlosnih godina na sat. To će nas spasiti. Poslije kiše sunce, ha, ha, poslije kiše sunce! — Lawder se stao sam sebi smješkati pun sreće. Tlo pod nogama baš mu nije bilo mirno pa se zibao držeći bocu kao oslonac.

— Poslije kiše sunce — ponovio je Santel tek. toliko da mu izađe u susret.

— Baš tebe briga hoćemo li mi ovdje istrunuti ili nećemo. Ma u što ćeš se ti vratiti? U ušljivu sobu u smradljivom domu za ušljive svemirske istraživače. Mjesec dana kopanja i hrkanja po knjižnicama i zabadanja nosa u knjige što su ih napisali krmeljivi nastavnici koji te uče o velikim svemirskim putovanjima na koja nikad nećeš poći. A živiš za svemirska putovanja, čezneš…

— Sad bi bilo dosta, Lawder — prekinuo ga je Vanderveen.

— A što se vas tiče… — počeo je Lawder.

— Bilo bi dosta! — Vanderveenova brada kao da se nakostriješila. Šake su mu se skupile.

Lawder je opet potegao iz boce. — Samo naprijed! Volim takav ton. — Zamahnuo je bocom.

Kapetanu kao da je nešto zaškripalo u prsima dok je munjevito ispružio ruku. Samo ju je ispružio, ništa više, no Lawder je zaplivao.

Tišina. Kapetan i Santel promatrali su tijelo što je ležalo u kutu prostorije. Lawder je imao zatvorene oči, bio je nepomičan ali je ipak disao. Obojica su se okrenula da pogledaju van. Tišina. Mrak. Ni svjetalca. Ni blijedog traga Mliječnoj stazi. Savršeno mrtvilo. Njih trojica bili su putnici na svemirskom brodu koji se smirio u beskonačnom moru. Tamnom moru. Mračnom i tihom poput smrti.

— On ne bi smio ovako… To nije normalno — rekao je Santel okrenuvši se prema Lawderu.

— On ima nekoga tko ga očekuje, a to mnogo znači.

— A vi?

— Sa mnom je posve drugačije. Nas dvojica se razlikujemo. I vi se razlikujete. Uostalom, zar nije divno što se svi razlikujemo?

Lawder se osvijestio. Žmirkao je kad je prolazio kraj njih. Nije izustio ni riječi. Otišao je do svog ležaja i hrkao puna četiri sata. Kad se probudio, pogledao je na kronometar.

— Zar ste sve vrijeme ovdje?

— Uglavnom.

— I zurite u ovo ništa? Što će vam to? Santel se nije potrudio da odgovori.

— Razmišljamo — rekao je Vanderveen. — I to čvrsto.

— Da? — Lawder je sišao s ležaja i opipao bubotak na donjoj vilici. — Tko me udario?

— Možda ja. Možda Santel. A možda ste se sami kad ste zamahnuli bocom.

— Zgodno.

— Dok sam ja kapetan ovog broda, nema uzajamnog okrivljavanja, nema neprijateljstva. A najmanje sada kad smo ovdje zakucani. Premalo nas je.

Lawder je ovlažio suhe usnice. — U redu. Moram nešto popiti, posve sam dehidrirao.

— Oprezno s vodom — savjetovao je Vanderveen.

— Što?

— Nema je mnogo.

Oprezno s vodom... nema je mnogo. Već danas, prvi dan. A sutra, idući tjedan, idući mjesec? Racioniranje, trebat će paziti na svaku kapljicu, a svaka će biti dragocjenija od prethodne. Jedan će drugoga motriti, život će im ovisiti o svjetlucavoj kapljici te će je promatrati kako se padajući razvlači, kako kapne zauvijek i pri tome će čuti onaj slatki, ugodni, ljupki zvuk — kap!

Jednostavna matematika ovoga trenutka svu je trojicu počela naglo zbunjivati: ono što se dijeli na dva dijela duže traje od onoga što se dijeli na tri dijela. I dalje: ono što pripada jednome više je od onoga što pripada dvojici. Koliko je krvi u nečijem tijelu? Da li rastom veliki ljudi imaju i više krvi? Koliko toplih decilitara ima, na primjer, Vanderveen?

Kad je Lawder krenuo da popije malo vode, kapetanovo ga je oko pratilo. Bilo bi lakše podnijeti da ga je optužio, osumnjičio ili da mu se zaprijetio. Ali ne. Kapetan je bio sabran, hladan i optimističan. A to je boljelo, teško boljelo. Lawder se zadovoljio time što je samo navlažio usnice. Polako se vratio.

— Hoćemo li ovdje stajati prekriženih ruku sve dok ne postanemo mumije? Što je s maksimalnim?

Vanderveen je pokazao prstom prema prozorima. — Ne znamo u kojem pravcu da upravimo brod. Zato još nismo odlučili. Kojim pravcem? Ništa se ne vidi, ni na šta se ne možemo osloniti, nikakav osjećaj orijentacije...

— Ali znamo kako smo sletjeli. Znamo taj pravac. Treba se samo vratiti obratnim putem.

— Kad bi to bilo tako jednostavno. — U kapetanovu glasu ipak nije bilo zabrinutosti, ili je bar nije pokazivao. — Ne znamo kako smo sletjeli i ne znamo jesmo li uopće sletjeli. Možda smo rotirali stotinjak puta i to oko osi i po dužini. Ništa se ne može pouzdano tvrditi.

— Ali instrumenti...

— Instrumenti su konstruirani za svemirski continuum. Ovog trenutka trebali bismo nove instrumente, jer su okolnosti u kojima se nalazimo potpuno različite.

— Dobro, u redu, ali još vjerujemo u maksimalni uzgon. On nas može povesti kroz četiri svemira, koliko mi je poznato. Moramo iz te proklete, đavolje rupetine. Naići ćemo na svjetlosne signale koji će nas navesti na pravi put.

— Svjetlosni signali — začuo se. Santelov glas. — Bar nekakvo sitno, malešno svjetalce...

— Pokušat ćemo, zar ne? — inzistirao je Lawder. — Zar ne?

— Naravno. — Vanderveenov glas je ipak bio pun rezerve. — Ali ako izaberemo pogrešan pravac...

— Tada ćemo još više utonuti u mrak — završio je umjesto njega rečenicu Santel. — Tada ćemo polako počinjati šenuti umom pa ćemo pokušati ponovo i opet iznova te ćemo ići sve dalje i dalje pokušavajući stići što bliže i bliže. Vladat ćemo se poput muha koje su pale u bljutavu pivsku pjenu.

— Muhe! — povikao je Lawder. — To je zbog mene, je li? Slušaj, ti...

Vanderveen je odlučno prišao Lawderu.

— Mir! Dosta! — Prsti su mu se zabili u bradu. — Imamo mnoštvo izbora. Desno, lijevo, naprijed, natrag, gore, dolje i još tisuće međusmjerova. Osim toga, tu su koordinate po metar, dva. A samo je jedan izbor ispravan! Samo jedan znači spas, život, dom, zelene livade, top'.o sunce, prijateljstvo, a sve ostalo je propast. Shvaćate li?

— Da.

— Onda u redu. Dajte mi pravac i pokušat ćemo — obratio se Lawderu.

— Ja? — Lawder se trznuo. — Zašto ja?

— Pa ti imaš grčeve u trbuhu — rekao je Santel. Kapetan se osvrnuo prema Santelu:

— Ovdje nema mjesta šalama. — Zatim opet Lawderu: — Hajde, izaberite!

— Kako? — zapitao je Lawder u strahu pred pogreškom.

— Točku! — zapovijedio je Vanderveen. — Točku! Lawder je odjednom sav bio u znoju. Stavio je ruke na komandnu ploču. Učinilo mu se kao da će dati znak smrti da se pojavi.

— Dajte mi troznamenkasti broj! — naredio je kapetan.

— 237.

— Slovo!

— B.

— Kut?

— Četrdeset sedam stupnjeva.

Kapetan se obratio Santelu. — Je li jasno? Krenut ćemo tim pravcem. Uključite motore!

Santel je iz unutrašnjeg džepa jakne izvadio vunenog majmunčića, pogledio ga triput i jednom poljubio a zatim ga spremio u džep. Sjeo

je za komandnu ploču. Nakon nekog vremena pritisnuo je dugme.

Očekivali su da će se svaki trenutak odlijepiti s tog začaranog mjesta, ali se ništa nije pomaklo. Nisu osjetili nikakav drhtaj. Niti se začuo onaj dobro poznati zvuk kad stupi u djelovanje maksimalni uzgon Ni zvuk, niti trzaj.

Santel je ponovio svu potrebnu proceduru na kontrolnoj ploči i opet je uključio motore. Zatim je ustao i pošao u strojarnicu. Vratio se nakon dvadesetak minuta. Ponovo je pokušao.

— Ne radi — rekao je zbunjen. — Aparatura je u redu. Sve je kako treba, ali ništa ne funkcionira.

— Ali mora funkcionirati! — javio se Lavrder bijesno.

— Hajde, pokušaj onda ti — rekao je Santel.

— Ali ja nisam ušljivi inženjer. To je tvoj posao!

— Ne mogu dovesti u red nešto što nije pokvareno. Ne mogu ispravljati ni mehaničke ni elektronske greške koje ne postoje. Ako znaš bolje od mene, pokušaj.

— Da vidimo! — rekao je napokon Vanderveen i sjeo za komandnu ploču. Sve je pokušao, no brod se nije ni pomakao. Kroz prozore i dalje je pokušavao nadirati mrak. — Ništa. — Ustao je i kad je krenuo prema Lawderu i Santelu kao da je naglo ostario i posijedio. — Ništa se ne može...

— I?

— Nalazimo se izvan svemira. To je nesvemir, ili nazovimo ga kako želimo.

— Divno! — upao je Lawder uzbuđen. — Ali zar ne postoji kontinuitet? Svugdje? Gdje je taj nesvemir? Gdje?

— Izvan svega — rekao je kratko Vanderveen.

Na trenutak ove dvije riječi kao da su hipnotizirale Lawdera i Santela koji su stajali ukočeno, bez riječi, posve suhih usta.

Konačno je Lawder došao do glasa.

— Ali veliki svemirski brodovi mogu ići brže i dalje od nas. Oni prelaze ponore između univerzuma. Ta oni putuju od galaksije do galaksije i pronalaze nove. I kako da sada nešto ima kraj! Kraja nema!

— Zaista?

— Da, zaista!

— Ali, pogledajte — rekao je kapetan mirno — maksimalni uzgon djelotvoran je kada radi. Zaista djelotvoran i to u svemiru, kroz svemir. No, ovdje ne radi. Ništa ne radi. Ni radio...

— Radio! — Lawder se naglo lupio po čelu. — Kako sam mogao zaboraviti!

— Pokušali smo sve dok ste hrkali. Mrtav je. Nalazimo se na mjestu koje nije svemir. Oko nas je sve hladno i mrtvo. Mjesto koje nema fenomena gravitacije ni elektromagnetizma. Mi smo na mjestu gdje je bog rekao laku noć. Ultima Thule. Sjećate li se škole? Grčki

pomorac Piteja, plovio na sjever duž evropske atlantske obale, dopro do Šetlandskih i Orknejskih otoka, mnoge su se njegove smione tvrdnje pokazale točnima a Thule je po njemu bila najsjevernija točka tadašnjeg poznatog svijeta. Kraj svijeta...

— Štreber — promrmljao je Lawder tiho.

— Ovo je Thule. Sve što znamo, svjetlo, gravitacija, zrak, hrana, toplota, društvo i tako dalje, sve to prestaje s ovim našim brodom. Izvan njega postoji ništa, mrak, i u tome mraku možda onih četrdesetak svemirskih brodova što su netragom nestali u tih tri tisuće godina otkako se koristi maksimalni uzgon.

— Ma kakav Thule! — javio se bijesno Lawder. — Izvući ćemo se! Slavno ćemo se vratiti! A znate li zašto? Zato što ću ja pokrenuti rakete.

— Ali to je besmisleno — rekao je Santel. — Znaš da bi raketama bilo potrebno dvadeset godina da postignu isti učinak što ga načini maksimalni uzgon? Čak i kad bi gorivo...

— Do vraga i gorivo! Neka te isprži zauvijek!

Zavladala je tišina. Lawder se uputio da pilotskog mjesta, sjeo i pritisnuo na dugme. Brod je stao podrhtavati uz silnu tutnjavu.

— Ha? Jeste li vidjeli? — Ustao je i krenuo prema kapetanu i Santelu plesnim, pobjedničkim korakom. — Šta kažete?

— Šta kažemo? — povikao je Santel. Pokazao je na aparat. Glas mu je bio radostan a ruka mu je podrhtavala zajedno s brodom. No, to je bilo sve i trajalo je kratko. Jer nije bilo ubrzanja. Ništa se nije pomaklo, jedino je termometar pokazivao nagli uspon. Sa stražnjeg dijela broda stala je dolaziti vrućina.

— Isključite! — zapovijedio je kapetan prestrašeno. Crvena crta se opasno stala podizati. — Živi ćemo biti pečeni.

— Tako je, pečeni — stao je urlati Lawder ne mareći za ono što su pokazivali aparati. — Vrlo važno hoćemo li kući stići pečeni, glavno da krećemo kući. Glavno je da se vidi vrt. Winnifred, nasmiješi se, budi sretna. — Vrućina je postajala sve nesnosnija. — Winnifred, čuješ li me? Dolazim kući. Evo me...

— Svemirska opojna sreća — promrmljao je Santel.

— Lawder, isključite!

— Krećemo suncima, mjesecima, morima, oblacima. Vraćamo se ljudima, milijunima... I to, upamtite, zahvaljujući meni...

— ***Isključite!*** — Vanderveen se zaletio prema Lawderu. Crvena linija brzo se dizala.

— Nikada! Nikada! Vraćamo se, kažem vam, hoćete li vi to ili nećete, ali mi se vraćamo! Ne priblizujte se, kapetane! Rakete su u pogonu bez vašeg naređenja. Odbijte! — Dohvatio je tešku polugu koja je zablistala u ruci.

Tanki mlaz vatre imao je izvor negdje kod kapetanovog bedra.

Lawder se podupro rukom za komandnu ploču. Zurio je u Vanderveena, lice mu je probio znoj. Rakete su tutnjale. Pao je na koljena. Santel je brzo priskočio i isključio glavne propulzore.

Slijedila je gluha tišina, a zatim se čuo Lawderov tihi glas.

— Kući... Htio sam kući... Winnifred... Shvaćaš li bar ti? — Klonuo je i naglo prestao disati.

— Mislio sam da ću promašiti i da ću ga samo uplašiti...

— Sudbina.

— Trebao sam ciljati, ali nisam imao vremena. Kao da sam ubio dio sebe samoga...

Santel je ispratio kapetana pogledom. Korak je bio trom, težak. Vanderveen kao da je naglo ostario.

*

Pet tjedana. Četrdeset osam zemaljskih sati. Dvije intergalaktičke jedinice vremena. A posvuda samo mrak, gust, zasićen mrak koji još nikad nije spoznao što znači i tračak svjetla.

Santel je otumarao do navigacije i tamo se gotovo srušio na stolicu. Osušio se, poblijedio, bio je iscrpljen do krajnjih granica.

— Hrane ima još za godinu dana, ali što to koristi bez kisika...

Za stolom je sjedio Vanderveen i marljivo pisao.

— Kad bismo bar imali sirijskog kaktusa koji bi nam u dovoljnoj količini proizvodio kisik, tada bi sve bilo u redu...

No Vanderveen je samo pisao i pisao.

— Računam da će nam voda trajati još tri tjedna... Bez odgovora.

— A nakon svega past će zastor! Kapetane, zar vas nijedna od tih tema ne zanima?

Venderveen je uzdahnuo i odložio pero.

— Točno smo raspoređeni do samoga kraja.

— To je jasno — suglasio se Santel.

— Nije baš jasno. Zar me niste htjeli prevariti? Posljednjih deset dana uzimali ste manje nego što vam pripada, a sve smo lijepo rasporedili. Mislite da nisam to opazio? Zbog toga sam i ja srazmjerno smanjio svoj obrok. Sad smo jednaki.

— To niste morali učiniti.

— A zašto?

— Pa vi ste gotovo jedanput teži od mene. Vama je potrebno više hrane.

— Da duže živim? — Čekao je odgovor ali ga nije dočekao. — Stariji sam od vas. Više sam proživio.

Santel je promijenio temu razgovora.

— Pišete, pišete i samo pišete. Je li to potrebno?

— Pišem brodski dnevnik, u pojedinosti.

— Ali, tko će to čitati? Nitko. Ni za milijun godina. Nikada. Mi smo, kapetane, s onu stranu meteža. Mrtvi smo, no samo još nismo

spremni da legnemo, ali i to će biti uskoro. Ne gubite li energiju uzalud?

— To mi je dužnost.

— Dužnost! — prezirno je frknuo nosom Santel. — Je li Lawder mislio na dužnost?

— Na neki način jest. On je mislio na ženu, na zemaljski dom. Teško se mučio godinama, odricao se godinama i ono za čime je težio bilo mu je nadohvat ruke. On je osjećao dužnost prema svojim snovima, a mi smo smatrali da je malo lud. Zbog toga sam napisao da je umro ispunjavajući dužnost. To je sve što mogu za njega učiniti.

— Ali sve je to utaman.

— Pet tjedana uzalud ste pokušavali da nekako uspijete pokrenuti maksimalni uzgon. Nismo li jednaki?

— Bolje je živjeti u nadi nego umrijeti u očaju.

— Točno. Zbog toga i ispunjavam sve dužnosti zapovjednika broda. Do posljednje sekunde. Možda će ipak svaka sitnica što je zapisujem jednoga dana nekome koristiti. Pa ako i spasi život nekome divljaku, opet nije sve bilo uzalud.

Pisanje dnevnika. Možda će nekome biti od koristi, jednoga dana, negdje, na neki način. A život će još kapati tri tjedna, možda i manje od tri tjedna. A postoji mogućnost jedan naprama milijardu da će ovi podaci biti korisni nekom divljaku koji će se roditi tek za nekoliko tisuća generacija.

— Ono što se može učiniti, to je izvršavati dužnost do kraja — završio je razmišljanje Vanderveen i nastavio pisati.

Santelu su usta bila posve suha. Tri tjgdna. Dvaput tri je šest. Triput tri je devet. Mary, kako je s vrtom? Treba li dosta vode? Cvijeće uvijek treba vode. Tri tjedna. Dvaput tri je šest...

Kapetan je također srazmjerno smanjio svoj obrok vode pa su sada kvit. Zašto je to učinio? Santel nije mogao domisliti jednu misao. Napadale su ga sa svih strana. Polako je izišao iz prostorije, polako poput robota. Pogledom je lutao po predmetima ali ih nije registrirao. Njegov životni san je komad papira. Bezvezni svitak pergamene na kojoj je transkozmički pečat iznad njegovog imena. Inženjer prve klase. Kako je sve to isprazno.

Nešto kasnije kao da se uzgibao zrak. Posve slabašno. Vanderveen je odložio pero. Ustao je i krenuo prema vratima. Otvorio ih je naglo.

— Santel! Tišina.

— Gdje ste?

Posvemašnja tišina.

— ***Santel!***

Čuo se metalan zvuk topota njegovih čizama. Spazio ga je. Komora je bila izvana otvorena, iznutra zatvorena. U komori su visila tri svemirska odijela. Na srednjem je kapetan uspio pročitati poruku:

»Nemam nikoga. Vi imate mnogo njih. Zbogom!«

Vratio se, sjeo za stol i zabuljio se u stijenu svemirskog broda. Konačno je dohvatio pero. Još šest i pol tjedana. Dvadeset šest intergalagtičkih vremenskih jedinica.

Vanderveen je stao pisati polako. Svako malo morao je zastati da počine. Više nije pisao službeni izvještaj. Dnevnik je bio odložio na stranu. Za danas je ispunio dužnost, ali je ipak pisao i dalje.

Pred njim na stijeni visio je kalendar. Kronometar je stao. Desetak otvora za kisik bilo je uzalud odvijeno do kraja. Ništa iz njih nije izlazilo. A napolju posvemašnji mrak i nepostojanje sjeli su na sve prozore broda i čekali da se na brodu utrne posljednje svjetlo.

Kapetan je marljivo zapisivao. »Nisam sam sve dok vidim tvoje lice. Nisam sam jer sam pun sjećanja. Zahvaljujem ti, najdraža, za sve što si za mene učinila.« — Zastao je jer mu je ruka bila klonula. — »Sad moram završiti s najdubljom ljubav prema tebi i djeci, Conraad V... «

Nije dospio završiti. Mrak je ušao u brod.

*

S pomoću smrti ne daju se izmjeriti brojne godine, dugi eoni. Pa kada se Vanderveen probudio nije imao osjećaj o stoljećima koja su prošla. Pojavilo se samo intenzivno sjajno svjetlo, pojavila se jaka bol i mnoštvo svjetlucavih stvari koje su podrhtavale u obojenim mjehurićima. Čuo je i neke glasove.

— Više se ne može učiniti. Sada ili nikada. Isključite prekidač da vidimo što će se dogoditi.

Bol je prošla, iščezla je iz svakog živca i svake arterije. Glasovi su postajali sve jači. Osjetio je kucanje svog srca. Bio je slab, omamljen i silno umoran.

— Vanderveen!

Taj ga je glas prisilio da otvori oči. Ležao je na nekoj mekoj, toploj i elastičnoj površini. Oko njega stajala su tri muškaraca. Instiktivno je osjetio da se radi o ljudima koje još nikad u životu nije vidio. Jer nijedno biće koje je poznavao nije posjedovalo tako velike oči i tako silnu mentalnu snagu.

— Čujete li nas?

— Da — prošaptao je.

— Ponovo smo vas oživjeli.

Odjednom se stao pitati: gdje se nalazi? Tko su ovi ljudi? Kako je stigao ovamo?

Kao da su znali što razmišlja jer su počeli odgovarati.

— Ne može se pobjeći iz nesvemira; no vas je okrznula granica nepostojanja i na toj granici život je izborio svoje.

Nije mogao slijediti smisao tih rečenica, no prepustio im se posvema.

— Brodovi se gube i vraćaju nakon stoljeća kao ostaci iz preskozorja povijesti. Vaš brod je dragocjen jer ste u dnevniku naveli osnovne činjenice koje su nam pružile dragocjene podatke. S pomoću njih spriječit ćemo dalje gubitke brodova. Nikad više neće biti izgubljenih brodova. Nikada.

— Moja žena? — Glas mu je bio slabašan.

Trojica oko njega zašutjela su. Iz pogleda mogao im je pročitati odgovor.

— A djeca? — Pokušao je sjesti.

Jedan ga je prihvatio za ruku i nasmiješio se.

— Mi smo vaša djeca.

Naravno, to su njegova djeca. Opet je klonuo na ležaj i sklopio oči. Onaj koji služi čovječanstvu dio je tog čovječanstva. To su, dakle, i njegova djeca.

Jedan od prisutnih približio je TV-kameru da bi čovječanstvo moglo izbliza vidjeti čovjeka koji je oživio nakon sedamnaest tisuća godina. I dok se objektiv bližio njegovu licu, kapetan Vanderveen je tonuo u san znajući da više nije sam.

(Objavljeno prema dogovora s GPA München)

Vidjeti nevidljivoga

Robert Silverberg:

To See the Invisible Man

Preveo *Janko Paravić*

Tada su me proglasili krivim, a zatim osudili na nevidljivost od godinu dana, počev od 11. svibnja 2104, te me odveli u tamnu prostoriju ispod sudnice da bi mi na čelo pričvrstili znak prije negoli me puste.

Taj posao obavila su dvojica grubijana što ih je plaćala općina. Jedan od njih gurnuo me na stolicu, a drugi podigao žig.

— Ovo neće nimalo boljeti — reče »gorila« plosnate čeljusti, te mi utisnu žig na čelo. Načas osjetih nešto hladno, i to je bilo sve.

— A što sada? — upitah.

No, odgovora nije bilo, i oni mi okrenuše leđa, te bez riječi izađoše iz prostorije. Vrata su ostala otvorena. Bio sam slobodan da odem ili ostanem i istrunem, po želji. Nitko mi se neće obratiti, nitko me pogledati, osim jednom, ali dovoljno dugo da vidi znak na mom čelu. Bio sam nevidljiv.

Morate shvatiti da je moja nevidljivost bila strogo metaforična. Tijelo mi je još materijalno postojalo. Ljudi su me mogli vidjeti, ali me nisu htjeli vidjeti.

Apsurdna kazna? Možda. No, i zločin je bio apsurdan. Zločin bešćutnosti. Odbijanje da se povjerim bližnjemu. Bio sam prekršitelj četvrtog stupnja. Kazna za to bila je godina dana nevidljivosti. Bio sam optužen, proces je održan, žig utisnut — sve prema propisima. Bio sam nevidljiv.

Izišao sam iz sobe, van — u svijet topline.

Vrijeme poslijepodnevne kiše već je bilo prošlo. Gradske ulice su se sušile i već se osjećao miris rasta u visećim vrtovima. Muškarci i žene obavljali su svoj posao. Hodao sam među njima, ali me oni nisu opažali.

Kazna za razgovor s nevidjivim bila je nevidljivost — mjesec ili godinu dana, ovisno o ozbiljnosti prekršaja. Na tome se osniva cijela ta koncepcija. Pitao sam se kako li se strogo drže zakona.

Uskoro sam saznao.

Zakoračio sam u okno dizala koje me u spirali podiglo do najbližeg visećeg vrta. Bio je to vrt broj Jedanaest, vrt kaktusa, i njihovi kvrgavi, bizarni oblici upravo su mi odgovarali raspoloženju. Stao sam na izlazište, te krenuo prema šalteru za ulaznice da kupim žeton. Na blagajni je sjedila žena blijeda i podbuhla lica i prazna pogleda.

Spustio sam novčić. Nešto poput straha pojavilo joj se u očima, ali je brzo iščezlo.

— Jedan žeton — rekoh.

Nema odgovora. Iza mene stvorio se »rep«. Ponovio sam zahtjev. Žena nemoćno digne pogled, zatim se zagleda preko mog lijevog ramena. Nečija ruka se ispruži i spusti novčić pred ženu. Ona ga uzme i dadne čovjeku žeton. On ga spusti u prorez i uđe.

— Dajte mi žeton — rekoh odrješito.

Ostali sd me gurali laktovima. Nitko se nije ispričavao. Počeo sam shvaćati značenje svoje nevidljivosti. Doslovno su sa mnom postupali kao da me ne vide.

No, mogao sam taj nepovoljni položaj okrenuti i u svoju korist. Obišao sam blagajnu, te ušao straga i uzeo žeton ne plativši ga. Budući da sam bio nevidljiv, nitko me nije mogao u tome spriječiti. Spustio sam žeton u prorez i ušao u vrt.

Međutim, dosađivao sam se među kaktusima. Obuzela me neizreciva depresija, i nije mi se više ostajalo u vrtu. Na izlasku sam pritisnuo prstom trn, koji je stršao, i krv je procurila. Bar je kaktus još priznavao moje postojanje, ali samo zato da mi pusti krv.

Vratio sam se u svoj stan. Čekale su me moje knjige, ali me one nisu zanimale. Pružio sam se na svom uskom ležaj u i uključio energoaktivator da suzbije tu čudnu klonulost što me obuzela. Razmišljao sam o svojoj nevidljivosti.

Neće to biti tako teško, rekoh sam sebi. Nikad nisam pretjerano ovisio o drugim ljudskim bićima. Nisam li, zapravo, i osuđen zbog bešćutnosti prema bližnjima? Koje li sada koristi od njih? Neka me sada oni ignoriraju!

Odmorit ću se. Bit će to napokon godina dana predaha. Nevidljivi nisu radili. Kako bi i mogli raditi? Tko bi išao nevidljivu liječniku na pregled ili odabrao nevidljiva pravnog zastupnika ili predao dokumente nevidljivu činovniku? Znači, rada neće biti. Neće, naravno, biti ni plaće. No stanodavci ne primaju stanarinu od nevidljivih. Nevidljivi su odlazili zabadava kud god su htjeli. Upravo sam to dokazao u visećim vrtovima.

Osjećao sam kako će se nevidljivost dobro našaliti s društvom. Nisu me osudili ni na što strašnije nego na liječenje jednogodišnjim odmorom. Bio sam siguran da ću u tome uživati.

No, bilo je i nekoliko praktičnih teškoća. Prve večeri svoje

nevidljivosti otišao sam u najbolji restoran u gradu. Htio sam naručiti najskuplja jela, obrok za stotinu jedinica, te prvom zgodom nestati kad dobijem račun.

Ubrzo sam shvatio da mi je plan bio nerealan. Nisam ni sjeo. Stajao sam na ulazu pola sata, a uz mene je tko zna koliko puta prošao šef sale i ne pogledavši me. On je to, dakako, već mnogo puta doživio. Shvatio sam da neću ništa postići budem li krenuo prema stolu. Nijedan konobar neće htjeti preuzeti moju narudžbu.

Mogao sam otići u kuhinju i poslužiti se čime mi drago. Mogao sam poremetiti poslove u restoranu. No, odlučio sam da to ne činim. Društvo je imalo načina da se zaštiti od nevidljivih. Dakako, ne neposrednom odmazdom, niti namjernom obranom. No tko bi mogao pobiti tvrdnju glavnoga kuhara da nije vidio nikoga kad je zavitlao loncem vrele vode prema zidu? Nevidljivost je bila nevidljivost, dvosjekli mač.

Izišao sam iz restorana.

Jeo sam u obližnjem automatiziranom restoranu. Zatim sam se taksijem odvezao kući. Strojevi kao i kaktusi nisu provodili diskriminaciju protiv takvih kakav sam bio ja. Ipak sam slutio da će mi oni biti slabo društvo godinu dana.

Slabo sam spavao

Drugi dan nevidljivosti bio je dan novih ispitivanja i novih otkrića.

Pošao sam na dugu šetnju pazeći da ostanem na pješačkim stazama. Čuo sam mnogo priča o momcima koji uživaju da pregaze one što nose znak nevidljivosti na čelu. Ni od njih nema zaštite, ni kazne za njih. Moje stanje nije baš tako bezopasno.

Šetao sam ulicama gledajući kako se mnoštvo razdvaja kad me ugleda. Probijao sam se kroz gomilu poput mikrotoma među stanicama. Bili su dobro izvježbani.

U podne sam ugledao svog prvog »bližnjeg« nevidljivoga. Bio je visok, srednjih godina, zdepast i dostojanstven, sa znakom sramote na široku čelu. Pogled mu se susretne s mojim, ali samo na trenutak. Zatim je nastavio put. Nevidljiv čovjek ne može, naravno, vidjeti drugog nevidljivog.

To me samo zabavljalo. Još sam uživao u novom načinu života. Nikakvo omalovažavanje nije me moglo povrijediti. Još nije.

Kasno toga dana našao sam se pred jednim od onih kupališta u kojima se žene mogu poslije posla okupati za nekoliko novčića. Pakosno se smješkajući krenuo sam uza stepenice. U vratarkinim očima spazio sam iskru zaprepaštenja — pomalo sam likovao zbog toga — ali se nije usudila da me zaustavi.

Ušao sam.

Osjetio sam nesnosan zadah znoja i sapuna. Uporno sam kretao dalje. Prošao sam pokraj svlačionice u kojima su visili dugi redovi

sivih kuta, i odjednom mi je sinulo da bih mogao iz tih ogrtača pokrasti sav novac što je bio u džepovima, ali to nisam učinio. Krađa gubi važnost kad postaje previše laka, a to su oni pametnjakovići, koji su izmislili nevidljivost, znali vrlo dobro.

Nastavio sam hodati, te ušao u same kupaonice. Tamo je bilo na stotine žena. Mlade djevojke, ostarjele cure, smežurane starice. Neke su pocrvenjele. Nekoliko ih se nasmiješilo. Mnoge su mi okrenule leda. No, pazile su da nikakvom stvarnom reakcijom ne pokažu da su svjesne moje prisutnosti. Nadglednice su stražarile, i tko zna koju bi od njih mogle prijaviti zbog nedopuštena prepoznavanja nevidljivog.'

I tako sam ih promatrao kako se kupaju, zurio u pet stotina pari uzbibanih grudi, promatrao gola tijela kako svjetlucaju ispod prštave vode, buljio u tu golemu masu ženskog mesa. Bio sam nekako zbunjen. Obuzeo me osjećaj pakosna zadovoljstva što sam nesmetano prodro u taj sanctum sanctorum, ali sam zatim oćutio naviranje nekog čudnog osjećaja — je li to bila tuga? Dosada? Gađenje?

Nisam mogao analizirati to stanje. No, činilo mi se kao da me nekakva vlažna i ljepljiva ruka zgrabila za grlo. Brzo sam izišao. Zadah sapunaste vode pekao me u nosnicama a vizija ružičaste puti progonila me te noći u snovima. Jeo sam sam u jednom od automatskih restorana. Počeo sam shvaćati da će neobičnost te kazne nestati ubrzo.

*

Trećeg tjedna sam se razbolio. Počelo je s visokom temperaturom, te bolovima u trbuhu, povraćanjem i drugim neugodnim simptomima. Grčevi su bili nesnosni i kad sam se dovukao u zahod, spazio sam u zrcalu svoje izobličeno, žutozeleno lice, pokriveno kapljicama znoja. Znak nevidljivosti isticao se poput krijesa na blijedu čelu.

Dugo sam ležao na podu pokrivenom emajliranim pločicama i klonulo upijao njihovu hladnoću. Što ako je to upala slijepog crijeva, pomislih odjednom. Tog smiješnog, zastarjelog, prethistorijskog ostatka? Ako je upaljeno i prsne?

Bio mi je potreban liječnik.

Telefon je pokrila prašina. Nisu se potrudili da mi ga iskopčaju, ali nisam nikome telefonirao još od dana kada su me uhapsili, a nitko se nije usudio ni da telefonira meni. Kazna za namjerno telefoniranje nevidljivome bila je nevidljivost. Moji prijatelji, onakvi kakvi su bili, držali su se podaleko.

Zgrabio sam telefon i pritisnuo taster za ekran. On se osvijetli i robot na centrali mi reče:

— S kim želite razgovarati, gospodine?

— S liječnikom — procijedih.

— Svakako, gospodine. — Mirne, samodopadne mehaničke riječi! Nema načina da se robota proglasi nevidljivim, pa je zato slobodno

razgovarao sa mnom!

Ekran ponovo zasvijetli i javi se profesionalan glas:

— što vas muči?

— Boli me trbuh. Možda je apendicitis.

— Poslat ćemo nekoga za... — Zastao je. Pogriješio sam što sam podigao glavu i pokazao svoje izmučeno lice. Oči mu se upiljiše u znak na mojem čelu. Ekran se u trenu zamračio kao da sam mu pružio gubavu ruku da je poljubi.

— Liječnika… prostenjah

Prekinuo je vezu. Rukama sam pokrio lice. To je pretjerano, pomislih. Dopušta li Hipokratova zakletva ovako nešto? Smije li liječnik odbiti molbu za pomoć bolesnu čovjeku?

Hipokrat nije znao ništa o nevidljivima. Od liječnika se nije tražilo da pomaže nevidljivome. Za društvo općenito ja jednostavno nisam postojao. Liječnici ne mogu dijagnosticirati bolesti kod pojedinca koji ne postoje.

Bio sam prepušten svojim patnjama.

Bila je to jedna od manje privlačnih strana nevidljivosti. Nesmetano ulaziš u kupalište za žene ako ti se sviđa, ali te isto tako nitko ne sprečava da se grčiš na krevetu od bolova. Jedno ide s drugim... Ako ti pak slijepo crijevo prsne, što onda? To je samo još bolja opomena onima koji bi možda pošli tvojim nezakonitim putem!

Moje slijepo crijevo nije prsio. Ostao sam živ, iako u prilično lošem stanju. Čovjek može preživjeti da i ne govori s ljudskim bićem godinu dana. Može putovati automatskim vozilima i jesti u automatskim restoranima. Međutim, nema automatskih liječnika.

Prvi put osjećao sam se doista kao izopćenik. Kažnjeniku u zatvoru dolazi liječnik kad se razboli. Moj prijestup nije bio tako ozbiljan da bih zaslužio zatvor, pa me stoga nijedan liječnik neće liječiti ako me nešto boli. To je nepošteno. Proklinjao sam đavole koji su izmisliti moju kaznu. Svaku sam sumornu zoru dočekivao sam, osamljen kao Robinzon na svom pustom otoku, usred grada sa dvanaest milijuna duša.

*

Kako da opišem promjene svog raspoloženja, mijenjanje smjera pod udarom promjenljivih vjetrova u mjesecima što su prolazili?

Bilo je vremena kad sam nevidljivost smatrao veseljem, užitkom, blagom. U tim paranoidnim trenucima bio sam oduševljen svojim izuzećem od zakona koji su sputavali obične ljude.

Krao sam. Ulazio u male trgovine i grabio račune s oznakom »plaćeno«, dok su se zastrašeni trgovci bojali da me u tome spriječe da ne bi, ako viknu, bili kažnjeni zbog viđenja nevidljivog. Da sam znao da država naknađuje sve te gubitke, možda bih manje u tome uživao. No, krao sam.

Ulazio sam svuda bez pitanja. Nisam više došao u iskušenje da uđem u kupalište, ali sam nasilno ulazio u druga »svetilišta«. Ulazio sam u hotele, trčao hodnicima i nasumce otvarao vrata. Većina soba bila je prazna. Neke nisu bile prazne.

Sve sam motrio, poput božanstva. Očvrsnuo sam. Prezir prema društvu — u prvom redu prema »zločinu« koji mi je i pribavio nevidljivost — rastao je sve više.

Stajao sam na praznim ulicama za vrijeme kišnih razdoblja, te psovao osvijetljena pročelja nebodera s jedne i druge strane ulice.

— Kome ste potrebni? — urlao sam. — Meni niste! Tko vas uopće treba?

Rugao sam se, podsmjehivao i psovao. Vjerojatno je to bilo nekakvo ludilo izazvano osamljenošću. Ulazio sam u kinematografe — gdje su sretna stvorenja odana nehajnim užicima i sanjarijama utonula u duboke naslonjače netremice zurila u blistave trodim-slike — te skakutao u prolazima između redova. Nitko mi nije prigovarao. Svjetlucanje mog čela upozoravalo ih je da zadrže pritužbe za sebe, i oni su tako i činili.

Bili su to ludi trenuci, lijepi trenuci, trenuci kad mi se činilo da lebdim iznad bezlične gomile vidljivih i da sve moje pore odišu prezirom. Bili su to suludi trenuci — iskreno priznajem. Malo je vjerojatno da ćeš ostati uravnotežen ako nekoliko mjeseci živiš u stanju nevidljivosti protiv svoje volje.

Jesam li te trenutke nazvao paranoidnim? Manično-depresivni bi bio bolji izraz. Njihalo mog života vrtoglavo se njihalo od jedne do druge krajnosti. Bilo je dana sada sam osjećao samo prezir prema vidljivim budalama oko sebe, ali i dana kada bi me usamljenost pritisnula opipljivo. Hodao bih beskrajnim ulicama, prolazio osvijetljenim nadvožnjacima, zurio u ceste išarane živim bojama automobila što su jurili poput metka. Nije mi pristupio ni prosjak. Jeste li znali da ima prosjaka u našem sjajnom stoljeću? Nisam ni ja znao dok me nisu osudili na nevidljivost, jer su me tada moje duge šetnje odvodile u siromašne četvrti gdje je sjaj gotovo potpuno izblijedio i gdje su neobrijani starci, što su mučno vukli noge, prosili sitniš.

Od mene nitko nije tražio milostinju. Jednom mi je priiao slijepac.

— Tako vam svega na svijetu — rekao mi je hroptavim glasom — pomozite mi da kupim nove oči u očnoj banci!

Bile su to prve ljudske riječi što su mi neposredno upućene nakon toliko mjeseci. Posegnuo sam u džep ogrtača... Htio sam mu dati i posljednji novčić u znak zahvalnosti. Zašto ne? Novac sam mogao ponovo dobiti tako da ga jednostavno uzmem. No, prije negoli sam izvukao novac, među nama se stvorio sablasni lik na štakama. Čuo sam riječ koju je šapnuo:

— Nevidljivi!

Nakon toga njih dvojica su se razbježali poput preplašenih rakova. Stajao sam glupo držeći novac u ruci.

Čak ni prosjaci. Ovo mučenje izmislili su sami đavoli!

I tako sam ponovo omekšao. Moja je drskost popustila. Sada sam bio sam. Tko bi me sada mogao optužiti zbog odbojnosti? Bio sam mek poput spužve, žudio da čujem riječ, čeznuo za smiješkom i toplim stiskom ruke. Bio je to šesti mjesec moje nevidljivosti.

Potpuno mi se zgadila. Njezini užici bili su isprazni, a muke neizdržive. Pitao sam se kako ću preživjeti ostalih šest mjeseci. Vjerujte mi, nisam bio daleko od samoubojstva u tim mračnim trenucima.

Napokon sam napravio glupost. Na jednoj od svojih dugih šetnji susreo sam još jednog nevidljivog. Bio je to tek treći ili četvrti kojega sam vidio u prvih šest mjeseci. Kao i prilikom prijašnjih susreta, oči su nam se načas oprezno srele. Zatim on spusti pogled na pločnik, obiđe me i produži. Bio je to vitak mlad čovjek. Nije mu bilo više od četrdeset godina. Imao je čupavu smeđu kosu i usko lice upalih obraza. Doimao se nekako učeno, i ja se upitah što li je učinio da je tako kažnjen. Obuzela me želja da potrčim za njim i da ga pitam, da saznam kako se zove, da razgovaram s njim, da ga zagrlim.

Sve je to zabranjeno! Nitko ne smije imati nikakve veze s nevidljivim, pa ni drugi nevidljivi. Naročito ne drugi nevidljivi. Društvo ne želi poticati tajnu vezu i prijateljstvo među svojim parijama.

Sve to sam znao.

Ipak sam se okrenuo i pošao za njim. Hodao sam za njim tri bloka, dvadeset do pedeset koraka iza njega. Čini se da su posvuda bili roboti iz službe sigurnosli, a kako su njihovi skeneri brzo otkrivali prekršaje, nisam se usudio provesti svoju nakanu. Čovjek je zatim skrenuo u pokrajnu ulicu, sivu i prašnjavu, pet stoljeća staru, te stao polako hodati besciljnim koracima nevidljivog. Prišao sam mu s leda.

— Molim te — rekoh tiho. — Nitko nas ovdje neće vidjeti. Možemo razgovarati. Zovem se...

On se naglo okrene i zgranuto me pogleda. Lice mu je bilo blijedo. Načas me zaprepašteno pogleda, a zatim pojuri naprijed da me zaobiđe.

Ispriječio sam mu se na putu.

— Čekaj — rekoh. — Ne boj se. Molim te...

On naglo krene. Stavio sam mu ruku na rame, ali on se izmigolji.

— Samo jedru riječ — molio sam ga

Ni riječi. Ni da se grubo otresao onim »ostavi me na miru«. Maknuo se u stranu, te otrčao praznom ulicom, sve dok se toptanje njegovih koraka nije potpuno stišalo kad je stigao do ugla i nestao.

Gledao sam za njim osjećajući kako u meni sve više buja osjećaj osamljenosti.

Zatim se u mene uvukao strah. On nije prekršio pravila nevidljivosti, ali ja jesam. Ja sam njega vidio. Stoga sam podlijegao kazni, možda produljenju vremena nevidljivosti. Oprezno sam se obazreo, ali nisam ugledao robota iz službe sigurnosti, ni jednog jedinog.

Bio sam sam…

Smirio sam se, okrenuo i nastavio hodati ulicom. Postupno sam se potpuno pribrao. Shvatio sam da sam učinio nešto neoprostivo glupo. Besmislenost mog čina me zabrinula, ali sentimentalnost postupka još više. Pristupiti tako panično drugom nevidljivom — otvoreno mu priznati svoju osamljenost — ne! To znači da društvo pobjeđuje. Nisam to mogao dopustiti.

Ustanovio sam da sam se ponovo približio vrtu kaktusa. Uspeo sam se dizalom, zgrabio na blagajni žeton i probio se u vrt. Malo sam tražio, te našao povijen, raskošan kaktus, blizu dva i pol metra visok — pravo bodljikavo čudovište. Silom sam ga istrgnuo iz lonca i slomio mu uglate grane u komadiće, a ruke su mi se ispunile tisućama iglica.

Ljudi su se pretvarali da me ne promatraju. Iščupao sam bodlje iz ruku, a zatim sam se, raskrvavljenih dlanova, spustio dizalom, ponovo strašno osamljen u svojoj nevidljivosti.

*

Prošao je osmi, deveti mjesec, pa i deseti. Slijed godišnjih doba načinio je gotovo cijeli krug. Proljeće je ustupilo mjesto blagom ljetu, ljeto svježoj jeseni, a jesen zimi sa snježnim oborinama svaka dva tjedna, još dopuštenim zbog estetike. I zima je završila. Drveće se u parkovima raspupalo. Kontrolori vremena povećali su padanje kiše na triput dnevno.

Moja kazna bližila se kraju.

Posljednjih mjeseci nevidljivosti zapao sam u nekakvu apatiju. Moj mozak, nasilno prepušten sam sebi, nije se više ni trudio da razmišlja o implikacijama mog stanja, pa mi je dan za danom neopazice prolazio kao u magli. Prisiljavao sam se da čitam, ali nisam birao temu. Jednog dana Aristotela, drugog Bibliju, trećeg pak priručnik za mehaniku. Ništa mi nije ostalo u pameti. Čim bih okrenuo novu stranu, prethodna bi izvjetrila iz glave.

Više nisam ni uživao u malobrojnim prednostima nevidljivosti, voajerističkim uzbuđenjima, trenutnom ushićenju zbog moći što sam je osjećao zato što mogu sve činiti i pri tom se bojati odmazde samo da neke granice. Kažem do neke granice zato što donošenje zakona o nevidljivosti nije bilo popraćeno zakonom koji bi opozvao ljudske prirode; malo ljudi ne bi riskirali nevidljivost da zaštite ženu i djecu od uznemiravanja nekog nevidljivog; nitko ne bi hladnokrvno

dopustio nevidljivom da mu iskopa oči; nitko ne bi dopustio nevidljivom da mu upadne u kuću. Bilo je mnogo načina za suzbijanje takvih prijestupa, a da pri tom čovjek nije mogao pokazati da je svjestan postojanja nevidljivog, kako sam već rekao.

Ipak, mnogo se toga moglo raditi i nekažnjeno. Nisam se u to upuštao. Dostojevski je negdje napisao: »Bez Boga, sve se može učiniti.« Ja bih to mogao malo dotjerati: »Nevidljivom je sve moguće i... nezanimljivo.« Tako je i bilo.

Prolazili su mučni mjeseci.

Nisam brojao minute do slobode. Da budem točniji, potpuno sam zaboravio da mi se kazna primiče kraju. Na sam taj dan čitao sam u svojoj sobi, mrzovoljno okrećući stranicu za stranicom, kada se oglasio automatski najavljivač posjeta.

Nije se oglasio cijelu godinu. Gotovo sam i zaboravio značenje tog zvuka.

No, otvorio sam vrata. Na pragu su stajali ljudi od zakona. Bez riječi su slomili pečat što je držao znak na mojem čelu. Simbol padne i razbije se.

— Dobar dan, građanine — rekoše mi. Ozbiljno sam kimnuo glavom.

— Da. Dobar dan.

— Danas je 11. svibnja 2105. Tvoja kazna je istekla. Vraćaš se u društvo. Platio si svoj dug.

— Hvala. Da, hvala.

— Pođi s nama na piće.

— Radije ne bih.

— To je običaj. Hajde!

Pošao sam s njima. Osjećao sam čudnu prazninu na čelu, pa na brzinu pogledah u zrcalo ne bih li ugledao bijelo mjesto gdje je bio pričvršćen znak. Odveli su me u obližnji bar i počastili me sintetskim viskijem, nerazrijeđenim i jakim. Barmen mi se smješkao. Netko na susjednoj stolici potapšao me po leđima i pitao me na koga bih se kladio u sutrašnjoj utrci mlaznih motora. Nisam imao ni pojma, pa sam mu to i rekao.

— Stvarno? Kladim se na Kelsa. Četiri naprama jedan, ali on ima strahovit motor.

— Oprostite, zaista ne znam — rekoh.

— Nije ga bilo neko vrijeme — tihim glasom reče jedan od vladinih službenika.

Eufemizam je bio posve jasan. Pogledao mi je čelo i kimnuo glavom prema blijedom mjestu. I on me ponudi pićem. Prihvatio sam, premda sam već osjećao djelovanje prvoga. Bio sam ponovo ljudsko biće. Bio sam vidljiv.

Nisam se ipak usudio otresti se na njega. To bi se ponovo moglo

protumačiti kao zločin bešćutnosti. Moj peti prekršaj mogao bi završiti kaznom od pet godina nevidljivosti. Naučio sam što je poniznost.

Vraćanje u vidljivost moralo je, dakako, proći kroz neugodno prijelazno razdoblje. Susret sa starim prijateljima, vođenje neuvjerljivih razgovora, obavljanje uzdrmanih veza. Bio sam prognanik u vlastitu gradu godinu dana, a povratak nije bio lak.

Nitko, naravno, nije spominjao vrijeme moje nevidljivosti. To su smatrali zlom koje je bolje nespominjati. To je licemerje, pomislih, ali ga i prihvatih. Svi su, nesumnjivo, htjeli poštedjeti moje osjećaje. Kaže li itko čovjeku, kojemu su zamijenili kanceroznu utrobu: »Čujem da ste se jedva izvukli«? Kaže li itko čovjeku čiji je stari otac oteturao u kuću eutanazije: »Pa, već je ionako bio slab, zar ne«? Ne, naravno.

Stoga ta rupa u našem zajedničkom iskustvu, ta praznina, ta pustoš. I zato sam mogao malo razgovarati sa svojim prijateljima, osobito zato što sam se potpuno odvikao od razgovora. Vrijeme ponovnog prilagođavanja bilo mi je vrlo naporno.

Međutim, bio sam ustrajan, jer nisam više bio ona ista bahata i suzdržana osoba kakva sam bio prije osude. Naučio sam se poniznosti u najstrožoj školi.

Tu i tamo ugledao bih, naravno, pokojeg nevidljivog na ulici. Bilo ih je nemoguće izbjeći. No, bio sam dobro izvježban i brzo bih pogledao u stranu kao da su mi se oči načas zaustavile na nekakvom teturavom i trulom čudovištu s drugoga svijeta.

Dogodilo se to u četvrtom mjesecu mog povratka u vidljivost kad me zadesila posljednja pouka moje kazne. Bilo je to blizu Gradske vijećnice, budući da sam se vratio na svoj stari posao u odjelu za dokumentaciju općinske uprave. Toga dana završio sam posao i upravo krenuo prema podzemnoj željeznici kad se iz gomile pružila nečija ruka i uhvatila moju.

— Molim te — reče tih glas. — Čekaj malo. Ne boj se. Zaprepašteno podigoh glavu. U našem gradu neznanci ne oslovljavaju neznance.

Ugledao sam svijetleći znak nevidljivosti na čovjekovu čelu. Zatim sam ga prepoznao — onog istog vitkog muškarca kojemu sam pristupio prije više od pola godine u pustoj ulici. Obrazi su mu upali, oči divlje sjale, a smeđa kosa bila je prošarana sijedim vlasima. Zacijelo je onda bio na početku izdržavanja kazne. Sada se, vjerojatno, i njegovoj kazni bližio kraj.

Čvrsto je držao moju ruku. Drhtao sam. Ovo nije bila pusta ulica. Bio je to najprometniji trg u gradu. Oslobodio sam ruku od njegova stiska i htio krenuti dalje.

— Ne... nemoj ići! — vikao je. — Nemaš li samilosti za mene? I ti si bio u tom položaju.

Oklijevao sam. Zatim se sjetih kako sam i ja vikao za njim, kako

sam ga molio da me ne odbije. Sjetih se svoje jadne osamljenosti.

Udaljio sam se još jedan korak.

— Kukavice! — vikao je za mnom. — Razgovaraj sa mnom! Ohrabri se ako smiješ! Razgovaraj sa mnom, kukavice!

Bilo je to previše. Ganuo me. Iznenada mi navru suze, i ja se okrenuh i pružih mu ruku. Uhvatih njegov tanki ručni zglob. Taj dodir kao da ga je naelektrizirao. Trenutak kasnije sam ga zagrlio pokušavajući dio njegova jada prenijeti na sebe.

Prišli su nam i opkolili nas roboti iz službe sigurnosti. Njega su odgurnuli, a mene odveli u zatvor. Ponovo će mi suditi, ali ovaj put ne zbog bešćutnosti, nego zbog zločina srdačnosti. Možda će mi pronaći olakšavajuće okolnosti i osloboditi me, a možda i neće.

Svejedno mi je. Ako me osude, ovaj put ću ponosno nositi znak svoje nevidljivosti, poput odlikovanja.

(Objavljeno prema dogovoru s GPA München)

Nulti sat

Ray Bradbury:

Zero Hour

Prevela *Vesna Mahečić*

Eh, kakva li veselja! Kakve li igre! Već godinama djeca nisu bila tako uzbuđena. Jurcala su po zelenim tratinama dovikujući se, držala se za ruke, izvodeći prave vratolomije, smijala se i penjala po drveću. Mada su im nad glavama letjele rakete, a bubi-automobili šuštali niz ulicu, nisu prekidali igru. Kojeg li veselja, koje li radosti! Galama iz petnih žila!

Mink, sva znojava i prljava utrči u kuću. Za svojih sedam godina bila je bučna, snažna i odlučna. Gospođa Morris njezina majka, jedva ju je opazila kad je projurila pored nje i počela izvlačiti ladice bučno trpajući tave i kuhinjski pribor u veliku vreću.

— Zaboga, Mink, što se to događa?

— Nikad uzbudljivije igre! — zadihano će Mink, zažarenih obraza.

— Zaustavi se malo i dahni duboko — reče joj majka.

— Ma, dobro mi je. Smijem uzeti ove stvari, mama?

— Ali ih nemoj oštetiti — reče gospoda Morris.

— Hvala ti, hvala — viknu Mink i tras!, nestala je kao raketa.

Gospođa Morris viknu za djetetom:

— Kako se zove ta igra?

— Invazija! — odvrati Mink. Vrata se zalupiše. U cijeloj ulici, u svakom su dvorištu djeca iznosila vilice, noževe, žarače, otvarače za limenke i drugo. Zanimljivo bijaše i to da je sva ta strka vladala među mlađom djecom. Stariji, od deset nadalje, s prezirom su ih ostavljali, odlazili na vožnje biciklom ili se igrali skrivača.

U međuvremenu, roditelji su dolazili i odlazili u kromiranim bubama. Majstori su dolazili popraviti zrakoprazne liftove, slike na TV aparatima ili bi čekičali po mušičavim cijevima za dostavu hrane. Odrasli su prolazili pokraj zaposlene dječurlije, tolerantno se zabavljajući dječjim razmetanjem, jalni mališanima na silnoj energiji, tiho priželjkujući da im se i sami pridruže.

— To, to i to — davala je Mink upute ostalima, s probranim žlicama i odvijačima. — Učini ovo, donesi ono. Ma, ne tu! Ovamo, šeprtljo! Tako. A sad, maknite se da ja ovo namjestim. — Jezik joj

među zubima, lice naborano od intenzivne koncentracije. — Kao što je ovo. Vidite?

— Daaa! — povikala su djeca.

Dotrča i dvanaestogodišnji Joseph Connors.

— Odlazi — postavi se Mink prema njemu.

— Hoću se igrati — reče Joseph.

— Ne možeš — odreže Mink.

— Zašto ne?

— Rugao bi nam se.

— Časna riječ, ne bih.

— Ne. Znamo mi tebe. Odlazi ili ćemo te nogom.

Neki drugi dvanaestogodišnjak prohujao je kraj njih na motokoturaljkama.

— Hej, Joe! Dođi amo! Pusti bebice da se igraju! Joseph je pokazao da mu je neugodno i nekako se rastužio.

— Ja se hoću igrati.

— Star si — odvrati Mink.

— Ne toliko star — razumno će Joe.

— Ti bi nas ismijavao i pokvario invaziju.

Dječak na moto-koturaljkama dobaci posprdnim glasom.

— Hajde, Joe! One i njihove bajke. Koješta!

Joseph sporo krene dalje. Niz cijelu se ulicu okretao, pogledavajući unatrag.

Mink je već ponovo bila uposlena. Od izabrane je opreme sastavila nešto slično aparatu. Nekoj drugoj djevojčici je dodijelila olovka i notes da bi po njemu črčkala sporo, s mučnim naprezanjem. Buka njihovih glasova rasla je i padala pod toplim suncem.

Svud a oko njih grad je mrmorio. Ulice bijahu orubljene zelenim stablima. Samo se vjetar nemirno poigravao nad gradom, nad zemljom, nad kontinentom. I u tisućama je drugih gradova bilo djece, avenija, poslovnih ljudi u njihovim uredima. Rakete su poput igala švrljale po plavom nebu. Vladalo je sveopće, prešutno povjerenje, opuštenost ljudi naviklih na mir, sasvim sigurnih da više nikad neće biti problema. Ruku pod ruku držali su se ljudi sa svih strana Zemlje, ujedinjeni u jedan front. Sve su nacije u jednakim količinama posjedovale savršena oružja. Bila je stvorena divna ravnoteža. Među ljudima nije bilo izdajnika, nije bilo nezadovoljnih, nije bilo zakinutih: stoga je svijet stajao na čvrstim nogama. I dok je sunce osvjetljavalo pola svijeta, drveće je dremuckalo u plimi toplog zraka.

Minkina je majka promatrala djecu kroz prozor na katu.

Djeca. Pogledavši ih u nedoumici je stresla glavom. No, pa jest će dobro, kao i spavati, a u ponedjeljak će u školu. Blažena njihova živahna tijela. Osluhnula je.

Mink je ozbiljno govorila s nekim pored ružinog grma, mada tamo

nije bilo nikoga.

Ta čudna djeca. A mala djevojčica, kako li se ono zove? Anna? Anna je pisala bilješke u notes. Najprije je Mink pitala ružin grm, a zatim bi Anni doviknula odgovor.

— Trokut — reče Mink.

— Što je to... kut? — s naporom će Anna.

— Nije važno — reče joj Mink.

— Kako se piše? — upita Anna.

— T-R-O — polako poče Mink, a zatim od reza: — Ma, piši sama! — Nastavila je s novim riječima. — Zraka.

— Nisam još ni trokut napisala!

— Pa, požuri, požuri onda! — viknu Mink. Minkina se majka nagne preko prozora.

— K-U-T — pomogne ona Anni.

— Oh, hvala vam, gospođo Morris — reče joj Anna.

— Molim — odvrati Minkina majka i sa smijehom se vrati elektromagnetskom oprašivaču.

Glasovi su se razlijegali treperavim zrakom.

— Zraka — čulo se Annu. Glas joj se gubio.

— Četiri, devet, sedam. A i B i X — nastavi Mink ozbiljno, — Zatim vilica, uzica i heks, heks, agonija — heksagonalni!

Za objedom, Mink je u jednom gutljaju u sebe ulila mlijeko i već se našla na vratima. Njezina majka lupi po stolu.

— Vrati se natrag na mjesto — naredi gospođa Morris. — Juha će biti vruća za minutu. — Ona pritisne crveno dugme na kuhinjskom posluživaču i desetak sekundi kasnije nešto tupo lupne na gumenom prijemniku. Gospođa Morris ga otvori i sa dva aluminijska držača izvuče konzervu te izlije vruću juhu u zdjelu.

Sve to vrijeme Mink se migoljila.

— Požuri, mama! U pitanju je život ih smrt!

— I ja sam u tim godinama bila kao ti. Uvijek je bilo na život i smrt. Znam ja. Mink se bacila na juhu.

— Uspori! — reče joj majka.

— Ne smijem. — Mink će. — Svrdlo me čeka.

— Tko je Svrdlo? Kakvog li čudnog imena?!

— Ti ga ne znaš — reče Mink.

— Novi dječak u susjedstvu?

— Svakako je novi. — Mink je već počela s drugom zdjelicom.

— Koji je Svrdlo? — uporno će mama.

— Blizu je — izvrdavala je Mink. — Rugat ćeš se. Svi nam se miješaju u zabavu.

— Je li Svrdlo plah?

— Da. Ne. Na svoj način jest. Oh, mama, pa ja moram juriti ako hoćemo invaziju!

— Tko osvaja i što?

— Marsovci Zemlju. Ma, nisu baš Marsovci. Oni su... ma, ne znam ja. Odozgo su. — Ona pokaza žlicom.

— I iznutra — nadoveže mama pipnuvši Minkino grozničavo čelo.

Mink se pobuni.

— Ti se rugaš. Ubit ćeš Svrdlo i ostale.

— Nisam mislila tako — reče mama. — Svrdlo je Marsovac?

— Ne. On je... ma, možda je s Jupitera ili sa Saturna ili možda s Venere. Bilo kako bilo, dosta se namučio.

— Mogu i zamisliti. — Gospođa Morris rukom pokri usta.

— Nikako se nisu mogli domisliti kako da zauzmu Zemlju.

— Mi smo zaštićeni — s podrugljivom će ozbiljnošću mama.

— Tu je riječ upotrijebio i Svrdlo! Zašto... baš tu riječ, mama.

— Oh, Svrdlo je bistar mali dječak. Višesložne riječi!

— I, mama, nisu se mogli sjetiti kako da napadnu Zemlju. Svrdlo kaže... on kaže: da bi dobio bitku, moraš naći načina da iznenadiš ljude. Tako se dobiva. I on kaže da se mora naći pomoć među neprijateljima.

— Peta kolona — prokomentira mama.

— Da. To je rekao i Svrdlo. E, a oni se nisu mogli sjetiti kako da iznenade Zemlju ili nađu pomoć.

— Nikakvo čudo. Mi smo vraški moćni. — Mama se nasmijala raščišćavajući stol. Mink je sjedila, zamišljena nad onim o čemu je govorila.

— Sve dok jednog dana — melodramatično je šaputala Mink — nisu pomislili na djecu.

— I... — vedro će gospođa Morris.

— I sjetili su se da su odrasli tako zaposleni da nikad ne zagledavaju pod ružine grmove ili po tratinama.

— Osim kad traže puževe i gljive.

— A ima tu još nešto od dim-dimu.

— Dim-dimu.

— Ma, dimen-sijamu.

— Dimenzijama?

— Da, čak četiri. Isto tako i o djeci ispod deset i o maštovitost. Uistinu je zabavno slušati što sve Svrdlo priča.

Gospođa se Morris umorila.

— Pa, vjerujem da je zabavno. Ali ti dopuštaš da te Svrdlo čeka. Već je kasno, pa ako želiš imati svoju invaziju prije večernjega kupanja, ti trči!

— Zar se moram kupati? — zajadikuje Mink.

— Jasno! Zašto li samo djeca mrze vodu? Sada, baš kao i prije, djeca ne vole vodu iza ušiju.

— Svrdlo kaže da se neću morati kupati — reče Mink.

— Ma, nemoj, on kaže?

— Tako je rekao svoj djeci. Nema više kupanja. A moći ćemo biti budni i do deset uvečer i subotom gledati dvije TV emisije umjesto jedne.

— Bolje da gospodin Svrdlo pripazi što priča. Nazvat ću njegovu mamu.

Mink ode do vrata.

— Imamo muke s dječacima kao što su Pete Britz i Dale Jerrick. Već su odrasli. Rugaju nam se. Gori su od roditelja. Oni jednostavno ne vjeruju u Svrdlo. Toliko se dure jer su odrasli. Kao da nešto više znaju. Bili su mali, još prije godinu, dvije. Mrzim ih više od svih. Najprije ćemo njih ubiti.

— Tvog oca i mene posljednje?

— Svrdlo kaže da ste vi opasni. Znaš li zašto? Jer ne vjerujete u Marsovce!. Oni će nama dati da upravljamo. No, pa ne baš samo nama već i klincima iz susjedne ulice. Možda budem i kraljica. — Ona otvori vrata. — Mama!

— Da.

— Što je to logi-ka?

— Logika? Pa, mila, logika je spoznaja o tome što je istinito a što nije.

— On je spominjao i to — reče Mink. — A, što je to prijemljiv? — Potrajalo je malo dok je to izgovorila.

— Pa, to znači... — Njezina majka spusti pogled blago se nasmijavši. — To znači — biti dijete, zlato.

— Hvala na objedu! — Mink istrča a zatim poviri natrag. — Mama, uredit ću da te ne boli jako, zaista hoću!

— Pa, hvala — odvrati joj mama. Vrata se zalupiše.

U četiri sata zazvrji audio-vizor. Gospođa Morris uključi ekran.

— Zdravo, Helen! — reče s dobrodošlicom.

— Zdravo, Mary! Kako je u New Yorku?

— Dobro. Kako u Scrantonu? Izgledaš umorno.

— I ti isto. Djeca. Zgaziše me — reče Helen. Gospođa Morris uzdahne.

— Moja Mink, također. Ta superinvazija. Helen se nasmije.

— Zar i vaši igraju tu igru?

— Da. Sutra će to biti geometrijske zavrzlame i motorizirani pakao. Jesmo li mi kao djeca bili tako grozni?

— Još gori. Japanci i nacisti. Nije mi jasno kako su roditelji izlazili nakraj sa mnom.

— Roditelji nauče kako će isključiti uši. Tišina.

— Što je, Mary? — upita Helen.

Gospođa Morris je napola sklopila oči. Jezikom lizne donju usnu.

— Da. — Ona se trgne. — Ah, ništa. Samo sam razmišljala o tome.

Kako se zatvara uši i slično. Nije važno, što smo ono govorile?

— Moj Tim se navadio na jednog dječaka. — Svrdlo, čini mi se da ga tako zovu.

— Bit će to nova lozinka. I Mink se on svida.

— Nisam znala da je to prodrlo čak do New Yorka. Usmenim putem, valjda. Baš kao izrezano. Govorila sam s Josephinom. Pričala mi je da su i njezina djeca, to je u Bostonu, luda za tom novom igrom. Preplavila je Zemlju!

U tom je trenutku Mink utrčala u kuhinju da popije čašu vode. Gospoda Morris se okrene.

— Kako napredujete?

— Skoro je gotovo.

— Sjajno — reče gospoda Morris. — Što je to?

— Jo-jo — odvrati Mink. — Sat.

Ona spusti jo-jo niz uzicu. Hvatajući njezin kraj jo-jo nesta.

— Vidiš? — uzbuđeno će Mink. — Opa! — Kopkajući prstom ona ponovo odnekud vrati jo-jo i smota ga po uzici.

— Ponovi to — reče joj majka.

— Ne mogu. Nulti sat je u pet Zdravo! — Mink izađe igrajući se s jo-joom.

Na audio-vizoru Helen se nasmijala.

— Tim je jutros donio jedan takav jo-jo. Kad sam se počela raspitivati rekao je da mi ga neće pokazati. Na kraju sam pokušala sama, ali stvarca nije radila.

— Ti nisi prijemljiva — reče joj gospođa Morris.

— Što?

— Nije važno. Palo mi je na pamet. Mogu li ti kako pomoći, Helen?

— Htjela sam te pitati za onaj recept...

*

Sat je sporo odmicao. Dan se gubio. Sunce se spustilo na čistom, plavom nebu. Smijeh je i dalje odjekivao i vladalo je uzbuđenje. Mala djevojčica pobjegne plačući. Gospođa Morris izađe pred kuću.

— Mink, zašto plače Peggy Ann?

Mink je bila pognuta, kraj ružinog grma.

— Ma, ona je plašljivica. Više joj nećemo dati da se igra. Postala je prestara za igru. Mislim da je iznenada odrasla.

— Je li zato plakala? Gluposti! Odgovori mi kako valja, mlada damo, ili ćeš unutra!

Mink se vrtila zaprepaštena i pomalo iritirana.

— Pa, ne mogu sad prekinuti. Skoro je trenutak. Bit ću dobra. Oprosti.

— Jesi li ti udarila Peggy Ann?

— Nisam, časna riječ. Pitaj nju. To je nešto... ma, njoj su odmah

pune gaće.

Krug djece se stiskao oko Mink, dok se ona mrštila na svoju rukotvorinu od žlica i svojevrsni četvrtasti uređaj od čekića i cijevi.

— Ovdje, pa ovdje — mrmljala je Mink.

— Nešto nije u redu? — upita gospođa Morris.

— Svrdlo je zapeo. Na pol puta. Kad bismo ga bar mogli provući, bilo bi lako. Za njim bi mogli izaći ostali.

— Mogu li vam ja pomoći?

— Ne, hvala. Sredit ću ja to.

— Dobro. Za pola sata ću te pozvati na kupanje. Umorila sam se gledajući vas. — Ušla je i sjela u električni stolac za ljuljanje. Dok je pijuckala pivo iz napola prazne boce, stolica joj je masirala leda. Djeca, ta djeca! Ljubav i mržnja, pomiješano jedno s drugim. Ponekad te dijete i voli i mrzi u istom djeliću sekunde. Čudna su djeca, da li uopće ikad zaboravljaju šibanje ili krute riječi prijekora i naređenja? Pitala se, kako djeca ikad mogu oprostiti onima gore, tim visokim luckastim diktatorima...

Vrijeme je prolazilo. Ulicom zavladada neobična tišina, puna iščekivanja, postajući svakim trenom sve dublja.

Pet sati. Negdje u kući sat je otpjevao tihim, muzikalnim glasom: Pet sati — pet sati — vrijeme se troši — pet sati... a zatim je dalje preo u tišini.

Nulti sat.

Gospođa Morris se nasmijala. Nulti sat.

Buba-auto zašušti na ulaznoj stazi. Gospodin Morris. Gospođa Morris se nasmiješi. Gospodin Morris izađe iz bube, zaključa je i dovikne pozdrav zaposlenoj Mink. Mink ne obrati pažnju. On se nasmija i zasta na trenutak, promatrajući djecu. Zatim se popne po ulaznim stepenicama.

— Zdravo, draga.

— Zdravo, Henry.

Ona se istegne prema naprijed, ostavši na rubu stolice, osluškujući. Djeca su bila tiho. Čak suviše tiho. On isprazni lulu, pa je iznova napuni.

— Divan dan. Čovjeku je drago što živi. Zzzz...

— Što je to? — upita Henry.

— Ne znam. — Iznenada, ona ustane razrogačenih očiju. Htjela je nešto reći. Smiješno. Živci joj zaigraše. — Nemaju li djeca nešto opasno tamo vani?

— Ništa osim cijevi i čekića. Zašto?

— Ništa na elektriku?

— Ne — odvrati Henry. — Pogledao sam. Ona ode u kuhinju. Zujanje se nastavilo.

— Unatoč svemu, bilo bi bolje da im kažeš da prekinu. Prošlo je

pet. Reci im... — oči joj se raširiše, a zatim suziše.

— Reci im da svoju invaziju odgode do sutra. — Nasmijala se nervozno.

Zujanje postade glasnije.

— Što li to spremaju? Sigurno, bolje da odem pogledati.

Eksplozija!

Kuća se potresla, tupo odjekujući. Došlo je do eksplozija i u drugim dvorištima, i u drugim ulicama. Nehotično, gospođa Morris vrisnu.

— Gore! Ovuda! — vikala je ne znajući za smisao i za razum. Možda je krajičkom oka nešto opazila: možda je osjetila novi miris ili čula nove šumove. Nije bilo vremena da uvjerava Henryja. Neka misli da je poludjela. Da, poludjela! Urlajući, ona pojuri uza stepenice. On je potrčao za njom da vidi što joj je. — U potkrovlje! — vrištala je.

— To je tamo! — Bila je to tek slaba smicalica da ga na vrijeme odvuče u potkrovlje. Oh, na vrijeme!

Vani, još jedna eksplozija. Djeca su oduševljeno urlala, kao da gledaju veliki vatromet.

— Nije u potkrovlju! — vikne Henry. — To je vani!

— Ne, ne! — Pušući, dašćući, petljala je oko mansardnih vrata. — Pokazat ću ti! Požuri!

Upadoše u potkrovlje. Ona zalupi vratima, zaključa ih, zatim izvuče ključ i odbaci ga u nered jednoga od kuta.

Brbljala je koješta. Sve se sad izlilo. Sve podsvjesne sumnje i prigušeni strahovi, što su se u njoj krišom taložili tokom popodneva i polako sazrijevali. Sva mala otkrića, spoznaje što su je mučile cijelo popodne, što ih je uporno i pažljivo s razumom odbacivala. Sad je to u njoj eksplodiralo i razbilo je na komadiće.

— Tako, tako — govorila je jecajući podbočena o vrata. — Sigurni smo do tečeri. Možda ćemo se moći iskrasti. Možda bismo se mogli spasiti.

Henry je također prasnuo, ali zbog drugog razloga.

— Jesi li ti poludjela? Zašto si bacila ključ? Pa, do vraga, mila!

— Da, da, luda sam ako to pomaže, samo molim te ostani tu sa mnom.

— Ne znam kako bih, do đavola, i mogao van!

— Tiho! Čut će nas. Oh, naći će nas ionako prebrzo. Dolje se čulo Mink. Henry zastane. Čulo se opće šištanje i mumlanje, hihotanje i vrištanje. Audiovizor je zujao i zujao uporno, kao na uzbunu. — Da li to Helen zove? — pomisli gospođa Morris. I da li zove zbog ovog o čemu ja mislim?

U kući se začuše koraci. Teški koraci. '— To mi to ulazi u kuću? — ljutito vikne Henry. — Tko gaca tamo dolje?

Teške noge. Dvadeset, trideset, četrdeset, pedeset njih. Pedeset nakrcano u kući. Mumlanje. Hihotanje djece.

— Ovuda — viknu dolje Mink.

— Tko je dolje? — urlao je Henry. — Tko je tamo?

— Šš̌š... Neee... — slabašno će njegova žena, držeći ga. — Molim te, budi tiho. Možda će ipak otići.

— Mama! — zvala je Mink. — Tata! — Stanka. — Gdje ste?

Teški koraci, teški, vrlo teški koraci uza stepenice. Mink ih je vodila.

— Mama? — Oklijevanje. —Tata? — Iščekivanje, tišina.

Mumlanje. Koraci prema potkrovlju, Mink prva.

Zajedno su drhtali u tišini potkrovlja, gospodin i gospođa Morris. Zbog nečeg se i Henryja Morrisa dojmilo električno mumlanje, čudna, hladna svjetlost što se iznenada pojavila kroz pukotinu na vratima, čudan miris i tuđi ton htijenja u Minkinom glasu. Stajao je ježeći se u mračnoj tišini, sa ženom pokraj sebe. . — Mama! Tata!

Koraci. Tihi, zujavi zvuk. Brava na mansardnim vratima se rastopi. Vrata se otvoriše. Mink poviri unutra, iza nje visoke plavičaste sjene.

— Pikabuu! — vikne Mink.

(Objavljeno prema dogovoru s GPA München)

Mitr

Jack Vance:

The Mitr

Preveo *Janko Paravić*

Stjenoviti rt zaklanjao je zaljev i dugu, praznu plažu.

Voda se jedva dizala i spuštala. Sivi oblaci zastrli su nebo i smirili vjetrove. Zaljev se mutno ljeskao, poput starog posuđa od kositra.

Uz obalu su se protezali pješčani humci, a zatim nestajali u obližnjoj šumi tamnozelenih čempresa. Šuma nije uzmicala, i žiličasto korijenje čvrsto se isprepletalo s naplavinama.

Među pješčanim dinama stajale su ruševine... stakleni zidovi izbijeljeni i izbrušeni slanim povjetarcem i pijeskom. Usred tih zidova ljudsko je biće nanijelo travu i alge te od njih napravilo ležaj.

Zvala se Mitr... tako su je bar zvali kukci. U pomanjkanju drugog imena prihvatila je tu riječ kao svoje ime.

Ime, travnati ležaj i komad smeđe tkanine, što ga je ukrala od kukaca, bili su joj jedina svojina. Možda bi se tome mogla dodati i polutrula gomila kostiju, stotinjak metara dalje u šumi. Te su je kosti neobično zanimale i nejasno se sjećala da su one u vezi s njom. Nekada, kad su joj ruke i noge bile kratke i okrugle, nije zapažala priličnu grotesknu sličnost oblika. Sad se izduljila, i sličnost je bila očita. Očne duplje poput njenih očiju, usta poput njenih usta, zubi, vilice, lubanja, ramena, rebra, noge, stopala. Od vremena do vremena odlutala bi natrag u šumu i začuđeno stajala pred njima, iako joj u posljednje vrijeme posjeti nisu bili redoviti.

Dan je bio sumoran i siv. Bilo joj je dosadno i nelagodno; razmislivši, shvati da je gladna. Dok je lutala medu dinama, ravnodušno je pojela nekoliko plodova. Možda ipak nije bila gladna.

Otišla je do obale i stala, zagledavši se preko zaljeva. Vlažan vjetar lepršao je smeđom tkaninom i mrsio joj kosu. Možda će pasti kiša. Tjeskobno je pogledala u nebo. Kiša bi je smočila, i tada se osjećala jadno. Istina, mogla se uvijek skloniti među stijenama u rtu... no katkada je bilo bolje biti mokar.

Lutala je obalom, te uhvatila i pojela malog raka. Nije osjećala nikakvo zadovoljstvo dok je jela slano meso. Očito nije bila gladna. Podigla je šiljatu granu i nacrtala ravnu crtu u vlažnom pijesku...

dugačku desetak... tridesetak metara. Stala je i sa zadovoljstvom se osvrnula na svoje djelo, a tada se vratila, te povukla drugu crtu paralelno s prvom, pedalj od nje.

Vrlo zanimljiv efekt. Obuzeta iznenadnim oduševljenjem povlačila je crte gore-dolje po obali dok nije stvorila poveću rešetku od paralelnih linija.

Zadovoljno je pogledala svoje djelo. Pravljenje takvih znakova na glatkom pijesku bilo je ugodno i zanimljivo. Jednog dana će to opet učiniti... možda ucrtati zakrivljene ili kose linije.

No, dosta za sada. Bacila je granu. Ponovo je obuze osjećaj gladi koji nije bio glad. Uhvatila je skakavca, ali ga je ubrzo bacila.

Počela je trčati obalom što je brže mogla. To je bilo bolje, hitanje njenih nogu i čist zrak u plućima. Konačno se dašćući zaustavila, te se bacila na pijesak.

Nakon nekog vremena došla je do daha i sjela. Htjela je još trčati, ali se osjećala nekako tromo. Nacerila se i nelagodno trgnula. Možda bi morala posjetiti kukce, tamo iza rta. Možda će staro sivo biće koje su nazivali Ti-Sri-Ti htjeti s njom razgovarati.

Polako se digla na noge i vratila obalom. Plan je nije posebno veselio. Ti-Sri-Ti je bio tako nezanimljiv. Nije odgovarao na pitanja, već samo nizao beskonačne podatke o koloniji: o tome koliko će ličinki sazrijeti, koliko paukovih jaja će spremiti, o stanju svojih vilica, ticala, očiju...

Na trenutak je oklijevala, a tada krenula dalje. Bolje Ti-Sri-Ti nego nitko, bolje zvuk nečijeg glasa nego monotoni šum sivih valova. Možda će ipak reći nešto zanimljivo... katkad bi mu razgovor prelazio uobičajene uske okvire i Mitr bi ga tada pažljivo slušala: — Planinama vladaju divlji gušteri, a iza toga su Merkaloidni Mehanvikisi. koji žive pod zemljom, te samo dimnajaci što se stalno puše i gomile troske pokazuju aktivnost što je obavljalu pod zemljom. Kukci žive duž obale, a od rase Mitra preostala je samo jedna, pokraj starog Staklenog Grada, posljednja predstavnica Mitra.

Nije ga posve razumjela jer tok i struja vremena, pojmovi »prije« i »poslije«, nisu joj ništa značili. Svemir je za nju bio statičan; dan je dolazio za danom, ne kao niz već kao kopija.

Ti-Sri-Ti je i dalje monotono pričao: — Iza planine nalazile su se beskrajna pustinja, pa beskrajni led, pa beskrajno bespuće zatim zemlja kipteće vatre, pa velika voda, a tada ponovno zemlja života, zemlja kojom vladaju kukci, gdje se svakog solsticija sažvače i položi jutro lisnate podloge...

Nakon toga je cio sat pričao kako kukci uzgajaju gljive. Lutala je obalom, prošla pokraj prekrasne rešetke koju je ucrtala u ružičastu pijesku, pokraj svojih staklenih zidova i popela se na prve izbočine na crnoj klisuri. Odjednom je zastala i oslušnula. Neki zvuk?

Oklijevala je, a zatim nastavila. Sušanj mnogobrojnih nogu. Dugi crnosmeđi kukac skoči na nju i pritisne je na stijenu. Opirala se, ali joj kukac prednjim nogama ukliješti ramena i savije leđa, a tada joj primakne rilce vratu i proreze kožu. Mlitavo je stajala, zureći u kukčeve crvene oči, dok je sisao.

Konačno je završio i pustio je. Rana se sama zatvorila. Svrbjelo ju je i boljelo. Kukac se popeo uz klisuru i nestao.

Sjedila je cio sat, prikupljajući snagu. Razgovor s Ti-Stri-Tijem nije ju više uopće privlačio.

Tromo se vratila na obalu, te pojela komadić morske trave i ribicu zarobljenu u bari što je preostala iza plime.

Prišla je do ruba vode i zagledala se, daleko iza rta, sve do horizonta. Osjetila je želju da viče, urla... bio je to osjećaj sličan onome što ju je malo prije natjerao da trči obalom.

Viknula je... ispustila dug, zvučan ton. Vlažni povjetarac prigušio je zvuk. Okrenula se, obeshrabrena.

Odlutala je obalom do malog potoka. Tu se napila i pojela nekoliko kupina što su bujno rasle uz obale potoka.

Trgnula se i podigla glavu.

Nebom se razlegao prodoran, oštar zvuk.

Stajala je ukočeno, a tada iskrenula vrat, pretražujući pogledom sive oblake, spremna na bijeg.

Iz oblaka je izronila duga i crna nebeska riba, bljujući vatru.

Zgranuto je ustuknula u guštik kupina. Bodlje joj se zariše u noge, i to ju je osvijestilo. Pobjegla je u šumu te se zgurila uz deblo čempresa.

Nebeska riba se spuštala iznenađujućom brzinom, sve do obale, još jednom duboko uzdahnula i smirila se.

Mitr je promatrala nebesku ribu, ukočena od znatiželje. Nije nikada vidjela takvu stvar, i nikada više neće hodati obalom ne promatrajući nebo.

Nebeska riba se otvori. Spazila je sjaj metala i stakla. Tri bića iskočiše iz unutrašnjosti. Zinula je od čuđenja. Bića su nalikovala na nju, samo su bila veća, crvena, krupnija. Bila su to čudna, zastrašujuća bića. Bučila su i razgovarala promuklim grubim glasovima.

Jedno od njih spazi staklene zidove i neko vrijeme su s velikim zanimanjem razgledali ruševine.

Upravo u tom trenutku crnosmeđi kukac što joj je maločas sisao krv spusti se niz klisuru na obalu. Jedan od pridošlica glasno uzvikne. Zbunjen i srdit, kukac potrči natrag prema stijenama. Stranac podigne ruku... u njoj je držao nekakav sjajni predmet. Iz predmeta odjednom izbije vatrena strijela i kukac se razleti u tisuću užarenih komadića.

Trojica stranaca glasno povikaše i nasmijaše se, a Mitr se još više pripije uz deblo, nastojeći se što više sakriti.

Jedan od stranaca opazi mjesto gdje je na obali nacrtala rešetku.

Pozvao je svoje drugove, i oni pažljivo razgledaše paralelne linije, neobično se interesirajući za otiske njenih stopala. Jedan je od njih nešto kazao, na što se ostali glasno nasmijaše. A tada se svi okrenuše i počeše pretraživati obalu.

Traže me, pomisli Mitr. Pripila se još više uz deblo tako da ju je pritisak kore uz tijelo upravo bolio.

Nakon nekog vremena njihovo zanimanje kao da je splasnulo, i oni se vratiše u nebesku ribu. Jedan od njih izvuče dugačku crnu cijev, priđe vodi i baci je daleko u sive valove. Cijev se ukrutila, nadimala se, i čuli su se zvuči sisanja

Nebeska riba je žedna i pije kroz svoje rilce, pomisli Mitr.

Tri stranca se uputiše obalom prema potoku. Mitr je sa strahom gledala kako se približavaju. Jesu li slijedili njene tragove? Ruke su joj se znojile, a kožom prolazili trnci.

Zastali su kod potoka i pili. Bili su samo nekoliko koraka od nje. Mitr ih je jasno vidjela. Imali su jarkocrvenu kosu. poput bakra, i male čuperke dlaka oko ustiju. Bili su odjeveni u jarkocrvene oklope, noge su im bile obavijene sivom tkaninom, a stopala metalnim omotačima. Bili su vrlo nalik na nju... ali ipak su nekako bili drugačiji. Veći, snažniji, energičniji. Bili su i okrutni... spalili su crnosmeđeg kukca. Mitr ih je promatrala kao opčinjena. Odakle su došli. Ima li na nebu i drugih bića poput njih?

Pomakla se, i lišće je zašuštalo. Leđima joj prođoše trnci uzbuđenja i straha. Jesu li je čuli? Izvirila je iza debla, spremna na bijeg. Ne, vraćali su se obalom prema nebeskoj ribi

Mitr se uspravi iza debla i dalje ih promatrajući kroz lišće. Očito im je bilo malo stalo živi li ovdje netko nalik na njih. Rasrdila se. Htjela ih je izgrditi, otjerati s obale.

Ostala je u zaklonu. Bilo bi glupo pokazati se. Mogli bi je lako spaliti vatrenom strijelom, kao što su to učinili s kukcem. Svakako su bili grubi i brutalni. Čudnih li bića.

Prikradala se šumom, od debla do debla, pripijajući se uz tlo kad god je to bilo potrebno, sve dok se nije približila nebeskoj ribi koliko god joj je to dopuštao zaklon.

Stranci su stajali uz podnožje čudovišta, ne pokazujući nikakvu novu želju za istraživanjem.

Cijev u zaljevu je omlohavjela, i oni je uvukoše natrag u nebesku ribu. Zar je to značilo da se spremaju otići? Dobro. Ovo je bila njena obala. Učinili su grubi prijestup, spustivši se tako nasilno i uništivši jednog od njenih kukaca. Gotovo im je prišla da ih prekori, ali tada se sjetila njihove grubosti i okrutnosti, te se povukla. Sva je drhtala.

Ne miči se Ubrzo će otići, i tebi će ostati tvoja obala.

Nemirno se pomaknula.

Crvenokosi grubijani.

'Ne miči se jer će te inače spaziti. A tada? Zadrhtala je.

Spremali su se otići. Nešto ju je steglo u grlu. Vidjeli su tragove njenih stopa, ali se nisu potrudili da je potraže. Mogli su je tako lako pronaći... bila je skrivena gotovo nadohvat ruke. A sad je bila još bliže.

Da se pomakne samo korak naprijed, vidjeli bi je.

Još uvijek drhteći, odmakla se malo od debla, a tada skočila natrag. Srce joj je lupalo.

Jesu li je vidjeli? Odjednom je osjetila strah i ponadala se da je nisu opazili. Što će učiniti?

Oprezno je izvirivala iza debla. Jedan od stranaca zbunjeno je pogledavao prema šumi, kao da je nešto uočio. Nije ju ni sada vidio... a tada je pogledao ravno u njene oči.

Čula ga je kako viče, a tada divlje počela bježati šumom. Pohitao je za njom. Druga dvojica su ga slijedila, probijajući se kroz žbunje.

Ostavili su je, punu modrica i krvavu, među papratima i vratili se na obalu, smijući se i razgovarajući svojim promuklim grubim glasovima.

Neko je vrijeme mirno ležala.

Njihovi glasovi se utišaše. Digla se, zateturala, te šepesajući pošla za njima.

Golemi bljesak osvijetlio je nebo.

Kroz drveće je ugledala nebesku ribu kako tutnji... sve više i više... sve dok nije nestala u oblacima.

Obalom je zavladala tišina, čulo se samo beskrajno mrmljanje valova.

Prišla je vodi... nadolazila je plima. Sivo nebo postajalo je sve tamnije kako se približavala večer.

Dugo je gledala u nebo, osluškujući.

Nije se čulo ništa. Vlažni vjetar puhao joj je u lice i mrsio kosu.

Uzdahnula je i pošla natrag prema ruševnim staklenim zidovima, sa suzama na obrazima.

Plima je upravo polako uništavala ravne linije što ih je tako pažljivo ucrtala u pijesak. Još nekoliko minuta i one će potpuno nestati.

(Objavljeno prema dogovoru s GPA München)